Rok II WARSZAWA, GRUDZIEŃ 1946 Nr 12

WIADOMOŚCI NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

TREŚĆ:

SYTUACJA EKONOMICZNA POLSKI W PAŹDZIERNIKU 1946 R.

(Na podstawie informacji Wydziału Ekonomicznego i sprawozdań miesięcznych Oddziałów)

1. Przemysł węglowy, W październiku r. b. wydobyto węgla 4.554.700 t. W porównaniu z wynikami pracy w miesiącu ubiegłym (4.154.875 t) oznacza to wzrost wydobycia o 399.825 t w ciągu jednego miesiąca. Uzyskanie takiego rezultatu częściowo wyjaśnić można większą w miesiącu sprawozdawczym ilością dni roboczych (27 wobec 25 we wrześniu), w dużej jednak mierze przypisać należy wzmożonej wydajności dziennej przypadającej w tym miesiącu na 1 robotnika. Wyniosła ona 1.066 t, stanowiąc, jak dotychczas, maksimum wydajności osiągniętej w okresie powojennym (we wrześniu 1041, w sierpniu 1.027, w lipcu 1.006 t).

Dotychczasowe wyniki wydobycia pozwalają na optymistyczną ocenę możliwości realizacji normy produkcyjnej zakreślonej przez plan ogólno-państwowy na rok 1946. W ciągu bowiem 10 miesięcy pracy przemysłu węglowego (I—X.1946) wydobyto łącznie 38.626.056 t, plan zaś przewiduje wydobycie 46.000.000 t, w ciągu całego roku, a więc na pozostałe dwa miesiące 1946 r. listopad i grudzień pozostaje do wydobycia 7.373.944 t; przy przeciętnej produkcji miesięcznej ca 4.000.000 t dokonanie tego nie powinno przedstawiać większych trudności. Gdy chodzi o najwyższą wydajność na robotniko-dniówkę to Zjednoczenie Chorzowskie utrzymuje się nadal na pierwszym miejscu, wykazując 1.350 t.

Przeciętna wydajność pracy na robotnikodniówkę dla całego przemysłu węglowego przyniosła w omawianym miesiącu 1.066 t, co oznacza wzrost o 2,4% w stosunku do września. W miesiącu ubiegłym w porównaniu do poprzedzającego (tj. sierpnia) wzrost ten wyniósł 1,4%, a więc widoczny jest stały postęp w ciągłym podnoszeniu wydajności.

W miesiącu sprawozdawczym wywieziono węgla z kopalń 3.093.714 t. W porównaniu z miesiącem ubiegłym oznacza to wzrost o 211.600 t.

Tabela 1

Produkcja przemysłu węglowego w październiku 1946 r

Zjednoczenie	Wydobyto w t	Planowano	Wykonanie w %	Wydajn. na rob.-dniówk.	Planowana wydaj	Wykonanie w %
Ogółem	4.554.700	4.536.000	100,4	1.066	1.076	99,1
w tym:						
1. Chorzowskie	560.255	558.000	100,2	1.350	1.375	98,9
2. Dąbrowskie . . .	523.660	491.400	106,6	0.994	0.882	112,7
3. Rudzkie .	513.638	513.000	100,1	1.257	1.267	99,2
4. Katowickie . . .	489.473	464.400	105,4	1.212	1.283	99,1
5. Rybnickie	478.777	489.500	95.9	1.054	1.053	100.4
6. Gliwickie	460.180	459.000	100,3	1.078	1.130	95.4
7. Zabrskie .	451.308	445.500	101,3	1.155	1.197	96.5
8. Bytomskie	399.162	394.200	101.3	1.130	1.159	97.5
9. Dolno-Śląskie .	274.050	288.900	94.9	0.580	0.636	91.2
10. Krakowskie . . .	229.046	237.600	96.4	0.870	0.861	101.0
11. Mikołowskie . . .	175.141	183,600	95.4	1.098	1.863	86.9

Jednakże na październik planowano wywiezienie 3.152.740 t. W zakresie wykonania planu mamy tu więc niedobór 1,9%. 5 Zjednoczeń wykonało plan załadunku z nadwyżką (od 5% — Chorzowskie do 0,1% — Rudzkie). Pozostałe 6 Zjednoczeń wykazały niedobory w wysokości od 1,2% (Katowickie) aż do 19,8% (Dolnośląskie). We wrześniu r. b. dokonano za pośrednictwem Centrali Zbytu Produkcji Przemysłu Węglowego sprzedaży następujących ilości węgla:

w kraju sprzedano węgla 2.039.140,22 t
wartości zł. 630.606.129.56
w kraju sprzedano koksu
150.013,85 t wartości zł. 109.802.936.50

Razem . . . . zł. 740.409.066.06

W omawianym miesiącu wywieziono węgla za granicę 1.214.928.29 t, w tym do Z. S. R. R. 936.996.87 t, do innych krajów — 277.931.42 t.

Koksu sprzedano krajom zagranicznym w tymże miesiącu ogółem 135.461.60 t, z czego do Z. S. R. R. — 15.453 t, do innych krajów — 120.008.60 t.

Ogółem sprzedano we wrześniu (razem ze sprzedażą na rynek wewnętrzny) węgla 3.254.068.51 t wartości (według cen wewnętrzno-krajowych płaconych przemysłowi):

zł. 1.140.824.136.39
plus koszty przewozowe „ 267.284.223.80
razem zł. 1.408.108.360.19
koksu 285.475.45 t wartości (jak wyżej)
zł. 209.877.483.—
plus koszty przewozowe „ 29.801.552.—
razem zł. 239.679.035.—

2. Przemysł Hutniczy.

a) *Hutnictwo żelazne.* Poniższe dane obrazują wyniki produkcji tej gałęzi hutnictwa za miesiąc październik w porównaniu z produkcją dwóch miesięcy poprzednich.

Z porównania cyfr produkcji najważniejszych surowców widoczna jest stała tendencja zwyżkowa produkcji stali surowej (z 97.682 t w sierpniu do 106.585 t w październiku, oraz wytworów walcowanych (powiększenie o 7.846 t). Produkcja surówki po znacznym spadku we wrześniu powróciła niemal do sierpniowej wysokości, natomiast produkcja koksu wykazuje spadek (z 82.379 w sierpniu do 78.757 w październiku, a więc zmniejszenie produkcji o 3.622 t.)

Tabela 2

Produkcja hutnictwa żelaznego w tonach

Wyszczególnienie	Produkcja w paźdz.	Planowano	% wyk. planu	Produkcja we wrześniu	Produkcja w sierpniu
Koks	78.757	81.000	97	79.243	82.379
Surówka	65.616	64.740	101	61.329	65.831
Stal surowa	106.585	106.025	101	100.343	97.682
Wytw. walcowane .	78.375	78.227	100	70.529	68.079
Odlewy staliwne .	1.923	1.700	113		
„ żeliwne . .	4.315	4.000	108		
Wyroby kute i przet.	17.162	15.114	125		

W stosunku jednak do wyznaczonych przez plan norm produkcyjnych na październik widoczne jest przekroczenie planu we wszystkich, z wyjątkiem koksu, grupach materiałowych.

Poniższa tabela przedstawia globalną produkcję hutnictwa żelaznego w III kwartale r. b.

Z wyjątkiem wyrobów walcowanych wszystkie inne grupy materiałowe wykazały w III kwartale r. b. wykonanie planu z nadwyżką. Niedotrzymanie planu produkcji odnośnie wyrobów walcowanych spowodowane zostało przyczynami następującymi: 1. generalny remont walcowni huty „Pokój" 2. montaż nowego

koła zamachowego walcowni „Hr. Renard" 3. złamanie walca na walcowni blachy grubej „Huty Batory". Ogólna liczba zatrudnionych w hutnictwie żelaznym na dzień 30 września r. b. wyniosła 78.894 pracowników, w tym 70.770 fizycznych i 8.124 umysłowych.

Tabela 3
Produkcja hutnictwa żelaznego w III kwartale 1946
(w tonach)

Grupy materiałowe	Produkcja planowana	Produkcja wykonana	Wykonanie planu %
Koks	234.000	240.256	103
Surówka	186.300	191.563	103
Stal surowa	235.500	296.625	104
Wyroby walcowane	211.088	199.057	94
Odlewy staliwne	4.850	5.059	104,3
Odlewy żeliwne	11.220	12.055	107,5
Wyroby kute i przetwórcze	37.945	39.234	103,5

W porównaniu z miesiącem poprzednim oznacza to zwiększenie zatrudnienia o 3.067 pracowników, w tym 2.789 fizycznych i 278 umysłowych.

Średnia dzienna produkcja koksu, surówki i stali surowej w ostatnich 3 miesiącach r. b. przedstawiała się jak następuje:

	sierpień	wrzesień	październik
Koks	3.154 t	3.171 t	2.893 t
Surówka	2.430 t	2.357 t	2.426 t
Stal surowa	3.711 t	3.887 t	4.002 t

W październiku r. b. sprzedano wyrobów hutniczych ogólnej wartości 906 mil. zł w tym po cenach komercyjnych na kwotę ca 97 mil. zł. Eksportowano do Z. S. R. R. na sumę około 67 mil. zł i do Szwajcarii za ca 4 mil. zł. (wg. cen wewnętrzno-krajowych płaconych przemysłowi).

Dane statystyczne charakteryzujące ilościowo sprzedaż i wysyłkę wytworów hutnictwa żelaznego z podziałem na poszczególnych odbiorców przedstawia tabela Nr 4.

Głównymi odbiorcami hutnictwa żelaznego byli, jak w miesiącu obiegłym: Min. Komunikacji, przemysł węglowy i przetwórczy oraz Min. Odbudowy.

Nader dodatnim zjawiskiem jest dość poważna zwyżka eksportu. Z poszczególnych grup materiałowych ostatnio zaznaczyło się wzmożone zapotrzebowanie na żelazo budowlane i blachę grubą, w dalszym zaś ciągu utrzymuje się w niezmniejszonym natężeniu popyt wsi na żelazo obręczowe, belki żelazne i żelazo na osie do wozów.

Popyt ze strony przemysłu jest wysoki lecz nierównomierny.

W okresie sprawozdawczym hutnictwo żelazne przechodziło pewne trudności finansowe z powodu: 1) podwyżki robocizny 2) podwyżki cen złomu żelaznego od 1.XI.1946 r. o ca zł. 400 na 1 t i 3) wstecz obowiązującej zwyżki cen radzieckiej rudy żelaznej. Uchwalony dnia 21 września r. b. Narodowy Plan Gospodarczy przewiduje znaczne powiększenie produkcji wyrobów hutnictwa żelaznego, a mianowicie: surówki:

w r. 1947: 800.000 t, w 1948 r. 1.200.000 t i 1.300.000 w r. 1949 wobec 650.000 t rocznej produkcji obecnej.

Stali surowej: w r. 1947 — 1.400.000 t, w 1948 — 1.750.000 t, w 1949 — 2.000.000 t wobec 1.100.000 t produkowanych obecnie;

wyrobów walcowanych: w 1947 — 1.150.000 t, w 1948 — 1.250.000 t, w 1949 — 1.500.000 t, wobec 800.000 t obecnej produkcji.

Tabela 4
Zbyt produkcji hutnictwa żelaznego w lipcu i sierpniu 1946 r. (w tonach)

Odbiorcy	Sprzedaż		Wysyłka	
	lipiec	sierpień	lipiec	sierpień
Min. Komunikacji	94.767	5.140	7.210	11.184
Centr. Zarz. Przem. Węgl.	22.591	8.729	8.664	8.569
Zj. Prz. Tab. i Sprzętu Kol.	21.421	z 3.291	9.537	10.649
Zj. P. Fabr. Drutu i Wyr. Drucianych	11.107	11.678	3.714	4.248
Zj. Prz. Wyr. z Blachy	8.003	418	2.795	1.867
Zj. Prz. Śrub, Nitów i części kutych	6.243	5.481	2.937	2.832
Społem	1.552	6.460	1.327	975
Gł. Skł. Centrostali	3.695	3.137	2.436	3.842
Eksport	8.685	12.503	10.741	7.604
Międzyhutnicze	52.233	18.888	46.363	47.452

Normy te, jeżeli chodzi o r. 1949, przewyższają niemal o połowę wysokość przedwojennej produkcji tego przemysłu.

Dla osiągnięcia tych rezultatów konieczne jest przeprowadzenie w hutnictwie żelaznym poważnych inwestycyj, a przede wszystkim odnowienie urządzeń, które są w wielu przypadkach przestarzałe, następnie odbudowa zniszczeń dokonanych przez Niemców, których równowartość sięga kwoty 400 mil. zł. przedwojennych. Dla wykorzystania w pełni możliwości

hutnictwa niezbędne jest dostarczenie odpowiedniej ilości surowców. O ile węgla i rud cynkowych mamy wystarczające ilości, to wydobycie krajowej rudy żelaznej nie pokryje zapotrzebowania i poważne ilości tego surowca będziemy musieli importować ze Szwecji i Z. S. R. R.

Tabela 5 ilustruje zaopatrzenie hutnictwa w surowce oraz inne artykuły pomocnicze we wrześniu r. b.

Tabela 5
Zaopatrzenie hutnictwa w surowce i artykuły pomocnicze we wrześniu r. b.

Wyszczególnienie	Wartość (w mil. zł.)	% całość
Ogółem	462,0	100
w tym: rudy	131,0	28,4
metale	115,2	24,9
paliwo	81,8	17,7
różne	69,9	1,51
art. techn.	28,1	6,1
chemikalia	20,0	4,3
topniki	16,3	3,5

Dostawy węgla i koksu ilościowo nie wykazują większych braków. Wykonanie dostaw w ciągu ostatnich 3-ch miesięcy przedstawiało się następująco:

miesiąc	węgiel płomienny	węgiel koksujący	koks
lipiec	92,0%	100,6%	104,3%
sierpień	89,3%	98,4%	85,0%
wrzesień	87,7%	96,3%	102,0%

Zaopatrzenie hutnictwa w rudy było dostateczne.

Dostawy krajowe wyniosły 27,600 t, łącznie z walcowiznami, wypiłkami i innymi odpadkami nawet ponad 33,500 t.

Import ze Szwecji wyniósł 96,200 t przy preliminowanych 90.000 t.

Centrala Zaopatrzenia przystąpiła do wstępnych prac w celu zorganizowania przeładunku rud szwedzkich w porcie szczecińskim.

Rudy te przewiezione będą dalej barkami do portu na Odrze w Gliwicach, stąd zaś wysłane zostaną do poszczególnych hut.

Obecnie port szczeciński zdolny jest do rozładunku statków o tonażu maximum 800 t. Wkrótce jednak przewidywane jest uruchomienie dalszych 4-ch dźwigów mostowych co pozwoli Szczecinowi na przekroczenie możliwości przeładunkowych Gdyni lub Gdańska. Ze Związku Radzieckiego importowano w okresie sprawozdawczym przeszło 37.000 t. rudy, w tym 31.000 t rudy żelaznej a 6.000 t manganowej.

W związku z powyższym uznać należy, iż umowa z dn. 27 maja r. b. w przedmiocie dostawy rudy została wykonana z nadwyżką zarówno odnośnie rudy żelaznej jak i rudy manganowej nikopolskiej (nadwyżka 4,500 t).

Na poczet zakontraktowanych 20.000 t rudy Cziaturskiej, której jak wspomniano w numerze poprzednim, ZSRR nie dostarczył z przyczyn natury technicznej, otrzymaliśmy dotąd ca 3000 t, równowartościowej z poprzednią, rudy nikopolskiej I-go gatunku. Natomiast nie została jeszcze rozpoczęta dostawa rudy chromowej z Z. S. R. R.

Nadeszły również znaczne ilości żelazostopów w ramach dostaw UNRRA, a mianowicie 131,3 t, ferrochromu i 15,3 t ferro-molibdenu. Ze Szwecji otrzymano 444 t zakontraktowanego jeszcze w roku zeszłym fluorytu; do wykonania umowy pozostaje 700 t.

Rozładunek dostarczonych rud nie powodował w omawianym miesiącu większych trudności. Dawał się jeszcze odczuć pewien brak wagonów towarowych w portach, w szczególności węglarek.

Znacznie wyższy poziom w porównaniu z ubiegłym miesiącem osiągnęły dostawy metali kolorowych. Dostarczono w październiku ogółem 3.102 t metali blokowych i 670 t złomu metalowego. Wartość obrotu tego działu osiągnęła we wrześniu wysokość 115.200 tys. zł. W związku z pracami odbudowy, renowacji i inwestycji zapotrzebowanie krajowe na metale stale wzrasta. W najbliższym miesiącu przeprowadzone będą dalsze zakupy metali za granicą, przy czym najpilniej potrzebne są: miedź i antymon. Niestety brak ich odczuwa się na wszystkich rynkach światowych.

Na rynku czechosłowackim zawarto szereg umów o dostawę maszyn i urządzeń, jak: obrabiarki i spawarki elektryczne, aparaty do cięcia i spawania, segmenty staliwne, urządzenia koksownicze, dźwigi elektrotechniczne itp. Z pozostałych ważniejszych zamówień zagranicznych wspomnieć należy o dostawie z Belgii walca wagi 45 t dla huty „Batory", który został wyładowany w październiku w porcie gdyńskim (S/S „Lublin").

Tabela 6

Stan zatrudnienia w hutnictwie żelaznym

Pracownicy	Sierpień 1946		Wrzesień 1946	
	Polska	w tym Ziemie Odzysk	Polska	w tym Ziemie Odzysk
Ogółem	75.827	10.743	78.894	11.610
w tym: fizycznych	67.981	9.639	70.770	10.429
Wmysłowych .	7.846	1.104	8.124	1.181

Stan zatrudnienia na dzień 30 września r. b. wynosił 78.894 pracowników, w tym 70.770 fizycznych i 8.124 umysłowych, W porównaniu z miesiącem ubiegłym oznacza to powiększenie o 3.067 pracowników, w tym 2.789 fizycznych i 278 umysłowych.

b) Hutnictwo cynkowe.

Następujące dane statystyczne charakteryzują produkcję tej gałęzi przemysłu hutniczego we wrześniu i październiku r. b.

Tabela 7

Produkcja hutnictwa cynkowego (w tonach)

Wyszczególnienie	Wrzesień	wyk. pl.	Paźdz.	wyk. pl.
Ruda galmanowa .	9.061	—	8.946	—
„ blendowa. . .	48.665	—	53.181	—
Cynk hutniczy . .	3.859	98%	4.208	101%
Cynk elektrolityczny	1.200	—	1.232	—
Blacha cynkowa . .	2.707	109%	2.924	105%
Kulki cynkowe (w tys. sztuk) . .	1.795	—	2.227	—
Kwas siarkowy100%	8.440	96%	8.548	103%
Siarka element. . .	532	83%	551	87%
Ołów handlowy . .	741	106%	852	—
Minia ołowiana . .	92	—	114	—
Kadm rafinowany .	12,4	—	11,1	117%

We wszystkich najważniejszych artykułach tego przemysłu wykonano plan z nadwyżką, z wyjątkiem siarki elementarnej, gdzie istnieje poważny niedobór, sięgający 13% wykonania planu.

Stan zatrudnienia w hutnictwie cynkowym na dzień 30 października r. b. przedstawiał się następująco:

pracowników	fizycznych	11.089
	umysłowych	1.381
	razem	12.470,

więc o 175 osób więcej niż we wrześniu. Zbyt produkcji hutnictwa cynkowego w sierpniu i wrześniu objął szereg nowych krajów, w tym nawet pozaeuropejskie.

W sierpniu sprzedano cynku 2.788 t, w tym wywieziono do ZSRR—1.240 t, Szwecji—362 t, Anglii — 300 t, Szwajcarii — 200 t, Holandii — 100 t, we wrześniu — 31.733, w tym eksport zagraniczny: do ZSRR—12.788 t, do Szwecji—715 t, Szwajcarii — 130 t, Czechosłowacji — 41 t, Anglii — 2 t. Blachy cynkowej sprzedano 2.670 t, w tym wyeksportowano (w tonach): do ZSRR — 935, Danii — 373, Szwecji 87, Anglii—80, we wrześniu — 2.260, w tym do ZSRR — 500, Szwecji — 99, Argentyny — 75, Szwajcarii 17.

Kwasu siarkowego sprzedano w sierpniu 9.069 t, we wrześniu — 8.107 t.

Zbyt siarki elementarnej wyniósł w sierpniu 968 t, w tym 669 t sprzedano ZSRR, we wrześniu — 1.010 ton, w tym 545 t do Rosji.

Ołowiu handlowego — w sierpniu 445 t, w tym eksport do Anglii — 200 t, we wrześniu — 642 t, w tym eksport do: Anglii 200 t, Kalifornii (USA) — 40 t. Minii i glejty ołowianej sprzedano 118 t, w tym 50 do Danii (w sierpniu), we wrześniu zaś — 142 t, w tym po 50 t do Danii i Szwecji.

Kadmu rafinowanego sprzedano w sierpniu 10 t (wszystko do ZSRR), we wrześniu 1 t.

Cyfry te oznaczają wielki postęp w porównaniu z rokiem ubiegłym, kiedy to eksport wyrobów przemysłu cynkowego ograniczał się tylko do ZSRR i Szwecji.

Obecnie, przemysł ten pozyskał na szereg nowych rynków docierając do krajów pozaeuropejskich, jak Argentyna i Stany Zjednoczone Ameryki Półn.

c) *Grupa topników* przemysłu hutniczego przy niezmienionej w sierpniu i wrześniu ilości

Tabela 8

Produkcja grupy topników przemysłu hutniczego (w tonach)

Wyszczególnienie	Sierpień 1946		Wrzesień 1946 r.	
	Polska	w tym Ziemie Odzysk	Polska	w tym Ziemie Odzysk
Ogółem	30.848	11.776	32.312	13.716
w tym: dolomit sur	10.385	—	9.120	—
„ palony	497	—	487	—
kamień wap.	13.143	8.545	15.703	9.862
wapno palone	6.823	3.231	7.002	3.854

14 zakładów czynnych (w tym 1 na Ziemiach Odzyskanych) i nieznacznej zwyżce zatrudnienia wykazała powiększenie produkcji we wrześniu w porównaniu z miesiącem poprzednim.

Tabela 8 przedstawia szczegółowe dane dotyczące produkcji grupy topników, tabela 9 — stan zatrudnenia w tej gałęzi przemysłu hutniczego.

Tabela 9
Stan zatrudnienia w grupie topników

Pracownicy	Sierpień 1946 r.		Wrzesień 1946 r.	
	Polska	W tym Ziemie Odzysk.	Polska	W tym Ziemie Odzysk.
Ogółem	1.289	277	1.354	367
W tym: fizycznych .	1.162	242	1.215	320
z umysłowych.	127	35	139	47

d) Przemysł materiałów ogniotrwałych wkroczył na nowe tory z momentem odzyskania Ziem Zachodnich. W tej bowiem dziedzinie życia gospodarczego staliśmy się samowystarczalni.

Na Ziemiach Odzyskanych znajdują się kopalnie gliny o największej w Polsce ogniotrwałości, na których opiera się produkcja wysokogatunkowych wyrobów szamotowych; są to kopalnie „Jaroszów" i „Górny Ujazd". Kopalnia „Nowa Ruda" dostarcza łupka ogniotrwałego. Dla przemysłu ceramiki szlachetnej ważne są kopalnie koalinu o wysokiej ogniotrwałości: „Żarów", „Gembczyce" i „Ruprechtów" oraz złoża magnezytu w Grochowie. Na r. 1947 planuje się uruchomienie zakładów wyrobów ogniotrwałych w Zelczowie, kopalni masy do ubijania w Czerwonej Wodzie i palarni gliny w Strzegomiu

Tabela 10
Produkcja materiałów ogniotrwałych (w tonach)

Wyszczególnienie	Sierpień 1946 r		Wrzesień 1945 r.		Grudzień 1945 r.	
	Polska	W tym Ziemie Odzysk.	Polska	W tym Ziemie Odzysk.	Polska	W tym Ziemie Odzysk.
Kopaliny	13.284	10.605	16.700	13.167	.	.
Szamot	8.504	2.194	8 358	2.347	4.521	15
Dynas	2.538	1.183	2.785	1.347	.	.
Magnezyt . . .	412	349	402	313	.	.
Grafit	4	4	—	—	2	2
Bauksyt	—	—	19	—		
Zaprawy mielon	2.719	1.861	2.875	1.875	78[illegible]	150
Magnezyt praż.	661	661	511	511	—	—
Różne	1.330	841	805	613	26	26

Poniższe dane ilustrują stopień odbudowania poszczególnych zakładów. Zakłady wyrobów ogniotrwałych: Gliwice — 90%, Świdnica — 70%, Żary — 55%, Gembczyce — 100%, prażalnia magnezytu w Raciborzu — 100%, zakłady kwarcytowe w Kamieniewicach — 60%, kopalnia glin ogniotrwałych „Jaroszów"—73%, kopalnia kwarcytu i glin ogniotrwałych „Bolesławice" — 55%, kopalnia glin ogniotrwałych „Górny Ujazd" — 15%, kopalnia kaolinu „Ruprechtów" — 25%, kopalnia i zakłady Grochów — 80%.

Tabela 10 ilustruje produkcję materiałów ogniotrwałych w sierpniu i wrześniu r. b. w porównaniu z grudniem 1945 r., tabela 11 — stan zatrudnienia w tym przemyśle w obu wyżej wymienionych miesiącach r. b.

Tabela 11
Stan zatrudnienia w przemyśle materiałów ogniotrwałych

Pracownicy	Sierpień 1946 r.		Wrzesień 1946 r.	
	Polska	W tym Ziemie Odzysk.	Polska	W tym Ziemie Odzysk.
Ogółem	5.185	2.125	5.344	2.523
w tym: fizycznych .	4.479	1.870	4.627	2.237
umysłowych.	706	255	717	286

3. Paliwa płynne. Przemysł naftowy w miesiącu wrześniu r. b. wykazał w porównaniu z miesiącem ubiegłym powiększenie produkcji o 134 t.

Tabela 12
Wydobycie i ilość otworów w przemyśle naftowym

Wyszczególnienie	Sierpień	Wrzesień
Ropa (w tonach)	10.064	10.199
Gazolina „	242	242
Gaz (w tys. m³)	10.166	10.490
Otwory w produkcji	2.290	2.359
Otwory w wierceniu	57	50
Metry uwiercone	3.392	2.735

Zwyżka produkcji zaznaczyła się przede wszystkim w Lipinkach, Bieczu i Bobrce, gdzie uzyskano produkcję z nowodowierconych otworów. Nadto uruchomiono kilka chwilowo nieczynnych kopalń w Mokrem, Brzozowcu i Tyrawie Solnej. Ze wszystkich kopalń wydobyto od początku roku 86.165 t.

Przeciętna dzienna produkcja całego przemysłu naftowego wyniosła w miesiącu sprawozdawczym 339,9 t wobec 324,6 t w miesiącu poprzednim. Oznacza to wzrost przeciętnej produkcji o 15,3 t dziennie.

Ilość otworów w eksploatacji we wrześniu wynosi 2.359, a więc o 69 więcej w porównaniu z sierpniem. Złożyło się na to uruchomienie wyżej wspomnianych kopalń, nieczynnych dotychczas z powodu nieustannych napadów banderowców.

Przeciętna dzienna wydajność jednego odwiertu wyniosła 144 kg, miesięczna—4.323 kg. Produkcja otworów nowodowierconych w roku bieżącym wyniosła we wrześniu 1.178,8 t.

W pogłębionych otworach: pięciu w Grabownicy i jednym w Mokrem napotkano nową produkcję ropną.

Od początku roku nawiercono nową produkcję w 62 odwiertach, w tym 30 nowych, 29 pogłębionych i 3 odwiertach rozbudowy pola, wydobywając ogółem 6.109,3 t ropy.

Produkcja gazu ziemnego w omawianym miesiącu wyniosła 10.490.000 m³, czyli o 324.000 m³ więcej niż w sierpniu.

Z poszczególnych rejonów — Strachocin wydał o 518.900 m³ więcej w sierpniu, rejon zaś Roztoki-Sędkowa — o 243.000 m³ mniej. W wyłącznej eksploatacji znajdowało się 47 odwiertów.

Z 50 wierceń czynnych we wrześniu przypada 15 na nowe wiercenia eksploatacyjne, 11 na pogłębione, 10 na rozbudowę pola i 14 na wiercenia poszukiwawcze. W otworach tych uwiercono ogółem 2.735 m, z czego przypada 1.583 m na wiercenia eksploatacyjne i 1.152 m na poszukiwawcze. Przeciętny postęp „wiercenia na ryg" wynosił we wrześniu 54,7 m. (w sierpniu 59,5 m.).

Przedsiębiorstwo „Poszukiwania Naftowe" uruchomiło nowe wiercenia w Siedlcu k/Bochni. 28 września r. b. uruchomiono zniszczoną przez Niemców rafinerię nafty w Niegłowicach k/Jasła. Rafineria ta zatrdunia obecnie 236 pracowników; jej zdolność przetwórcza wynosi ca 4.000 t miesięcznie.

Rafinerie przerobiły we wrześniu 12.013 t ropy i 3.306 t półfabrykatów, osiągając 11.354 t gotowych wyrobów.

Import zza granicy dostarczył następujących ilości paliw płynnych.

Z Rumunii otrzymano 1.706 t ropy, z ZSRR. 12.331 t produktów naftowych, 6.600.000 m³ gazu ziemnego z Daszawy oraz 1015 t benzyny syntetycznej. Ponadto UNRRA dostarczyła 968 t ropy i 11.931 t gotowych produktów naftowych.

Budowę gazociągu Kraków-Oświęcim doprowadzono do 20 km. Szybkie wykończenie tego gazociągu ma duże znaczenie, z uwagi na przewidywane połączenie gazociągu z szybem Dębowice k/Skoczkowa, w którym, jak już wspomniano w poprzednim numerze, dowiercono się gazu o wydajności 97,5 m³ na minutę.

Budowa oświęcimskiej fabryki benzyny syntetycznej postępuje nadal. Przyjęto około 1000 t aparatury poniemieckiej, wykonano 700 m³ fundamentów betonowych i 110 m³ ścian szczytowych budynków fabrycznych.

4. Przemysł chemiczny. Przy nieznacznej podwyżce stanu zatrudnienia (obecnie 34.323 pracowników) przemysł ten we wrześniu utrzymał wysokość produkcji z miesiąca poprzedniego. W poszczególnych jednak gałęziach tego przemysłu zaznaczył się poważny nawet spadek produkcji.

Mianowicie w dziale materiałów wybuchowych wartość produkcji we wrześniu spadła o 3,4%, w dziale kokso-chemicznym o 4%, w dziale organicznym nawet o 6% w porównaniu z sierpniem. Spadek ten tłumaczy się brakiem surowców potrzebnych dla wyrobów soli miedziowych, potasowych i borowych oraz nasyceniem rynku pewnymi artykułami: szczególnie dotyczy to materiałów wybuchowych.

Tabela 13
Wartość produkcji przemysłu chemi znego w/g cen z 1939 w tys. zł.

Przemysł	sierpień	wrzesień
Zjedn. Przem. Nieorganicznego .	5597,2	5648,2
,, ,, Nawozów Sztucz..	7238,6	7421,6
,, ,, Organicznego . .	5980,5	5613,7
,, ,, Koksochemiczn. .	6937,7	6671,2
,, ,, Gumowego . . .	2789,2	3155,8
,, ,, Tłuszczowego . .	2901,4	3084,5
,, ,, Farb i Lakierów .	1052,9	1249,1
,, ,, Mat. Wybuchow. .	3647,8	3522,7
,, ,, Chemii Stosow. .	607,7	616,3
,, ,, Gazów Przemysł.	1238,3	1274,3
Razem: .	37991,3	38257,4

Znaczny (18,8%) wzrost produkcji w dziale farb i lakierów jest wynikiem chwilowej poprawy w dostawach oleju lnianego.

Podwyżka produkcji w przemyśle gumowym (13%) dotyczy artykułów z surowca niskogatunkowego, a więc: transporterów, zelówek, obcasów, nici gumowych itp. W dziale

opon i dętek z powodu braku surowców odpowiedniej jakości utrzymuje się nadal spadek wytwórczości.

Poważne trudności wystąpiły w przemyśle nieorganicznym wskutek braku kwasu solnego, rud chromowych, pirytów, soli potasowych i gliceryny.

Z ważniejszych artykułów przemysłu chemicznego produkcja azotniaku i saletrzaku została ograniczona z uwagi na istniejące jeszcze poważne zapasy tych mteriałów z poprzednich okresów. Zmniejszyła się też produkcja benzolu z powodu konieczności zainstalowania nowej aparatury.

Tabela 14
Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu chemicznego (w tonach)

Artykuł	Sierpień	Wrzesień
Soda amoniakalna	56231,1	6591,1
„ kaustyczna	1678,8	1629,7
Karbid	2783,3	3431,1
Azotniak	10243,5	7780,2
Saletrzak	5001,2	3439,9
Superfosfat	18059,0	18888,0
Barwniki	157,7	163,0
Benzol	2838,9	1894,0
Wyroby farmaceutyczne	31,8	42,2
„ gumowe	408,9	446,3

Nadwyżki eksportowe lokuje przemysł chemiczny w ZSRR, Szwecji, Danii, Jugosławii i na Węgrzech. Artykułami wywozowymi są głównie: soda, olej kreozotowy, naftalina, minia ołowiana i litapon.

Ostatnio uruchomiono kilka zakładów produkujących artykuły omawianego przemysłu. Są to: Wytwórnia Farb i Lakierów w Gdańsku, wyrabiająca m. in. żywicę fenilowo-formaldehydową, fabr. Scott & Browne w Łodzi — salicylan metylu, służący do wyrobu pachnideł, w Aniołowie — szkliwo sodowe, w Bieruniu Starym — azotan ołowiu, w Olawie — klej roślinny; Pabianicka Sp. Akc. rozpoczęła produkcję tiosiarczanu sodu, Zjednoczone Fabryki Chemiczne „Silesia" — czerwieni „Silesia", błękitu mielon. i chlorku cynku do impregnacji drzewa, Zakłady Solvaya w Borku Falęckim— węglanu wapnia strąconego, Przemysł Arsenowy w Równem — wapnia nawozowego, czerwieni tlenkowej i czerwieni arsenowej dla odwłaszania skór.

Przemysł przetwórczo - tłuszczowy nadal cierpi na brak podstawowego surowca, tj. tłuszczu. W związku z tym produkcja tego przemysłu wynosi zaledwie 10% zdolności wytwórczej.

5. Przemysł drzewny (podległy Ministerstwu Przemysłu). We wrześniu r. b. ilość zakładów czynnych w tym przemyśle pozostała bez zmiany. Zatrudnienie zwyżkowało nieznacznie (o 505 pracowników w porównaniu z miesiącem ubiegłym).

Tabela 15
Ilość zakładów czynnych i stan zatrudnienia w przemyśle drzewnym

Miesiąc	Ilość			Zatrudnienie
	czynnych	nieczyn.	razem	
Sierpień	165	22	187	13569
Wrzesień	165	22	187	14074

Wartość produkcji przemysłu drzewnego wykazuje stałą tendencję zwyżkową. We wrześniu suma wartości produkcji podniosła się o 8,2% w stosunku do wartości produkcji sierpniowej.

Tabela 16
Wartość produkcji przemysłu drzewnego wg cen z 1939 r. (w tys. zł).

Przemysł	Wrzesień	Sierpień
Meble stołowe	2642	2415
Surowa obróbka drzewa	527	460
Dykta i okleiny	153	124
Wyroby budowlane	939	966
„ gięte	712	841
„ różne	373	183
„ szkolne i sportowe	246	165
„ bednarskie	80	76
„ kołodziejskie	57	64

Najbardziej wzrosła w miesiącu sprawozdawczym produkcja wyrobów szkolnych i sportowych wskutek powiększenia wytwórczości ławek szkolnych, sanek i nart. Wskutek przeróbki 1000 m³ kloców brzozowych z poniemieckich remanentów w Elblągu oraz uruchomienia fabryki dykt w Skierniewicach wzrosła również produkcja dykt i oklein. W związku z wykonywaniem zamówień na skrzynki winogrowe do Węgier podniosła się wytwórczość w dziale surowej obróbki drzewa, w dziale zaś bednarstwa — wskutek wykonania większych zamówień na beczki ze strony „Społem", przemysłu chemicznego i piwowarskiego.

Trudności organizacyjne przy wysyłce wyrobów giętych do Anglii spowodowało powstanie dużych remanentów i związany z tym chwilowy spadek produkcji tego artykułu.

Przemysł drzewny odczuwa nadal brak drewna suchego i bukowego. Temu ostatniemu brakowi zaradzić ma zawarcie umowy o import kloców z Czechosłowacji; co do drewna suchego trudno przypuszczać, by poprawa sytuacji mogła nastąpić w najbliższym czasie.

Wskutek wzmożonego importu surowca do fabrykacji klejów zaczyna się polepszać sytuacja w dziale dykt i oklein. Wielką w tej materii trudnością jest niedostateczna ilość suszarń, urządzanie których jest w toku (nader powolna rewindykacja z Niemiec).

Przemysł drzewny obejmuje wiele drobnych zakładów pracy. Charakterystyczną dla tego przemysłu jest produkcja na skład, wymagająca większych kapitałów obrotowych i odpowiednich magazynów. Przy obecnych kosztach pomieszczeń koszty magazynowania wpływają nader obciążająco na ceny artykułów przemysłu drzewnego.

W październiku i listopadzie r. b. uruchomiono Państwowe Fabryki wyrobów drzewnych w Szczytnie i Morągu oraz fabrykę beczek w Ostródzie.

Ostatnio zawarto umowę z Holandią na dostawę 300.000 szt. skrzynek radiowych. Prowadzone są pertraktacje z Ameryką w przedmiocie dostawy mebli biurowych wartości na sumę ca 7 milionów dol.

6. Przemysł Papierniczy. W okresie wrzesień — październik r. b. z należących do tego przemysłu 86 zakładów, w tym 2 fabryki celulozy natronowej, 4 fabr. celulozy natronowej, 1 fabr. celulozy sulfitowej, 11 fabryk celulozy sulfitowej i papieru 28 fabryk papieru, 10 fabryk papieru i tektury, 29 fabryk tektury 1 fabryka masy słomowej, czynnych było (całkowicie i częściowo) 42 zakłady, w tym 1 fabryka celulozy natronowej i papieru, 4 fabryki celulozy sulfitowej i papieru, 17 fabryk papieru, 5 fabryk papieru i tektury, 15 fabryk tektury.

Produkcję wyżej wymienionych zakładów podaje tabela 17.

Produkcja przemysłu papierniczego wzrasta nadal, utrzymując niezmienioną tendencję zwyżkową datującą się od poprzednich okresów sprawozdawczych.

Stan zatrudnienia w przemyśle wytwórczym wynosił 19.040 pracowników, wobec 16.984 w lipcu i 17.940 w sierpniu.

Tabela 17
Produkcja przemysłu papierniczego (w tonach)

Artykuł	Wrzesień	Paźdz.
Celuloza sulfitowa	3.484,9	3.771,5
„ natronowa	2.032,8	2.151,1
Tektura	2.128,9	2.225,5
Papier ogółem	14.478,2	15.931,5
W tym papier drukowy	2.177,7	2.142,3
„ „ „ gazetowy	2.421,2	2.549,8

W listopadzie r. b. uruchomiono trzy fabryki celulozy i papieru, a mianowicie: w Warcie k/Kłodzka (11-go), w Krapkowicach (16-go) i w Kluczach (23-go).

Pierwsza z wyżej wymienionych posiada duże możliwości produkcyjne. Wydajność jednej maszyny papierniczej wynosi obecnie 9.000 kg (papier pakowy, karton), wydajność celulozowni w pełnym biegu — 40.000 kg dziennie.

Spirytusownia może dostarczyć 3.500 l (dziennie). Ma to wielkie znaczenie gdyż prócz spirytusu alkoholowego może ona wytwarzać jako produkt uboczny ważne dla innych przemysłów: spirytus metylowy i barwniki; posiada ona również urządzenia techniczne do produkcji garbników.

Fabryka w Krapkowicach zatrudnia obecnie już 32 pracowników umysłowych i 815 fizycznych. W dn. 2 listopada r. b. nastąpiło zapalenie pierwszego pieca sodowego, 16-go całe zakłady włączone zostały do produkcji przemysłu papierniczego. Uruchomienie tych zakładów jest wielkim sukcesem przemysłu papierniczego, gdyż urządzenia maszynowe były przez Niemców zniszczone w 100%. 23-go listopada rozpoczęła pełną produkcję zniszczona przez Niemców w 80% Kluczewska Fabryka Celulozy i Papieru. Obecna produkcja wynosi 50 t papieru piśmiennego i 45 t celulozy na dobę. Szczególnie korzystnie przedstawia się produkcja przetwórstwa papierniczego. W zakresie wytwórczości zeszytów omawiany przemysł dokonał w br. wielkiego wysiłku produkcyjnego zobrazowanego cyfrowo w poniższym zestawieniu:

lipiec	4.313.000 szt.
sierpień	4.730.000 „
wrzesień	6.300.000 „
październik	9.137.700 „

Wyraźna poprawa nastąpiła również odnośnie produkcji pudełek do wyrobów monopolowych. We wrześniu produkcja tego artykułu wyniosła 8.675.000 szt, w porównaniu z przeciętną produkcję miesięczną poprzednich miesięcy wynoszącą ca 2 — 2,5 miliona szt.

W ramach planu komasacyjnego zlikwidowano ostatnio dwa Zjednoczenia: Śląskie Zjednoczenie Przetwórczego Przemysłu Papierniczego we Wrocławiu i Środkowopolskie Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego w Łodzi. Z podlegających tym Zjednoczeniom fabryk mniejszych stworzono pięć wielkich zakładów wielooddziałowych, podlegających bezpośrednio C. Z. P. P. Są to: Dolnośląska fabryka Kartonaży w Legnicy, z oddziałami w Legnicy, Lubaniu, Złotorii i Jeleniej Górze, Wrocławska Fabryka przetworów papierowych „Norma" z oddziałami we Wrocławiu, Zakrzowie, Brzegu i Strzegomiu, Wałbrzycka Fabryka Kalkomanii z oddziałami w Nowej Rudzie i Kamionce, Łódzka Fabryka Kartonaży oraz Fabryka papierów kolorowych i impregnowanych w Łodzi. Odnośnie poszczególnych z wyżej wymienionych zakładów zaznaczyć należy, że powstała z maszyn wydobytych ze zniszczonych fabryk dolnośląskich, fabryka zakrzowska może obecnie przerobić 100 t surowca miesięcznie. W najbliższym czasie zdolność przerobu osiągnie 200 t miesięcznie.

Specjalnością oddziału „Normy" w Strzegomiu jest galanteria papierowa czyli produkcja bibularzy, teczek na biurka, notesów, terminarzy, koszy do papieru i tp. Próbna produkcja tych artykułów wypadła pomyślnie i w najbliższym czasie rozpocznie się masowa ich wytwórczość.

Zapotrzebowanie na galanterię papierniczą jest b. duże. W związku z akcją „przemysł dla wsi" odczuwa się duże zapotrzebowanie na wszelkiego rodzaju papiery — satyny, bibiułki kolorowe, krepinę, (ze względu na zbliżający się okres świąteczny).

7. Przemysł włókienniczy.

Tabela 18 przedstawia czynniki pracy wytwórczej tego przemysłu w październiku r. b.

Plan produkcyjny na październik r. b. został wypełniony w 127,9%, a więc stosunek wykonania był w tym miesiącu jeszcze lepszy niż w miesiącu ubiegłym (119,5%). Oczywiście należy tutaj uwzględnić większą ilość dni roboczych w miesiącu sprawozdawczym.

Jeżeli chodzi o poszczególne gałęzie przemysłu włókienniczego, jedynie przemysł bawełniany wykonał plan zaledwie w 91,4%. Wszystkie inne działy przekroczyły plan w granicach 108 — 120%. Jak wynika z tabeli nr 18 stan zatrudnienia w październiku znacznie się zmniejszył w porównaniu z miesiącem ubiegłym (225.225 pracowników). Zaopatrzenie przemysłu włókienniczego w wełnę, len i bawełnę jest wystarczające i zapewnione do Nowego Roku.

Tabela 18

Stan zatrudnienia i produkcji przemysłu włókienniczego

Rodzaj przemysłu	Polska Centr.		Ziemie Odz.		%
	Ilość zatr.	Tkan. i przędz.	Ilość zatr.	Tkan i przędz.	
Bawełniany . .	72.461	t. 7.501	20.100	t. 1052	91,4
Wełniany . . .	39.700	„ 3.089	4.680	„ 353	112,0
Włókien łykowych	13.000	„ 1.242	15.600	„ 832	120,0
Jedwabn.-galantery.	9.000	„ 980	1.100	„ 38	118,0
Dziewiarsko-pończ.	14.600	„ 601	2.400	„ 33	108
Konfekcyjny . .	21.300	tys. szt. 1.203	6.500	tys. szt. 315.5	118
Włókien sztucznych.	8.690	tony 740	1.700	t. 40	114
Zjedn. Tkanin i Art. Techn. . . .	1.350	tys. zł. 46.352	740	tys. zł. 11666	114
Razem . .	180101 — —	t. 14.503 t.szt.1.203 t.zł.46.342	42.820	t. 2.348 t.szt.315,5 t.zł.11666	127,9

Równie zadawalające co do ilości oraz jakości są dostawy węgla. Istnieją nadal braki w zaopatrzeniu w igły, środki bielące, tran, niedostateczne są również dostawy sody kaustycznej. Przemysł wełniany uskarża się na niezadawalającą jakość mydła. Nader częste są jeszcze postoje fabryk, przeważnie z powodu braku prądu.

Akcja komasacyjna postępuje nadal i przypuszczalnie ukończona zostanie w końcu stycznia przyszłego roku.

Ostatnio na terenie Pabianic skomasowano znajdujące się tam około 30 małych fabryk na ogół niezniszczonych z wielkimi zakładami włókienniczymi „Krusche i Ender", które poważnie ucierpiały w czasie działań wojennych, zaoszczędzając przez to około 1 mil. zł. miesięcznie, dzięki zmniejszeniu aparatu administracyjnego, nadto powodując pokaźne zmniejszenie kosztów produkcji przy jednoczesnym jej powiększeniu, wskutek racjonalnego rozplanowania wzrostu pracy i należytej dyspozycji surowcem.

Gdy np. przed komasacją Zakłady Krusche i Ender, przy zatrudnieniu 4.744 robotników, produkowały miesięcznie przeciętnie 1.380.500 m tkanin, przy stanie 1.103 krosien i 74.325 wrzecion, obecnie, po komasacji, 8.355 robotników na 2.664 krosnach wykonywa przeciętnie ponad 3.000.000 m. tkanin.

Powyższe zespolone Państwowe Zakłady Przemysłu Bawełnianego w Pabianicach są obecnie drugim pod względem wielkości przedsiębiorstwem włókienniczym w Polsce. Produkują one wszelkiego rodzaju tkaniny bawełniane i ze sztucznego włókna. Specjalnością Zakładów są wysokogatunkowe tkaniny do opon samochodowych, transportery fabryczne, pasy transmisyjne oraz środki opatrunkowe.

Przeprowadzone zmiany przyczyniły się znacznie do powiększenia rentowności Zakładów i osiągnięcia wyższych norm produkcyjnych. Na podstawie doświadczeń pabianickich przeprowadza się obecnie odpowiednie akcje komasacyjne na terenie Łodzi i Dolnego Śląska.

8. Przemysł skórzany. W wyniku od dawna przeprowadzanej akcji komasacyjnej ilość czynnych zakładów podległych Centralnemu Zarządowi Przem. Skórzanego we wrześniu wynosiła 152, wobec 175 w sierpniu i 176 — lipcu.

Wzrosła natomiast nieznacznie ilość pracowników zatrudnionych w tym przemyśle. We wrześniu stan zatrudnienia obejmował 16.564 pracowników, w tym 14.462 fizycznych i 2.102 umysłowych, wobec 15.748 w sierpniu, w tej liczbie 13.654 fizycznych i 2.034 umysłowych.

W porównaniu z sierpniem stan zatrudnienia powiększył się o 816 pracowników w tym 808 fizycznych i 8 umysłowych.

Ogólna wartość oraz ilość produkcji przemysłu skórzanego wykazuje wzrost w porównaniu z ubiegłym okresem sprawozdawczym (czerwiec — lipiec). Można śmiało mówić o zwyżkowej tendencji w produkcji tego przemysłu. Jest to tym bardziej pocieszające, że od ostatniego omawianego okresu trudności w zaopatrzeniu są nadal niemałe. Podaż skór krajowych jest b. niewielka, wynosi bowiem zaledwie 20% popytu. Resztę zapotrzebowania pokrywać musi import (USA, Argentyna). W dalszym ciągu istnieje poważny brak zaopatrzenia w ałun potasowy, tran i łój zwierzęcy, jak wogóle wszelkie tłuszcze, wosk, talk, smołę szewską, sól szczawikową, lateks, maszyny i igły do maszyn szewskich

Brakowi tłuszczów w niedalekiej przyszłości ma zapobiec uruchomienie fabryki związków tłuszczowych. Natomiast wkrótce nastąpić winna poważna zmiana na lepsze w dziedzinie zaopatrzenia w skóry surowe, garbniki i ekstrakty garbarskie (quebracho). 15-go października r. b. podpisana została z przedstawicielami Konsorcjum amerykańskiego umowa na dostawę ca 2.500.000 kg skór surowych z krajów Ameryki Południowej, głównie z Argentyny i Meksyku. Pierwsze transporty tego tak cennego surowca spodziewane są na początku przyszłego roku. Zamówienie obejmuje skóry ciężkie na podeszwy oraz lekkie na wierzchy i przedstawia ilość surowca potrzebną do wytworzenia około 2.500.000 par butów.

Tabela 19

Produkcja przemysłu skórzanego

Artykuł	Miara	Siepień	Wrzesień
Podeszwy	kg	399.952	403.273
Wierzchy	m²	71.662	58.740
Inekty	kg	32.105	26.152
Krupony pasowe	,,	17.242	17.742
Blanki	,,	10.950	9.677
Skóry techniczne	,,	6.539	4.089
,, galanteryjne . . .	m²	4.258	6.931
Rękawiczki	par	5.155	4.956
Pasy transmisyjne	kg	31.375	39.435
Obuwie wojskowe . . .	par	113.770	111.561
Obuwie cywilne na skórze	,,	95.534	144.934
Ditto na gumie	,,	32.885	54.300
Obuwie tekstylne	,,	102.000	149.112
Obuwie robocze	,,	23.332	34.356
Wartość art.techn. galant.-rymarsk. wg cen 1945 .	tys. zł.	12.225,6	14.757,8
Wartość artykułów futrz. wg cen 1945 r.	tys. zł.	14.338,3	18.063,4

W Holandii zakupiono 13.000 skór wołowych ogólnej wagi 281 t i 75 t skóry na pasy napędowe. W Belgii nabyto 1.000 skór wagi 13 t a w Ameryce 37.000 skór wagi 803 t ogólnej wartości przeszło 800.000 dol. ponadto sfinalizowano zakupy w Argentynie na 5.000 t quebracho oraz na 1.140 t garbników w Jugosławii, w ramach obrotów kompensacyjnych. Spodziewany jest wyjazd do Argentyny nowej delegacji handlowej z naszej strony w celu poczynienia dalszych zakupów.

Należy mieć nadzieję, że wykonanie wyżej wspomnianych umów przyczyni się do obniżenia ceny obuwia.

9. Rolnictwo. Miesiąc październik w rolnictwie polskim przebiegał pod znakiem dwóch wydarzeń: orki i zasiewów jesiennych oraz zbioru okopowych.

Jak już wzmiankowaliśmy w poprzednim zeszycie naszych „Wiadomości", Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych za pośrednictwem Zw. Gosp. „Społem" zakupiło pewne ilości żyta i pszenicy w celu rozdysponowania ich do siewu jesiennego na ziemiach Polski Centralnej. Do końca października w tej akcji rozprowadzono wśród rolników województw centralnych 11.267 t żyta i 867 t pszenicy. Ilości te stanowiły 85% projektowanego zakupu.

Do dnia 20.X.1946 r. według danych szacunkowych, zawartych w biuletynie prasowym Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, w województwach poznańskim, pomorskim, łódzkim, śląsko-dąbrowskim i krakowskim obsiano 100% przewidywanego areału ozimych, w pozostałych województwach ziem dawnych około 80% przewidywanego obszaru. Należy przypuszczać, że również i Ziemie Odzyskane wykonały do końca października znaczną część postawionych im zadań w zakresie zasiewów jesiennych.

W okresie (od 1.X.45 do 30.IX. 46) dostarczono rolnictwu polskiemu łącznie 527.512 t nawozów sztucznych, z czego z importu UNRRA nawozów azotowych było 208 tys. t i fosforowych 209 tys. t, reszta zaś przypadała na nawozy potasowe w ilości 106 tys. t — w całości sprowadzone z radzieckiej strefy okupacyjnej.

Z powyższej ilości dostarczono jesienią 1946 r.: 67 tys. t nawozów azotowych, 131 tys. t fosforowych i 53 tys. t potasowych, czyli łącznie rolnicy nasi pod orkę jesienną b. r. otrzymali 251 tys. t nawozów sztucznych. Przewiduje się, że pewien remanent nawozów potasowych pozostanie na 1947 r.

Projektuje się, zużycie nawozów sztucznych w 1947 r. na około 800.000 t.

Ilość obornika, z powodu stosunkowo jeszcze małego pogłowia zwierząt gospodarskich, jest ciągle niewystarczająca dla potrzeb rolnictwa.

Stan pogody przy pracach jesiennych w polu był w październiku sprzyjający tym pracom, za wyjątkiem woj. rzeszowskiego, gdzie opady były minimalne.

Zbiór okopowych został przeprowadzony w całej Polsce zgodnie z planem. Wydajność skrobi w ziemniakach dochodziła do 17%. Zbiór kartofli w województwach centralnych był zadawalniający, w innych zaś rejonach zbiory były niższe od zeszłorocznych z powodu długotrwałych deszczów. Specjalny nadmiar ziemniaków ujawniono w województwie rzeszowskim, które poczęło ten artykuł intensywnie wywozić na Śląsk. W Poznańskim przedstawiciele przemysłu śląskiego wykupywali poważne ilości ziemniaków dla stołówek robotniczych płacąc wyższe ceny od wyznaczonych. Jednocześnie konkurowali z nimi rzecznicy gorzelni, P. C. H., „Społem" i Ministerstwo Aprowizacji i Handlu. W rezultacie przedstawiciele konsumentów miejskich zdobyli na rynku poważne ilości ziemniaków, a gorzelnie zostały słabo zaspokojone.

Wydajność buraków cukrowych przeciętnie dosięgała 200 q z ha. Próbne omłoty wykazały, że zbiory nasion buraczanych należy uważać za średnie (10 q z 1 ha).

Kwestia cen artykułów rolniczych nie jest jeszcze w naszym kraju statystycznie opracowana i materiały liczbowe dotychczas są bardzo ubogie; Główny Urząd Statystyczny w oparciu o sprawozdania korespondentów rolnych publikuje tylko statystykę cen płaconych producentom. Poczynając od połowy października Ministerstwo Aprowizacji i Handlu przystąpiło do wydawania codziennych biuletynów wolnorynkowych cen hurtowych 2 zbóż chlebowych w 20 większych miastach. Można wyrazić nadzieję, że sytuacja na tym odcinku ulegnie poprawie w związku z organizacją giełd zbożowo-towarowych. Od listopada biuletyny tych giełd pozwolą na zorganizowanie statystyki cen hurtowych płodów rolnych.

Na razie zatem podajemy dane dotyczące cen otrzymanych przez rolników (tabela 20).

Analiza tej tabeli jest interesująca. Ceny zbóż najwyższy poziom osiągnęły w maju, poczem od czerwca (przednówek) wykazały spadek aż do sierpnia. We wrześniu, a więc po żniwach, ceny zbóż zwyżkowały. Wzrost cen nierogacizny zaznaczył się wcześniej niż przy cenach zbóż, gdyż cena mięsa wieprzowego podniosła się już w sierpniu. W październiku ceny płodów rolnych nadal zwyżkowały.

Ciekawe są dane statystyczne dotyczące rozwoju cen niektórych płodów rolnych w ciągu pierwszych dwóch miesięcy bież. roku go-

spodarczego w poszczególnych województwach. Tabela 21 podaje te ceny w złotych za 100 kg, a w odniesieniu do nierogacizny za 1 kg żywej wagi.

Tabela 20

Ceny artykułów rolnych otrzymanych przez producentów (w złotych za 100 kg)

Wyszczegól.	Miesiące 1946 r.								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Pszenica . .	2091	2320	2924	3144	3304	3104	2453	1379	2219
Żyto	1200	1309	1669	1692	1965	1772	1330	1052	1259
Jęczmień . .	1139	1243	1604	1715	1843	1667	1312	1000	1144
Owies . . .	1000	1137	1527	1587	1795	1665	1356	975	1074
Ziemniaki .	239	272	338	342	349	354	384	341	283
Masło (za 1 kg)	259	290	337	377	307	288	287	291	320
Jaja (za 1 szt.)	9	7	7	7	7	7	7	7	8
Nierogacizna (za 1 kg żywej wagi) .	140	152	168	169	160	144	139	143	152
Wełna surowa (za 1 kg).	416	431	443	435	446	421	427	430	49

W omawianym okresie ceny zbóż osiągnęły najwyższy poziom w województwach: krakowskim, rzeszowskim, białostockim i kieleckim, najniższy zaś w woj. szczecińskim i wrocławskim.

Tabela 21

Ceny niektórych artykułów rolniczych w zł.

Województwo	Pszenica		Żyto		Ziemniak		Nierog.	
	VIII	IX	VII	IX	VIII	IX	VIII	IX
Polska . . .	1879	2219	1052	1259	341	283	143	152
Warszawskie .	2042	2371	1110	1230	301	248	145	151
Łódzkie . . .	2053	2550	1062	1278	296	259	133	143
Kieleckie . . .	2393	270[illegible]	1369	1522	267	309	144	152
Lubelskie . . .	2398	2763	1278	1495	353	329	145	150
Białostockie . .	2121	2563	1398	1396	439	315	144	145
Olsztyńskie . .	2338	2313	1189	1412	525	394	175	158
Gdańskie . . .	1568	189[illegible]	813	1171	337	256	169	172
Pomorskie . .	1294	1847	728	1100	275	226	118	137
Szczecińskie. .	1434	168[illegible]	603	808	253	203	145	156
Poznańskie . .	1475	1959	735	1077	278	240	13[illegible]	159
Wrocławskie .	1118	1373	685	826	284	231	171	164
Śląskie	1446	1898	834	1181	340	286	164	169
Krakowskie . .	2203	2500	1431	1577	428	367	153	158
Rzeszowskie. .	2151	2378	1392	1552	425	380	130	143

Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych przeprowadziło w okresie od 14.XII. 1945 do 6.X.1946. zakup bydła w Szwecji ogółem 3.718 sztuk rasy czarno-białej, nizinnej, 5.000 szt. koni roboczych oraz około 200 sztuk koni północno-szwedzkich typu ardeńskiego.

Akcji odmyszania, tej prawdziwej klęski narodowej, poświęca się coraz więcej uwagi i wysiłków. Zwalczaniu tej plagi stoi na przeszkodzie brak dostatecznej ilości środków chemicznych. Środków talowych i arsenowych na trutki posiadamy tylko niewystarczające ilości — charakterystycznym objawem jest zjawienie się w większej niż dotychczas ilości myszołowów i łasic. Fosforek cynku, skuteczna trutka, jest pochodzenia zagranicznego, wobec tego zamiast powyższego środka stosowany będzie preparat krajowy — arsenin sodu.

Ponieważ środki do zwalczania gryzoniów muszą być różnorodne, więc miały również zastosowanie świece dymne, zatrute ziarno oraz walka biologiczna przez użycie kultur tyfusu mysiego, co zostanie wykonane na wielką skalę na przyszłą wiosnę. W poczuciu wagi tej sprawy rząd zamianował specjalnego delegata do spraw walki ze szkodnikami roślin, w którego kompetencji będzie znajdowało się nie tylko zwalczanie gryzoniów, ale również i stonki ziemniaczanej, o ile ponownie wystąpi w szerszym zakresie.

Związek Gospodarczy „Społem" reprezentuje około 75% obrotu handlowego ziołami i w czasie od początku br. do końca sierpnia zakupił od producentów rolnych 653 t roślin leczniczych za 60 mil. zł.

Jednym z najtrudniejszych problemów aprowizacyjnych doby obecnej jest zagadnienie tłuszczów jadalnych. Wobec tego, że pogłowie nierogacizny nie osiągnęło, aczkolwiek już się do tego stanu zbliża, poziomu przedwojennego, przeto produkcja tłuszczów roślinnych w postaci olejów zwykłych i rafinowanych oraz margaryny ma specjalne znaczenie. Bazą surowcową tych olejów jest uprawa roślin oleistych: rzepaku, rzepiku, lnu i konopi.

Przed wojną w produkcji rzepaku i rzepiku przodowały woj. warszawskie i wołyńskie, w produkcji siemienia lnianego Wileńszczyzna i woj. białostockie. Macierzą rzepaku są Żuławy Gdańskie.

Polska posiada obecnie nie licząc drobnych rozsianych po całym kraju 18 wielkich olejarń o zdolności przetwórczej ca 100.000 t nasion rocznie oraz 8 rafinerii i 1 margaryniarnię.

Do największych zakładów należą: „Union" w Gdyni i „Amada" w Gdańsku. Wytwórnie powyższe w I półroczu br. przerobiły zaledwie 17.000 t nasion, z czego przypadło 13.800 t

ziarn palmowych i orzeszków ziemnych importowanych zza granicy, a tylko 3.150 t surowców krajowych. W tym stanie rzeczy przemysł olejarski jest gotów obecnie odebrać od rolników każdą ilość nasion oleistych.

Rośliny oleiste są najbardziej dochodową uprawą polową dla rolników. Aby zaspokoić potrzeby przemysłu olejarskiego w zakresie surowca krajowego, należałoby użyć pod zasiew nasion oleistych około 150 — 200 tys. ha.

Z kolei przechodzimy do charakterystyki poszczególnych województw pod względem rolniczym. Dolny Śląsk cierpiał na brak pszenicy do siewu, natomiast na jego obszarze wystąpiła znaczna poprawa pogłowia. W Kieleckim jeszcze 15% pól jest zaminowanych, odbudowa wsi postępuje bardzo powoli.

W Lubelszczyźnie tegoroczne plantacje chmielu objęły 92 ha, dając zbiór 700 q chmielu, co pokrywa zaledwie 15% zapotrzebowania kraju. Na wiosnę plantacje chmielu mają być powiększone o dalsze 100 ha. W Rzeszowskim wieś odbudowuje się samorzutnie. Poznańskie posiada najbogatszy w Polsce zbiór wysokowartościowych nasion, przejętych po okupantach — a plantacje buraków objęły 38.169 ha. Największą wydajność z ha zaobserwowano w woj. łódzkim: dla żyta 13 q, pszenicy 14 q, owsa 13 q i jęczmienia 14 q. Województwo szczecińskie alarmuje, że jego straty w zbiorach można oszacować na 20 — 30%, a spowodowane zostały przez gryzonie, dziki, rak i zarazę zimniaczaną. Klęską gryzoni w woj. gdańskim dotkniętych zostało 12.000 rolników, a w olsztyńskim z tego samego powodu przepadło 50% zbiorów.

10. Handel.

a) Państwowa Centrala Handlowa.

Obroty P. C. H. z każdym miesiącem wzrastają. Wzrost ten charakterystyczny jest również dla działalności P. C. H. w miesiącu październiku br. Ogólny bowiem obrót za wrzesień br. wyniósł 1.255 mil. zł, podczas gdy już w październiku wykazał się sumą 1.804 mil. zł. Obserwujemy zatem wzrost obrotów o prawie 50%. Główną pozycję ogólnego obrotu w październiku stanowiły artykuły przemysłowe (1.157 mil. zł), bo aż 64,1%. Są nimi przede wszystkim materiały włókiennicze (57,7%). Drugą poważną pozycją w ogólnym obrocie P. C. H. w miesiącu październiku jest cukier (380 mil. zł) — 21,1%. Potem następują po sobie: pozostałe artykuły spożywcze (124 mil. zł) — 6,9%, C. Z. P. P. S. (58 mil. zł) — 3,2%, wyroby monopolowe (48 mil. zł) — 2,6%, artykuły importowane(28 mil. zł) — 1,6% oraz remanenty poniemieckie (9 mil. zł) — 0,5%.

Dane porównawcze są zawarte w poniższej tabeli:

Tabela 22

Obroty PCH w mil. zł.

Wyszczególnienie	Obroty w mil. zł.	
	Wrzesień	Paździer.*)
Cukier	310	243
Artyk. prod. przez C. Z. P. P. S.	41	40
Wyroby monopol.	38	32
Pozostałe artykuły spożywcze	152	16
Artykuły przemysłowe	683	803
,, importowane	19	14
Remanenty poniemieckie	12	2
Razem	1.255	1.150

Współpraca PCH z Funduszem Aprowizacyjnym wyraża się w częściowym zakupywaniu ziemiopłodów na zlecenie Funduszu. W okresie od 24 sierpnia do 31 października r. b. przez swoje 336 punktów skupu PCH zakupiła 14.120 ton ziemiopłodów, w tym żyta 5.720 ton, ziemniaków 8.250 ton oraz 150 ton kaszy jęczmiennej. Osobnym działem pracy PCH jest handel z zagranicą. W październiku w ramach umowy polsko-węgierskiej z dn. 1.8. b. r. sprowadzono do Polski 9 wagonów (45.000 kg) winogron. Oprócz tego Węgry nadesłały 15.000 kg papryki, która w tej chwili pozostaje na składach w Bielsku. W końcu listopada przewidywane jest przybycie 50.000 l wina gronowego.

Dzięki usprawnionemu systemowi kontroli i stałemu eliminowaniu niezdrowych elementów z handlu coraz większa ilość towarów przeznaczonych dla wsi dociera obecnie do rolników bez zbędnego pośrednictwa.

b) Akcja „przemysł dla wsi".

Akcja dostarczania wsi artykułów przemysłowych tzw. akcja „przemysł dla wsi" jest przeprowadzana z całą energią przez powołane czynniki („Społem", P. C. H. i Samopomoc Chłopską). „Społem" dostarczyło od początku akcji do końca września b. r. następujące ilości artykułów przemysłowych: 53 ładunki wago-

*) obroty obejmują akcję miejską i wiejską razem.

nowe i 21 transportów samochodowych towarów włókiennniczych, ogólnej wartości przeszło 600 mil. zł, 6.352,7 tony produktów walcowanych, blachy i żelaza prętowego, ogólnej wartości przeszło 10 mil. zł, 602 tony śrub, nitów i części kutych, ogólnej wartości 22 mil. zł, 59.920 ton węgla i 4.050 ton koksu ogólnej wartości ok. 82 mil. zł, z artykułów chemicznych: 910 ton sody amoniakalnej wartości 8 mil. zł, 960 ton proszku do prania wartości 23 mil. zł oraz 215 ton karbidu wartości 3,8 mil. zł. Ponadto rozprowadzono 22.800 skrzyń gilz i 25.000 kartonów bibułki do papierosów, łącznej wartości ponad 20 mil. zł oraz innych artykułów papierniczych na sumę 7 mil. zł.

Ogólny udział PCH w akcji „przemysł dla wsi" wyniósł w miesiącu październiku br. według danych zamieszczonych w tabeli 23 1.150.640.742 zł.

Tabela 23

Udział PCH w akcji „przemysł dla wsi" w październiku 1946

Wyszczególnienie	Obroty w mil. zł.
Cukier	243
C.Z.P.P.S.	40
Wyroby monopolowe	32
Pozostałe artykuły spożywcze	16
Artykuły przemysłowe	803
„ importowane	14
Remanenty poniemieckie	2
Razem	1.150

Towary przemysłowe w omawianym okresie sprawozdawczym rozprowadzone były przez „Społem" i PCH w następującym stosunku: węgiel: $^2/_3$ ogólnej ilości przez „Społem", $^1/_3$ przez PCH, nafta: 100% — „Społem"; tekstylia: 50% — „Społem", 50% — PCH; przemysł elektrotechniczny: 50% — „Społem", 50% — PCH; artykuły żelazne: 100% — „Społem", naczynia emaliowane: 80% — „Społem", 20% — PCH.

c) *Handel spółdzielczy.* W miesiącu wrześniu br. obroty zewnętrzne Zw. Gosp. „Społem" przekroczyły sumę 6 milrd. zł, a więc wyniosły o 1 milrd. zł więcej, niżeli w miesiącu sierpniu (5 milrd. zł). Wpłynął na to okres jesiennych zbiorów, zwłaszcza w dziale rolnictwa, a co za tym idzie, rozrost zapotrzebowania na artykuły pierwszej potrzeby.

Powyższą sytuację ilustruje nam następująca tabela:

Tabela 24

Obroty zewnętrzne „Społem" w mil. zł.

Wydział	Wrzesień 1946	Sierpień 1946	Wrzesień 1945
Ogółem	6.606	5.713	674
Wydział Spożywczy	4.153	3.787	476
„ Rolniczy	625	359	138
„ Mleczarsko-Jajcz.	221	175	26
„ Produkcji	113	103	33
„ Handlu Zagran.	40	—	—
„ Przem.-rolny	1	1	—
Główny Dział Transport.	12	13	1
Hurtownia Polsk. M. Spir.	1.441	1.275	—

Działalność handlowa Zw. Gosp. „Społem" objęła swoim zasięgiem szereg artykułów, a mianowicie:

W okresie sprawozdawczym rozprowadzono ok. 7.600 ton cukru reglamentowanego, wartości przeszło 80 mil. zł, oraz ok. 14.500 ton cukru komercyjnego wartości 2.260 mil. zł. Największe nasilenie zapotrzebowania na cukier komercyjny przypadło na miesiąc lipiec (7.148 ton). Z powodu wyczerpania zapasów cukru komercyjnego sprzedaż w miesiącu wrześniu została skontyngentowana. Dla „Społem" został wyznaczony kontyngent w wysokości 2.000 ton. Trudną sytuację rozwiązała jednak zawarta umowa z Czechosłowacją, w wyniku której importowano do Polski 4.000 ton cukru z Czechosłowacji na sprzedaż wolnorynkową. Z ilości tej dla „Społem" przeznaczono 2.500 ton. W związku z importem cukru czechosłowackiego dozwolono na przekroczenie kontyngentu w zakupach krajowych, tak, że w rezultacie w miesiącu wrześniu „Społem" zakupiło około 2.700 ton cukru.

W zakresie działalności na odcinku artykułów monopolowych należy wymienić przede wszystkim zawartą w dniu 8.7. br. między „Społem" a Dyrekcją P. M. Solnego umowę komisu w sprawie hurtowej sprzedaży soli. Umowa przewidywała uruchomienie przez Zw. Gospodarczy „Społem" 274 komisowych hurtowni soli we wszystkich miastach powiatowych. Do dnia 30 września r. b. uruchomionych zostało 257 hurtowni. Oprócz hurtowni przewidziane jest uruchomienie 226 podhurtowni, przeważnie przy oddalonych terenowo spółdzielniach dla sprawniejszego zaopatrywania ludności.

Z przewidzianych podhurtowni uruchomiono do dnia 30 września r.b. 96 tego typu placówek. W miesiącach lipiec — sierpień rozprowadzono ok. 5.000 ton soli kartkowej, wartości ca 10 mil. zł i 7.300 ton soli komercyjnej, wartości ca 40 mil. zł.

Na odcinku zapałek dało się zauważyć w miesiącu wrześniu r. b. wzmożone zapotrzebowanie, co wpłynęło dodatnio na likwidację dużych remanentów w niektórych oddziałach „Społem", które nagromadziły się w poprzednich miesiącach. Obrót zapałkami w miesiącach: lipcu, sierpniu i wrześniu wyniósł łącznie 28.500 skrzyń, wartości 315,5 mil. zł.

Obroty wyrobami Polskiego Monopolu Spirytusowego na podstawie sprawozdań nadesłanych przez Zw. Gosp. „Społem", wyniosły w miesiącach: lipcu, sierpniu i wrześniu r. b. 4,1 milrd. zł.

Hurtownie „Społem" wyrobów Państwowego Monopolu Tytoniowego rozprowadzały w okresie sprawozdawczym papierosy monopolowe dla posiadaczy kart aprowizacyjnych I kat. i „MK", oraz na listy zbiorowe robotnikom rolnym, jak również plantatorom uprawy tytoniu na podstawie przedłożonej koncesji. Poza papierosami monopolowymi od lipca r. b. rozpoczęło „Społem" sprzedaż papierosów amerykańskich, których ilość postawiona do rozprowadzenia na teren całego kraju przekracza 700 mil. sztuk. Sprzedaż papierosów amerykańskich po cenie wolnorynkowej, tj. zł 8, — za sztukę jest bardzo słaba (za wyjątkiem terenów zachodnich). Na podstawie posiadanego materiału należy przypuszczać, że od początku akcji do dnia 30 września r. b. sprzedano ok. 100 mil. sztuk papierosów amerykańskich, wartości 800 mil. zł. Wykup papierosów na karty aprowizacyjne w ostatnich 2-ch miesiącach wyraźnie zmniejszył się, a to wobec wysokiej ich ceny w porównaniu z tytoniem, tzw. „samosiejką", który ukazał się na rynku w większych ilościach i który łatwo znajduje nabywców. Na podstawie ostatnich informacji „Społem" przypuszczać należy, że we wrześniu r. b. rozprowadzono 60% przydziału na ten miesiąc (600 mil. sztuk), to jest ok. 360 mil. sztuk, co stanowi obrót ca 900 mil. zł.

W Dziale Artykułów Różnych „Społem" podaje dane sprawozdawcze swoich placówek za miesiące: lipiec, sierpień i wrzesień dotyczące zakupu i rozprowadzenia na podstawie zwolnień po cenach reglamentowanych m. in. następujących artykułów: 22.782 beczek śledzi importowanych za 36,6 mil. zł, 118 ton kawy naturalnej za sumę 8 mil. zł, 256 ton proszku do prania za sumę 2,3 mil. zł, oraz 92 tony sody amoniakalnej za sumę 0,5 mil. zł.

W okresie sprawozdawczym „Społem" rozprowadziło po cenach wolnorynkowych następujące towary: 75 ton arbuzów i ok. 300 ton winogron, wartości ponad 28 mil. zł, jak również 27.000 l wina węgierskiego, wartości ponad 3,6 mil. zł.

W miesiącu październiku okręgowe oddziały rolnicze „Społem" zakupiły: 30.971 ton zbóż chlebowych, wartości 386,7 mil. zł, 462 tony mąki wartości 6,5 mil. zł, oraz 71 ton kaszy, wartości 1,2 mil. zł.

W zakresie obrotów nasionami w miesiącu październiku zakupiło „Społem" z wolnego rynku następujące ilości nasion: 14.022 ton żyta siewnego, 867 ton pszenicy siewnej, 15 ton rzepaku kwalifikowanego i 45 ton grochu dla Funduszu Aprowizacyjnego. Nasion pochodzących z importu Zw. Gosp. „Społem" w okresie sprawozdawczym otrzymał: 1.111,9 ton grochu ze Szwecji, 183,7 ton wyki ze Szwecji, 2.715 ton grochu z Z. S. R. R., oraz 494 ton fasoli także z Z. S. R. R.

W okresie sprawozdawczym „Społem" rozprowadziło na podstawie udzielonych zwolnień Ministerstwa Aprowizacji i Handlu następujące ilości ziemniaków i pasz: 1.205 ton ziemniaków, 1.977 ton słomy, 1.020 ton siana, 20.752 ton otrąb, oraz różnych (w tym także makuchów) 3.638 ton. Akcja ziemniaczana roku 1945/46 została zakończona.

Obroty dokonane ziołami w okresie sprawozdawczym objęły przede wszystkim rośliny lecznicze, których to „Społem" zakupiło w czasie od 1 stycznia do 1 września r. b. przeszło 650.000 kg. Największa ilość przypada na korę kruszycy, korzeń żywokostu, kwiat lipy i rumianek.

Obroty dokonane artykułami przemysłowymi w miesiącu październiku objęły: żelazo, galanterię żelazną — za sumę ogólną 216.744.000 zł, odlewy żeliwne — za sumę og. 37.699.000 zł, maszyny rolnicze — za sumę og. 139.913.000 zł, nawozy sztuczne — za sumę og. 501.534.000 zł, materiały budowlane — za sumę og. 117.857.000

zł, materiały pędne — za sumę og. 168.175.000 zł, jak również opakowania — za sumę og. 15.791.000 zł.

W okresie sprawozdawczym przydziały „Społem" na węgiel i koks przemysłowy, rolniczy, aprowizacyjny, wolnorynkowy, razem z przydziałem na akcję „przemysł dla wsi", wynosiły łącznie 343.270 ton, z czego rozprowadzono 327.600 ton, tj. ok. 96% przydziału, ogólnej wartości ponad 240 mil. zł.

Przechodząc do omówienia artykułów i przetworów nabiałowych stwierdzić należy, co następuje: sytuacja gospodarcza na tym odcinku życia gospodarczego nie była korzystna ze względu na trudną sytuację części zakładów mleczarskich Zw. Gosp. „Społem", które nie mogły zdobyć w omawianym okresie dostatecznej ilości mleka wolnorynkowego, oraz ze względu na wzrost cen nabiału, drobiu i miodu. Były również poważne trudności z magazynowaniem i przechowywaniem masła, serów i twarogu z braku urządzeń chłodniczych.

W ciekawym świetle przedstawia się produkcja laktozy (cukru mlecznego), która całkowicie pokrywa zapotrzebowanie wewnętrzne kraju. W tej chwili „Społem" ma na składzie 1.500 kg laktozy, którą dysponuje Centralny Zarząd Przemysłu Chemicznego. Masła rozprowadzono 803.245 kg, serów 164.552 kg, twarogu 252.038 kg. Rozprowadzono również w/g dyspozycji Min. Aprowizacji i Handlu całą ilość, t. zn. 675.030 kg, importowanego z Danii masła. Jaj skupiono ok. 40 mil. sztuk, drobiu (przeważnie gęsi) 15.743 sztuk, miodu 12.934,39 kg.

Wydział Produkcji Zw. Gosp. „Społem" obejmuje m. in. dział młynarski (młyny, kaszarnie, makaroniarnie), dział przetworów owocowo-warzywnych i cukierniczych, dział przetworów rybnych, browarniany, krochmalniany itp. Obroty za miesiąc wrzesień r. b. wynoszą: dla działu młynarskiego 137.353.000 zł, dla działu przetworów owocowych i warzyw 31.163.000 zł, dla działu przemysłowego i innych 80.063.000 zł.

W ramach dotychczasowych umów, zawieranych przez Zw. Gosp. „Społem" import w okresie sprawozdawczym przedstawiał się w/g tabeli, jak następuje:

W okresie sprawozdawczym wyeksportowano do Szwajcarii 3 tony czarnych jagód wzamian za gazę młyńską.

Tabela 25

Import „Społem" we wrześniu 1946

Dział	Import w tonach	Kraj. pochodz.
Dz. Rolny:		
groch	82,0	Szwecja
gryka konsumcyjna . .	676,5	Z. S. R. R.
kukurydza	13,8	,,
proso	2.152,0	,,
żyto siewne	55.404,0	Czechosłowacja
jęczmień	7.705,8	Z. S. R. R.
pszenica	21.767,5	,,
żyto	170.976,3	,,
nawozy	2.502,4	,,
Dz. Spożywczy		
śledzie solone	200,0	Szwecja
,, świeże	246,0	,,
arbuzy	115	Węgry
winogrona	436	,,
Dz. Maszyn i Narzędzi	sztuk	
żniwiarki	35	Szwecja
noże do sieczkarń . .	7.544	,,
wirówki	25	,,
kosy	313.303	Austria
sierpy	65.000	,,

W handlu zewnętrznym w miesiącu wrześniu i październiku r. b. rozpoczęto przygotowanie 15 transakcji na og. sumę ok. 1.898.450.000 zł. Do ważniejszych transakcji import. należą: masło i łój z Danii (ok. 370.000.000 zł, artykuły kolonialne i kamienie młyńskie z Francji (ok. 20.000.000 zł, cytryny i pomarańcze z Włoch (200.000.000 zł) tłuszcze z Palestyny (ok. 1.000.000.000 zł). Z transakcji eksportowych wymienić należy: jaja do Anglii (ok. 60.000.000 zł) jaja wapniaki do Szwajcarii (ok. 40.000.000 zł, oraz zioła do krajów różnych (ok. 11.200.000 zł).

d) Handel prywatny. Zwyżka cen, początkowo przebiegająca w sposób umiarkowany począwszy od drugiej połowy sierpnia, we wrześniu nie miała jeszcze charakteru powszechnego.

W październiku na prywatnym rynku towarowym wystąpiły pewne objawy paniki, czego nie dało się zaobserwować we wrześniu. Informacje otrzymane z różnych dzielnic kraju stwierdzają, że nastąpił powszechny wzrost obrotów w handlu prywatnym, wywołany zwyżką cen, za wyjątkiem woj. szczecińskiego i warszawskiego, gdzie nastąpiło skurczenie obrotów, i woj. białostockiego, gdzie obroty

zostały utrzymane na poziomie obrotów wrześniowych. W woj. rzeszowskim handel prywatny rozwija się nie odczuwając konkurencji handlu spółdzielczego i państwowego, które cierpią na brak dostatecznych magazynów.

e) Handel zagraniczny. W październiku b. r. zostały podpisane dwie nowe umowy handlowe: dnia 7 października z Danią i 10 października z Włochami.

Układ polsko-duński przewiduje, że rząd duński udzieli naszemu krajowi kredytu towarowego w wysokości 74 mil. koron (około 14 milionów dolarów) na zakup koni w Danii, a ponadto Bank Duński przyznaje Narodowemu Bankowi Polskiemu kredyt zaliczkowy w wysokości 18 mil. koron (około 3½ mil. dol.) wyrównywany automatycznie dostawami polskimi.

Umowa handlowa polsko-włoska przewiduje natomiast, że rząd włoski udzielić ma swym producentom kredytu wewnętrznego na zakup surowców niezbędnych dla wykonania polskich zamówień w wysokości 15% ich wartości. Ponieważ ogólna suma tych zamówień obliczona jest na 40 mil. dol., przeto udzielony nam kredyt sięga kwoty 6 mil. dol.

W ten sposób eksport polski pozostaje nadal źródłem kredytu zagranicznego i dewiz.

Z Bułgarią sfinalizowano umowy na dostawę 100 t podkowiaków dla koni, 300 t podkowiaków dla wołów, 20.000 t szyn kolejowych i 218 t złączy do szyn. Za jaja i gęsi eksportowane do Anglii mamy otrzymać 1.000 podwozi autobusowych. Do Szwajcarii poza węglem będą eksportowane wyroby metalowe, a gros importu będą stanowić barwniki anilinowe i produkty farmaceutyczne.

Do Belgii mają być eksportowane sole potasowe i tekstylia, a w zamian otrzymamy sprzęt maszynowy dla przemysłu węglowego, aparaturę dla koksowni oraz sprzęt elektrotechniczny.

Przechodząc z kolei do omówienia handlu zagranicznego Polski w październiku br. stwierdzamy zmniejszenie się zarówno przywozu jak i wywozu w porównaniu z miesiącem wrześniem. Dotyczy to obydwu rodzajów handlu: w ramach umów handlowych jak i poza nimi.

Tabela 26 przedstawia rozwój handlu zewnętrznego Polski we wrześniu i październiku br.

Tabela 26

Obroty handlu zagranicznego Polski
(w milionach zł obiegowych)

Wyszczególnienie	Wrzesień			Październik		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	A. W ramach umów handlowych					
Z. S. R. R.	574	593	+19	512	468	— 44
Radziecka strefa okup. w Niemczech	144	55	—89	56	8	— 48
Szwecja	165	238	+73	115	263	+148
Dania	54	75	+21	1	54	+ 53
Norwegia	—	21	+21	1	26	+ 25
Jugosławia	1	1	0	2	—	— 2
Węgry	27	15	—12	18	14	— 4
Rumunia . . .	2	12	+10	57	12	— 45
Szwajcaria	51	53	+ 2	12	30	+ 18
Francja	—	78	+78	—	62	+ 62
Finlandia	—	2	+ 2	—	8	+ 8
Bułgaria	—	—	—	—	9	+ 9
Austria	—	—	—	—	3	+ 3
Belgia	—	—		—	—	—
Razem:	1.018	1.143	+125	774	957	+183
	B. Poza umowami handlowymi					
Z. S. R. R.	—	301	+301	28	—	— 28
Anglia	—	27	+ 27	—	17	+ 17
Czechosłowacja	2	1	— 1			
Stany Zjedn. Am	—	—	—	—	4	+ 4
Argentyna	—	3	+ 3	—	4	+ 4
Austria	—	6	+ 6	—	—	—
Holandia	—	1	+ 1	—	2	+ 2
Francja	—	—	—	—	—	—
Belgia	—	—	—	—	—	—
Szwajcaria	—	—	—	—	2	+ 2
Razem:	2	339	+337	28	29	+ 1
Ogółem:	1.020	1.482	+462	802	986	+184

W październiku importowano z ZSRR bawełny za 211 mil. zł, produktów naftowych za 198 mil., rudy żelaznej za 37 mil., zbóż i strączkowych za 25 mil., samochodów za 15 mil. i inne towary. Z radzieckiej strefy okupacyjnej sprowadzono, jak zwykle, sól potasową (6 mil. zł), kauczuk syntetyczny za 47 mil. i syntetyczną benzynę motorową za 3 mil. zł. Wśród przywozu szwedzkiego przeważa ruda żelazna (71 mil. zł) maszyny i aparaty za 13 mil., śledzie i ryby za 10 mil. zł oraz szereg drobniejszych pozycyj. Przywóz z Węgier obejmował dwie pozycje: produkty naftowe za 10 mil. i artykuły różne za 8 mil. zł. Z Rumunii importowano produktów naftowych za 52 mil. i rudy

manganowej za 5 mil. zł. Wreszcie ze Szwajcarii przywieziono chemikalii za 10 mil. i artykułów różnych za 2 mil. zł.

Ponieważ głównym artykułem polskiego eksportu jest węgiel, więc surowca tego nie będziemy specjalnie wyobrębniać w naszym wywozie, a podamy tylko inne towary wywozowe. W październikowym wywozie do ZSRR znajdujemy zatem poza węglem tkaniny lniane za 119 mil. zł tkaniny wełniane za 100 mil. szkło za 24 mil., butelki szklane za 18 mil., artykuły różne za 27 mil., wyroby dziane za 22 mil., karbid za 16 mil., cement za 15 mil., sodę za 12 mil., i szereg innych drobniejszych partii towarów. Do Szwecji eksportowaliśmy w październiku wyrobów bawełnianych za 59 mil. zł.

W porównaniu z okresem przedwojennym w handlu zagranicznym Polski nastąpiły obecnie głębokie przemiany. W 1938 r. byliśmy wielkim eksporterem żywności i drzewa (17% wartości eksportu). Trzyletni plan gospodarczy przewiduje w najbliższej przyszłości tylko niewielki eksport wyrobów gotowych z drzewa (meble gięte). Jeśli chodzi o artykuły żywnościowe, to w 1947 r. zamierzamy przywieźć zza granicy żywności na sumę 132 mil. zł, a w następnych dwóch latach import tych produktów ma zmaleć; w 1947 r. przewidziany jest niewielki eksport (40 mil. dol.) środków żywności.

Nasz handel zagraniczny w znacznej mierze opiera się na węglu. Udział procentowy węgla w wartości polskiego eksportu kształtować się ma następująco: 1947 r. — 67%, 1948 r. — 70% i w 1949 r. — 72%. Rola więc węgla w naszym eksporcie w przyszłości wzrośnie, a nie zmaleje.

Opierając się na danych planu trzyletniego podajemy poniższe zestawienie:

	w mil. dolarów		
	1947	1948	1949
Obroty handlowe z zagranicą (suma eksportu i importu)	808	1.045	1.260
Nadwyżka eksportu nad importem towarów konsumc.	64	80	125
Ujemne saldo bilansu handlowego (po zaliczeniu importu inwestycyjnego)	212	265	290

f) Dostawy UNRRA. Ogólna waga dostaw unrowskich od początku akcji do końca sierpnia br. wyniosła 1.490.288 t różnych towarów, dary zaś rządu brytyjskiego stanowiły 11.249 t.

We wrześniu poza towarami uwidocznionymi w załączonej tabeli importowano w ramach dostaw UNRRA poniższe ilości zwierząt żywych:

	Gdynia	Gdańsk	Szczecin	Razem
koni	2 965 szt.	14.336 szt.	3 056 szt.	27 357 szt.
kurcząt	20 997 „	—	10.037 „	31 034 „

Ponadto otrzymano we wrześniu w ramach tych dostaw 57.000 t żyta siewnego z Czechosłowacji.

W październiku otrzymano z dostaw wyżej wymienionych 4.550 sztuk koni, 24 sztuk bydła i nierogacizny, 3.811 szt. ptactwa i 42 szt. zwierząt futerkowych.

Poniżej podajemy dostawy te w/g międzynarodowej nomenklatury statystycznej, używanej przed wojną w statystyce handlu zagranicznego,

Tabela 27

Przywóz towarów UNRRA

Wyszczególnienie	Wrzesień	Październik
	w tonach	
I. Wytwory roślinne	56.477,1	33.290,9
II. Wytwory zwierzęce	10.407,9	2.201,6
III. Wytwory mineralne	12.349,8	210,8
IV. Woski, tłuszcze	1.050,2	6,8
V. Przetw. spożywcze i tytoń	24.416,4	13.648,4
VI. Przetwory chemiczne	7.495,0	9.902,9
VII. Skóry, futra	59,5	77,9
VIII. Surowce włókiennicze	158,1	539,4
IX. Kauczuk	130,5	211,0
X. Drewno i przetwory	59,7	98,3
XI. Papier	6,9	7,0
XII. Wyroby kamienne	129,0	—
XIII. Wyroby metalowe	360,4	2.954,5
XIV. Maszyny	1.629,8	1.837,7
XV. Środki transportowe	2.850,4	725,9
XVI. Wagi, narzędzia	15,2	84,9
XVII — XX. Różne	315,2	235,5
Razem:	117.911,1	66.035,5

W październiku dostawy UNRRA zmalały prawdopodobnie z powodu strajku marynarzy w Ameryce.

W grudniu br. i I kwartale 1947 r. Polska ma otrzymać jeszcze 13 mil. kg mięsa przeważnie w konserwach. Dostawy tłuszczów i olejów jadalnych będą również znacznie powiększone i obejmą 10 mil. kg margaryny, niezależnie od 10 mil. kg kopry.

W związku z brakiem skór w Polsce poczyniono starania w sprawie dostarczenia skóry surowej wartości 236 tys. dol. oraz 600.000 par butów wojskowych.

g) Fundusz Aprowizacyjny. We wrześniu br. — podobnie, jak i w poprzednim miesiącu — Biuro Funduszu Aprowizacyjnego udzieliło subwencji na uzupełnienie aprowizacji kartkowej w sumie zł 1.709.825.074. W tym zł 929.133.308,—, tj. 54%, stanowiły subwencje pieniężne, natomiast zł 780.691.766,—, tj. 46%, subwencje w produktach spożywczych, licząc ich wartość po cenach wolnorynkowych.

Zamieszczone poniżej zestawienie obrazuje działalność F. A. na tym odcinku w ciągu ostatnich czterech miesięcy.

Tabela 28

Dotacje Funduszu Aprowizacyjnego
(w tys. zł)

Miesiąc	Gotówką	W artykułach spożywczych	Razem
1946:			
lipiec	381.248	325.935	707.183
sierpień . . .	611.538	929.650	1.541.188
wrzesień . .	929.133	780.692	1.709.825
październik .	1.298.375	478.589	1.776.964

Zakupione przez siebie artykuły spożywcze Biuro F. A. stawia do dyspozycji Ministerstwu Aprowizacji i Handlu, względnie dostarcza wprost zainteresowanym grupom konsumentów. W miesiącu sprawozdawczym, mimo wysiłków podjętych przez Biuro F. A. zmierzających do obniżenia, a przynajmniej utrzymania cen na poziomie z poprzedniego miesiąca, na rynku mięsnym panowała tendencja zwyżkowa. Wydział Artykułów Zwierzęcych Biura F. A. zakupił w miesiącu wrześniu br. mięsa, oraz jego przetworów 3.485.126 kg, wartości 687.558.499— zł. Liczba 3.485.126 kg wykazuje spadek dostawy mięsa w miesiącu sprawozdawczym o 824.651 kg w porównaniu do miesiąca sierpnia (4.309.777 kg), co stanowi 19,1%. Biuro F. A. rozporządzało w dniu 1 września br. rezerwą mięsa mrożonego w ilości 544.405,5 kg. Rezerwa ta wraz z zakupionymi w miesiącu sprawozdawczym 3.485.126 kg mięsa została przez Biuro F. A. rozdysponowana na bieżące pokrycie niedoborów mięsnych i tłuszczowych, Pozostałość w sumie 555.930,5 kg stanowi remanent na 1 października br. Ponadto Biuro F. A. dokonało zakupu 7.300.000 l mleka na pokrycie zaopatrzenia kartkowego na terenie całego kraju (z wyjątkiem Ziem Odzyskanych), 21.810 ton żyta siewnego, 5.000 ton mąki żytniej 90%, 3.695 ton kaszy jęczmiennej, oraz 90 ton strączkowych. Mała ilość zakupionych strączkowych tłumaczy się brakiem podaży ze względu na wczesny okres sezonu i słaby urodzaj. W miesiącu wrześniu br. Biuro F. A. wypłaciło na pokrycie zapotrzebowania na ziemniaki na okres zimowy 1946/47 kwotę zł 258.396.006—, na pokrycie kosztów wypieku chleba w Łodzi zł 5.000.000,—, oraz na dopłaty do ceny ryb zł 24.789.806—.

W październiku br. Biuro F. A. udzieliło subwencji na uzupełnienie aprowizacji kartkowej na sumę zł 1.776.964.372—. W tym zł 1.298.375.048—, tj. 73%, stanowiły subwencje pieniężne, natomiast zł 478.589.324—, tj. 27%, subwencje w artykułach spożywczych, licząc ich wartość po cenach wolnorynkowych. Pracę Biura F. A. w miesiącu październiku cechuje skoncentrowanie wysiłków na odcinku zaopatrzenia ludności w ziemniaki kosztem ograniczenia zakupów zbóż i częściowo mięsa. Na zmniejszenie zakupów mięsa wpłynęła znaczna zwyżka cen zwierząt rzeźnych, powodująca deficytowość transakcji przy dostawach na rzecz Biura F. A. Wychodząc z założenia, że tendencja zwyżkowa cen gospodarczo nie jest uzasadniona, Biuro F. A. nie podwyższyło cen mięsa wieprzowego, natomiast od dnia 15 października br. podwyższyło cenę mięsa wołowego o 10,— zł na kg, gdyż cena ta nosiła charakter prohibicyjny. W miesiącu sprawozdawczym Wydział Artykułów Zwierzęcych Biura F. A. dokonał zakupu 2.665.751 kg mięsa i jego przetworów, wartości zł. 484.563.221,—. Dostawy mięsa w miesiącu październiku wykazały spadek o 819.375 kg w porównaniu do miesiąca września, co stanowi 23,5%. Plan zakupu mięsa w październiku został wykonany w 75%. Poza zakupionymi w miesiącu październiku br. 2.665.751 kg mięsa Biuro F. A. rozporządzało 555.930,5 kg mięsa mrożonego z miesiąca poprzedniego. Łącznie stanowi to ilość 3.221.681,5 kg, którą rozdysponowano na bieżące pokrycie niedoborów mięsnych i tłuszczowych. Pozostałość w sumie 1.063.700,5 kg stanowi remanent na 1-go listopada b. r. Ponadto Biuro F. A. dokonało zakupu 7.300.000 l mleka na pokrycie zapotrzebowania kartkowego na terenie całego kraju, za wyjątkiem województw: olsztyń-

skiego i szczecińskiego. Zapoczątkowane w sierpniu br. zakupy zboża z wolnego rynku na zasiewy na Ziemiach Odzyskanych zostały definitywnie zakończone w miesiącu październiku, osiągając cyfrę ca 22.000 ton. Zakupiono również na zlecenie Min. Aprowizacji i Handlu w okresie sprawozdawczym 1.475 ton żyta lub jego pochodnych, 310 ton jęczmienia lub jego pochodnych, oraz 37.410 ton ziemniaków. W miesiącu sprawozdawczym stwierdzono znaczną zwyżkę cen zbóż chlebowych. Było to wynikiem małej podaży na skutek trwających zajęć w rolnictwie, jak orka, zasiewy i wykopki. Aby nie pogłębiać tej tendencji Biuro F. A. powstrzymało się od zakupów. W październiku br. Biuro F. A. przekazało na dopłaty do wypieku chleba w Łodzi zł 4.500.000,— na dopłaty do ryb zł 3.424.419,—, oraz na dopłaty do mięsa wieprzowego zł 18.522.725,—.

h) Handel morski. Decydującym momentem dla naszego Wybrzeża jest rozwój przeładunków portowych, który od września br. wykazał tendencję zniżkową. Zniżka importu w październiku została spowodowana przez strajk marynarzy w Stanach Zjednoczonych Ameryki, zniżka zaś eksportu zaznaczająca się silnie w okresie sierpień — wrzesień wywołana była spadkiem wywozu polskiego węgla.

Tabela 29

Obrót towarowy (w tonach) i ruch statków w Gdańsku i Gdyni

Wyszczególnienie	Sierpień	Wrzesień	Październ.
Ogólny obrót	836.259	707.133	694.741
w tym: import	334.246	279.341	206.011
eksport	502.013	427.702	488.730
Obrót towarowy portu Gdyni	416.187	352.483	341.493
w tym: import	167.548	151.894	113.910
eksport	248.639	200.589	227.583
Obrót towarowy portu Gdańska	420.072	354.652	353.248
w tym: import	166.698	127.446	92.101
eksport	253.374	227.206	261.147
Do portów weszło statków	473	425	387
Z portów wyszło statków	484	424	376

Dla lepszego zobrazowania tej tendencji zniżkowej podajemy tabelę obejmującą trzy ostatnie miesiące: sierpień, wrzesień i październik.

Ogólny spadek importu wyniósł w październiku 73.000 t w porównaniu z wrześniem i, mimo że eksport w omawianym miesiącu wzrósł o 63.138 t, nie był w stanie wyrównać dość ostrego w ciągu ostatnich 3 miesięcy spadku obrotów.

W imporcie obu portów w październiku czołową pozycję zajmują rudy (w Gdyni 53.837 t, w Gańsku 61.989 t). Następnie w Gdyni przeważa drobnica (28.992 t), gdy w Gdańsku drobnica (9.510 t) zajmuje trzecie miejsce po fosfatach.

W Gdyni na dalszych miejscach w przywozie znajduje się zboże (17.026 t), produkty naftowe w wysokości 8.601 t i złom (2.249 t) oraz miedź (2.720 t), poza tym pewne ilości celulozy, farb i parafiny. W Gdańsku zaś na dalszych miejscach znajdowała się papierówka i mąka.

Koni przywieziono do obu portów ponad 9.000 sztuk z przewagą dla Gdańska. Ptactwo importowano wyłącznie przez Gdynię.

Jeśli chodzi o analizę naszego wywozu, to przez Gdynię eksportowano w październiku 196.032 t węgla, a przez Gdańsk 159.124 t. Wywóz węgla bunkrowego odpowiednio wynosił 14.000 t i 12.500 t. Eksport koksu był przeważnie kierowany przez Gdańsk (82.124 t), gdy w Gdyni wyniósł on tylko 3.402 t. Po węglu i koksie cement był głównym towarem eksportowym zarówno w Gdyni (8.253 t), jaki i w Gdańsku (5.517 t), a dalej cynk i wyroby cynkowe w Gdyni, a szamot i soda w Gdańsku.

Wracając do sprawy przeładunku węgla na eksport stwierdzić musimy, że w porównaniu do sierpnia spadek wywozu wyniósł około 20%. Zdolność przeładunkowa portów była w październiku wykorzystana zaledwie w 69%.

Centrala Zbytu Produktów Przemysłu Węglowego w Gdańsku załadowała i wysłała do krajów odbiorczych 463 tys. t węgla, koksu i bunkru z poniższym przeznaczeniem: dla Z. S. R. R. 49.000 t, dla Szwecji 243.000 t, dla Danii 78.000 t, Norwegii 44.000 t, Francji 22.000 t i Finlandii 20.000 t oraz mniejsze ilości do innych krajów.

W październiku było reprezentowanych w Gdyni 11 bander obcych, a w Gdańsku 8.

Akcja budowlana w naszych portach była w 1946 r. opóźniona, a największe nasilenie robót było właśnie w październiku. Konkretnie rzecz biorąc w porcie gdańskim rozpoczęto cztery poważniejsze inwestycje budowlane;

wykonano połowę prac przygotowawczych przy naprawie falochronu wschodniego długości 800 m, naprawiono 100 m falochronu zachodniego, naprawiono nadbrzeże przy dworcu wiślanym, kontynuowano roboty przy odbudowie 5 magazynów portowych oraz prowadzono 15 większych robót budowlanych w samym mieście.

W Gdyni roboty remontowe znajdują się w końcowej fazie przy odbudowie nadbrzeża Reparacyjnego, Helskiego i Rybnego, a naprawę nadbrzeża Kaszubskiego wykonano w 30%.

Prace przy odbudowie portów nie mogą być przyspieszone z powodu całego szeregu trudności: długich okresów dostaw i ich opóźnienia, braku blach grubych i sprzętu elektrycznego, szeregu gatunków materiału drzewnego, farb, pokostu, opon, dętek i części zamiennych do samochodów, braku stali i ścianek stalowych itp.

Obroty kolejowe z portami objęły w październiku 39.213 wagonów i 689.000 t ładunków (w poprzednim miesiącu 42.336 wagonów i 738.502 t ładunków). Spadek załadunków kolejowych w obrotach z portami w październiku był o 6,7% mniejszy niż we wrześniu, a o 19% mniejszy w porównaniu z sierpniem.

Spadek obrotów z portami został na odcinku komunikacyjnym zrównoważony wzmożonymi ładunkami artykułów żywnościowych w okresie jesiennym (ziemniaki, buraki cukrowe). Komunikacja kolejowa na Wybrzeżu doznała dalszego usprawnienia w związku z ukończeniem budowy odcinka Tuchola — Wierzchucin oraz uruchomienia 2 nowych linii trolleybusowych w zespole portowym Gdańsk — Gdynia.

Lotnisko Wrzeszcz pod Gdańskiem ma być rozbudowane i doprowadzone do stanu pierwszorzędnego lotniska, jako punkt pośredniczący między Zachodnią Europą i Skandynawią.

Pocieszającym objawem jest znaczny postęp w odbudowie portu szczecińskiego. W październiku przejęto od władz radzieckich holownik „Komar", jeden kuter motorowy i 4 łodzie policyjne. Do portu w omawianym miesiącu zawinął pierwszy ładunek soli potasowych na holenderskim motorowcu oraz pierwszy ładunek rudy ze Szwecji. Ponadto do portu weszło 58 statków morskich o pojemności 26.000 t — z czego w przywozie dominowało 19 statków z ładunkiem 5.100 sztuk koni. W Szczecinie utworzono delegaturę Głównego Urzędu Morskiego, ale ruch statków na trasie Świnoujście — Szczecin na razie odbywa się tylko za dnia.

Po kilkumiesięcznej przerwie zawinął parowiec aliancki z 2.764 repatriantami z brytyjskiej strefy okupacyjnej. United Baltic Corporation zamierza uruchomić stałą linię żeglugową Londyn — Szczecin, która ma być obsługiwana przez 3 statki.

Ponadto port Szczecina zabiega o uzyskanie pierwszeństwa w transportach tranzytowych z Czechosłowacji i Węgier.

II. Komunikacja. W miesiącu październiku br. długość eksploatowanych linii wzrosła w stosunku do miesiąca września o dalsze 413 km, a to wskutek uruchomienia kilkunastu nowych linii kolejowych, z których najważniejszymi są: Modrzechów — Szczecin, Nowogród — Krzcielnica, Jedlin Zdrój — Ziółkowice, Szydłów — Gracz, Maleszyce — Brugi, Oborniki — Bydgoszcz, Krajewo — Podlasek i Czerwonka — Baranowo. Ilość przewiezionych w październiku br. podróżnych (19.979.000 osób) wykazała spadek o 693.000 osób w porównaniu z wrześniem (20.672.000 osób). Wpływy natomiast za przewóz pasażerów i bagażu zwiększyły się o sumę 141,1 mil. zł wyniosły bowiem 924,1 mil. zł. Ograniczenie ruchu osobowego na kolejach PKP, jak również wzrost wpływów za przewozy pasażerów i bagażu należy tłumaczyć podwyższeniem taryfy kolejowej o 50% w przejazdach jednorazowych. Omawianą przez nas sytuację obrazuje tabela kolejowego ruchu pasażerskiego:

Tabela 30

Kolejowy ruch pasażerski

Wyszczególnienie	Wrzesień	Październik
Stan parowozów	3.050*)	3.063
Pociągo-kilometry (w tys.) . .	4.785	5.276
Długość eksploatowanych linii (w km)	19.266	19.679
Wpływy z biletów i bagaży (w tys. zł)	782.721	924.085
Przewiezieni pasażer. (w tys.).	20.672	19.979

Ruch towarowy w miesiącu październiku br. był mniejszy aniżeli w miesiącu wrześniu,

*) dane poprawione.

uruchomiono bowiem tylko 64.907 pociągów, gdy w miesiącu wrześniu było czynnych 65.095 pociągów. Stan ilościowy taboru kolejowego wykazuje natomiast nieznaczny wzrost (1%), głównie z powodu dalszego spadku zadłużenia wagonowego Związku Radzieckiego. Wpływy z przewozu towarów zmalały w porównaniu z miesiącem wrześniem o 36.935.000,— zł, wyniosły bowiem w miesiącu październiku 654.290.000,— zł, gdy w miesiącu wrześniu osiągnęły cyfrę 691.225.000,— zł. Główną przyczyną spadku cyfry uruchomionych pociągów, a zatem tono-kilometrów i wpływów za przewóz towarów, jest brak lokomotyw. Gdyby nie ta okoliczność ruch towarowy wskutek wspomnianego wyżej zmniejszenia zadłużenia wagonowego Związku Radzieckiego i coraz większego usprawnienia prac naładunkowo-wyładunkowych mógłby ulec dalszemu wzrostowi.

Kolejowy ruch towarowy obrazuje nam tabela.

Tabela 31

Kolejowy ruch towarowy

Wyszczególnienie	Wrzesień	Październik
Stan wagonów ogólny	140.751	145.926
„ „ roboczy . . .	99.667	105.003
Uruchomione pociągi	65.095	64.907
Załadowane wagony	355.810	419.385
Wagony przejęte od obcych kolei	17.658	11.229
Pociągo-kilometry	5.227.944	4.973.964
Tono-kilometry brutto (w tys.).	4.596.514	4.442.033
Tono-kilometry netto (w tys.).	2.419.093	2.338.943
Wpływy z przewozu towarów (tys. zł)	691.225	654.290

Trudności techniczne w usprawnieniu komunikacji kolejowej są nadal bardzo duże; przejmując bowiem koleje po 6-letnim okresie rabunkowej eksploatacji ich przez okupanta, który nawet nie wymieniał podkładów, mamy obecnie wyjątkowo trudne zadanie. Brak rur do płomieniarek, brak obręczy oraz białego metalu działa również hamująco na szybki remont lokomotyw. Jednak poprawa w dziedzinie komunikacji w porównaniu do okresu sprzed paru miesięcy jest widoczna dla każdego. W chwili obecnej odbudowano już połowę zniszczonych torów. Odbudowano z górą 14% zniszczonych mostów kolejowych już w konstrukcji stałej oraz 70% w prowizorycznej. Poza tym w najbliższym czasie oddane zostaną do użytku mosty: nad Sanem pod Rozwadowem i nad Pilicą pod Warką. Otwarcie mostu nad Pilicą pozwoli uruchomić bezpośrednie połączenie Warszawy z Krakowem przez Radom, co skróci czas jazdy o 4 godziny. W miesiącu lutym 1947 r. będą ukończone prace przy nowym moście w Toruniu. Na rok przyszły przewiduje się budowę 9.880 wagonów towarowych, 400 cystern i 200 wagonów osobowych, w latach zaś 1948 — 49 z górą 28 tysięcy wagonów towarowych. Do tego należy dodać nasze zakupy z demobilu oraz z tytułu pożyczki w USA. Dzięki zakupom nowoczesnych wagonów i parowozów linia Śląsk — Porty będzie mogła przewozić 2 razy więcej węgla niż obecnie, będzie bowiem wyposażona w 40-tonowe wagony i odpowiednio silne parowozy, które ciągnąć będą transporty po 2.000 ton węgla. Na rok 1949 przewidziane jest uruchomienie Głównych Warsztatów Kolejowych, które całkowicie zapewnią remont i okresową rewizję taboru.

Państwowa Komunikacja Samochodowa powiększyła w październiku br. długość eksploatowanych linii o 242 km na skutek otwarcia nowych linii autobusowych Kłodzko — Wałbrzych, Poznań — Międzyrzec, Poznań — Jelenia Góra, Kraków — Gliwice oraz Kraków—Legnica. Państwowa Komunikacja Samochodowa posiada obecnie ponad 550 połączeń autobusowych, na których kursuje 650 autobusów, oraz 350 skarosowanych autokarów. Bliższe szczegóły o przedsiębiorstwie Państwowa Komunikacja Samochodowa podaje tabela 32.

Tabela 32

Państwowa Komunikacja Samochodowa

Wyszczególnienie	Wrzesień*)	Październik
Ilość linii	331	343
Długość linii w km	36.454	36.696
Ilość samochodów w szt. . .	2.031	2.167
Przewóz pasażerów w tys. . .	903	1.010
Pasażero-kilometry w tys. . .	43.856	51.831
Tono-kilometry w tys.	2.286	3.441

Dla zaspokojenia rosnących potrzeb motoryzacyjnych niezbędnym jest uruchomienie własnej produkcji. Jeśli chodzi o produkcję ciężarówek, to nastąpi ona dopiero w r. 1949. Chwilowo korzystamy z usług trzech ośrodków remontowo-montażowych: w Solcu Kujawskim, w Głownie koło Łowicza i w Kaliszu. Duże znaczenie dla renowacji gum samochodowych ma

*) dane poprawione.

uruchomienie zakładów w Bolechowie pod Poznaniem.

Stan taboru PLL „Lot" w miesiącu sprawozdawczym nie uległ zmianom i wynosi nadal 37 samolotów. Również długość eksploatowanych linii utrzymała się na poziomie miesiąca września. Obniżce uległa natomiast liczba wykonanych lotów z 472 do 467 w październiku oraz zmniejszył się przewóz pasażerów z 7.210 osób w miesiącu wrześniu do 6.204 osób w miesiącu październiku. Przyczyn spadku zarówno ilości lotów jak i zmniejszenia ilości przewiezionych pasażerów należy dopatrywać się w niepomyślnych warunkach atmosferycznych (mgły, opady śnieżne) na terenie całego kontynentu europejskiego. Pociągnęło to za sobą w miesiącu sprawozdawczym odwołanie całego szeregu lotów. Na lotniskach są w dalszym ciągu prowadzone roboty nad remontem dróg startowych oraz budową zbiorników benzynowych. Lotnicze Warsztaty Doświadczalne w Łodzi opracowują nowe typy samolotów: „Szpak 3", „Szpak 4 A", „Szpak 4 T" oraz „Żak 1". Oprócz budowy tych typów toczą się obecnie rozmowy z Ministerstwem Komunikacji w sprawie opracowania prototypu maszyny pasażerskiej, mogącej pomieścić 10 — 12 pasażerów i przeznaczonej do przelotów na niewielkich odległościach.

Dla uzupełnienia naszego sprawozdania dotyczącego komunikacji lotniczej zamieszczamy dane sprawozdawcze Polskich Linii Lotniczych „Lot" za miesiąc wrzesień i październik br. Zawiera je tabela 33.

Tabela 33

Polskie Linie Lotnicze „Lot"

Wyszczególnienie	Wrzesień	Październik
Długość linii w km	5.090	5.090
Liczba lotów	472	472
Przebyta droga w km	140.294	139.078
Przewóz pasażerów	7.210	6.204
Przewieziono bagażu kg . . .	26.991	20.793
„ towaru „ . .	10.886	10.687
„ poczty „ . .	148	3.126

Przedsiębiorstwo Polska Poczta, Telegraf i Telefon w 1938 r. posiadało 5.038 placówek różnego typu, w końcu września 1946 r. placówek tych było tylko 3.918. Na tę ostatnią liczbę składało się 1.429 urzędów pocztowo-telegraficznych, 2.422 agencyj pocztowych, 29 pośrednictw, 9 oddziałów pocztowych, 2 kioski i 27 urzędów peronowych i autobusowych.

Tabela poniżej umieszczona przedstawia pracę dokonaną przez nasze urzędy telekomunikacyjne.

Tabela 34

Ogólny ruch przesyłek pocztowych (w tys. sztuk]

Data	Listy zwykłe	Listy polecone	Czasopisma	Listy wart.	Paczki
1938	1.001.870	30.077	264.749	1.57'	14.863
1945					
I . . .	1.267	36	1.066	3	1
II . . .	1.512	54	1.215	3	2
III . . .	7.600	88	1.850	4	3
IV . . .	9.900	467	2.250	9	4
V . . .	10.300	725	2.400	17	6
VI . . .	10.920	944	2.400	19	14
VII . . .	11.205	998	2.461	20	22
VIII . . .	14.373	1.087	2.383	25	40
IX . . .	17.742	1.104	3.810	31	90
X . . .	19.766	1.322	4.737	33	153
XI . . .	22.867	1.530	5.202	35	212
XII . . .	28.995	1.618	6.820	38	286
1946					
I . . .	25.042	1.905	6.697	42	320
II . . .	25.434	1.905	6.536	42	383
III . . .	26.705	2.223	7.655	51	536
IV . . .	22.264	2.042	7.081	49	458
V . . .	33.403	2.239	8.229	50	555
VI . . .	36.409	2.199	8.801	49	517
VII . . .	38.530	2.679	9.134	55	563
VIII . . .	41.086	2.927	10.226	54	651
IX . . .	40.440	2.651	10.199	55	628

Tabela 35

Ruch przesyłek pocztowych w obrocie zagranicznym w 1946 r. (w tysiącach sztuk

Miesiące	Z Polski: listy zwykłe	Z Polski: listy polec.	Z Polski: paczki	Z Polski: czasopisma	Do Polski: listy zwykłe	Do Polski: listy polec.	Do Polski: paczki	Do Polski: czasopisma
I	891	318	—	3	245	315	61	49
II	987	272	—	4	1.075	218	47	36
III	785	382	—	11	828	490	56	32
IV	850	469	—	15	823	297	81	38
V	1.129	387	—	5	924	220	98	34
VI	2.177	419	—	29	1.089	274	319	10
VII	1.536	367	—	28	1.686	366	285	10
VIII	2.223	486	—	16	2.164	286	382	12
IX	2.559	584	0,3	10	2.226	360	237	11

Uderzającym objawem jest stosunkowo nikły dotychczas obrót listami wartościowymi i paczkami. W ogóle nasz obrót pocztowy jest

jeszcze daleki od osiągnięcia obrotów przedwojennych.

Ciekawe dane zawiera tabela dotycząca naszych obrotów pocztowych z zagranicą.

Stosunkowo szybko rozwija się ruch telefoniczny w kraju: w 1938 r. poczta miała 225.000 abonentów telefonicznych, którzy przeprowadzili 862 miliony rozmów, w grudniu 1945 r. było tylko 68.000 abonentów i dokonali oni w tym miesiącu 15 milionów rozmów telefonicznych, we wrześniu 1946 r. było zaś czynnych 110.000 aparatów telefonicznych i przeprowadzono za ich pośrednictwem 27 milionów rozmów.

Już przed wybuchem drugiej wojny światowej telegraf przestał się rozwijać, gdyż został zastąpiony przez telefon, radio, dalekopisy. W 1938 r. wysłano 5 milionów depesz telegraficznych, w 1945 r. zaś 2½ miliona, a we wrześniu 1946 r. — 496.000 sztuk.

Przekazy pocztowe i telegraficzne wynosiły w 1938 r. po stronie wpłat 1.766 mil. zł, po stronie wypłat 1.825 mil. zł, we wrześniu 1946 r. dokonano wpłat za pośrednictwem 548.400 szt. przekazów na sumę 1.058 mil. zł i wypłat w 552.500 wypadkach na ogólną sumę 1.046 mil. zł. Obecnie kwota przekazów miesięcznych dosięga 60% całorocznych kwot przekazywanych przed wojną.

Placówki pocztowe uruchomiły obroty czekowe i przelewowe z P. K. O. w lipcu 1945 r. Kwota wpłat na P. K. O. wyniosła we wrześniu 1946 r. ponad 364 mil. zł, a suma wypłat w tym miesiącu 867 mil. zł.

12. Spółdzielczość. W trzecim kwartale br. liczba czynnych spółdzielni w Polsce wzrosła o 759 placówek. Ruch czynnych spółdzielni ilustruje tabela 36.

Tabela 36

Liczba czynnych spółdzielni związkowych

Spółdzielnie	1.III.1946	.VII.1946	1.X.1946
Handlowe	4.836	5.346	5.670
Przetwórcze	825	822	761
Pomocniczo - rolne . . .	1.125	1.468	1.701
Oszczędn. - pożyczkowe .	1.029	1.149	1.212
Pracy i różne	1.015	1.254	1.454
Razem . . .	8.830	10.039	10.798

W omawianym okresie przybyło 324 spółdzielni handlowych, 233 spółdzielni pomocniczo-rolnych, 200 spółdzielni pracy oraz 63 spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych. Liczba spółdzielni przetwórczych zmalała o 61 placówek.

Jeśli chodzi o rozwój działalności założycielskiej spółdzielni związkowych w poszczególnych okręgach kraju, to przedstawia go tabela 37.

Tabela 37

Ilość czynnych spółdzielni według okręgów

Okręg	Stan na dzień			% przyr.
	1.I.1946	1.VII.1946	1.X.1946	
Białystok	164	220	223	3
Lublin	1.262	1.287	1.280	—7
Rzeszów	832	956	957	1
Kraków	1.017	1.216	1.229	13
Łódź	829	884	911	27
Toruń	631	809	876	67
Poznań	699	895	976	81
Radom	852	922	956	34
Gdańsk	251	318	349	31
Katowice	335	521	602	81
Warszawa	1.001	1.204	1.311	107
Olsztyn	80	168	218	50
Koszalin (Szczecin)	108	243	331	88
Wrocław	191	396	577	181
Razem . . .	8.252	10.039	10.798	757

Największy przyrost spółdzielni w miesiącu sprawozdawczym wykazuje województwo dolnośląskie (181), po nim warszawskie (107), szczecińskie (88) oraz poznańskie i śląsko-dąbrowskie (81). Natomiast w województwie lubelskim liczba czynnych spółdzielni spadła o 7.

13. Praca, płace i ceny.

a) Sytuacja na rynku pracy w miesiącu sprawozdawczym nie uległa zbyt wielkim zmianom. W dalszym ciągu odczuwa się brak fachowców. Huty i większe zakłady pracy wciąż jeszcze narzekają na brak wykwalifikowanych rąk roboczych. Dotyczy to zwłaszcza górnictwa, gdzie zapotrzebowanie na robotników dołowych jest znaczne, w szczególności na rębaczy i ładowaczy. Nieproporcjonalny stosunek robotników dołowych do robotników zatrudnionych na górze kopalni ulega stałej poprawie. Lepsze zarobki robotników dołowych są magnesem skłaniającym robotników zatrudnionych na górze do prac na dole. Intensywne szkolenie nowego narybku górniczego ma na celu zastąpienie w krótkim czasie jeńców niemieckich, których praca jest mało wydajna.

Szczególnie niekorzystnie przedstawiała się w omawianym okresie sytuacja na rynku pracy w rolnictwie, zwłaszcza w majątkach pod zarządem państwowym. Wobec wzmożonych jesiennych prac rolnych zapotrzebowanie na robotnika rolnego było wielkie. Nierzadko zdarzały się wypadki, że tytułem zapłaty za zbiór ziemniaków czy buraków majątki deklarowały 3.000 zł i całodzienne utrzymanie od 1 ha ziemi. Pomimo tych dogodnych warunków nie można było uzyskać potrzebnych sił roboczych.

W związku ze zbliżającym się sezonem zimowym konieczność przerwania robót budowlanych, ziemnych i ceramicznych wywołała wzrost podaży sił niewykwalifikowanych.

Zjawisko ucieczki od pracy z jednego zakładu do drugiego, na skutek pogoni za lepszą płacą, przybiera stale na sile, zwłaszcza wśród pracowników umysłowych, a w szczególności wśród nauczycielstwa. Prezydium K. C. Z. Z. na posiedzeniu w dniu 28.10.46 r. stwierdza, że na przestrzeni ostatnich miesięcy zaznaczył się dalszy odpływ nauczycielstwa ze szkół, a w związku z tym powstaje groźba zamknięcia szeregu zakładów szkolnych. Jedną z przyczyn ucieczki nauczycieli ze szkolnictwa, jak i braku nowych kandydatów do zawodu nauczycielskiego, jest ciężkie położenie materialne nauczycielstwa oraz ich sytuacja aprowizacyjna. Dalszą rozbudowę szkolnictwa zawodowego, konieczną ze względu na plan gospodarczy, hamuje brak sił nauczycielskich. Dlatego też Rada Ministrów nałożyła na zakłady pracy, samorząd gospodarczy i zawodowy obowiązek wyznaczania odpowiednich fachowców do pełnienia funkcji nauczycielskich w szkołach zawodowych, stosownie do zapotrzebowania, jakie zgłoszą władze szkolne. Za pełnienie czynności nauczycielskich powołani fachowcy, oprócz normalnego wynagrodzenia w swych zakładach pracy, otrzymywać będą osobne wynagrodzenie w szkole. Na uzupełnienie niedoborów aprowizacyjnych w zaopatrzeniu kartkowym Ministerstwo Aprowizacji i Handlu przyznało nauczycielstwu na miesiąc wrzesień dotacje w wysokości 6.401.000 zł, na październik — 2.133.000 zł, nadto odpowiedni kontyngent tłuszczu i mięsa (dla Kur. Szk. Okręg. warszawskiego i krakowskiego).

Urzędy Zatrudnienia zapośredniczyły w październiku br. 54.189 osób, przyjęły zgłoszeń wolnych miejsc 71.880 zarejestrowały 64.964 poszukujących pracy. Poniższa tabela przedstawia działalność Urzędów Zatrudnienia w poszczególnych obwodach na dz. 1 listopada 1946 r.

Tabela 38

Stan rynku pracy na dz. 1.XI. 46

	Zarejestr. poszuk. pracy		Zgłoszono wolnych miejsc		Zapośredniczono		Pozostało wolnych miejsc	
	mężcz.	kobiet	mężcz.	kobiet	mężcz.	kobiet	mężcz	kobiet
Białystok .	13	11	471	17	1	—	470	15
Bydgoszcz.	3.744	2.233	3.246	1.894	3.043	1.458	793	334
Gdańsk .	2.449	769	3.679	995	3.141	900	1.134	196
Katowice .	12.436	5.659	13.606	5.643	11.748	4.921	4.759	1.243
Kraków . .	2.422	829	7.790	610	2.128	754	9.723	293
Lublin . .	349	291	262	124	171	92	822	448
Łódź . . .	4.960	4.498	5.533	3.456	3.988	3.262	2.648	596
Olsztyn . .	219	110	353	146	110	42	1.132	257
Poznań . .	3.364	2.188	2.895	2.077	2.427	1.444	1.184	535
Radom . .	2.086	857	1.480	568	1.480	568	—	—
Rzeszów .	686	213	1.209	186	514	154	695	30
Szczecin .	1.288	590	1.653	483	1.237	464	416	19
Warszawa	4.530	1.153	4.270	746	2.756	834	456	1.072
Wrocław .	4.596	2.421	6.256	2.232	4.498	2.054	3.139	438

Wydajność pracy w przemyśle węglowym wzrosła z 1,041 t na robotniko-dniówkę we wrześniu br. do 1,066 t w październiku (dane dla całego przemysłu węglowego), czyli o 2,4%. Pierwsze miejsce pod względem wydajności zajmuje nadal Zjednoczenie Chorzowskie z 1,35 t na robotniko-dniówkę.

Zagadnienie bezpieczeństwa pracy oraz akcja zapobiegania wypadkom, o czym kilkakrotnie pisaliśmy w poprzednich numerach „Wiadomości", nabiera szczególnego znaczenia w przemyśle węglowym. Od stycznia do października br. miało miejsce w tym przemyśle 347 wypadków śmiertelnych, 358 wypadków ciężkich połączonych z kalectwem oraz 16.754 wypadków lżejszych, których czas leczenia trwał od 3 do 13 tygodni. Straty, jakie przemysł węglowy poniósł w związku z wypadkami (koszty leczenia, niewykonanie pracy produkcyjnej, straty przez zatrzymanie normalnego ruchu), oceniane są na 500 — 700 tys. złotych, niezależnie od strat w ludziach.

Stan zatrudnienia oraz wydajność na robotniko-dniówkę w przemyśle hutniczym stale wzrasta. Wzrost zatrudnienia w tym przemyśle wyniósł pod koniec września, w porównaniu do sierpnia br., 3,6%, przy czym zatrudnionych

na koniec sierpnia było 100.508 osób, natomiast na koniec września 104.181 osób.

b) Dotychczasowy system płac akordowo-premiowo-punktowy, obowiązujący w przemyśle hutniczym do 1 września br., został zarzucony, gdyż okazał się uciążliwy zarówno dla pracodawcy jak i dla pracownika. Nowy system zaproponowany przez Mieszaną Komisję Płac i zatwierdzony przez Ministerstwo Przemysłu, jest zbliżony do systemu lat ubiegłych, w/g którego akordy obliczane są na podstawie norm jednostkowych, względnie czasowych. Pracownicy fizyczni podzieleni zostali na 3 zasadnicze grupy: pracowników akordowych, rzemieślników — niepracujących w akordzie i robotników dniówkowych, wszyscy robotnicy zaszeregowani zostali, w zależności od posiadanych kwalifikacji, w/g siatki płac, od 8 do 20 zł za godzinę. Ponadto pracujący w akordzie za wykonanie norm otrzymali tzw. zachęty do stawek, które się wahają od 10 do 30% stawki w zależności od rodzaju pracy. Rzemieślnicy, którzy nie mogą pracować w akordzie, są premiowani w granicach od 5 — 20% stawki zależnie od wykonania poleconych zadań. Norma wyjściowa dla wydziałów produkcyjnych ustalona została na 80% najlepszego okresu z ubiegłych lat.

Od dłuższego czasu świat pracy uskarżał się na nadmierne obciążenia podatkowe od wynagrodzeń. Postulaty K. C. Z. Zaw., idące w kierunku podwyższenia minimum wynagrodzenia niepodlegającego opodatkowaniu, oraz złagodzenia progresji podatkowej, znalazły swój wyraz w uchwalonej dn. 24.10. br. przez Radę Ministrów noweli do dekretu o podatku od wynagrodzeń. Nowela podwyższyła minimum wynogrodzenia wolnego od opadatkowania o 100%, tj. z 36 tys. zł na 72 tys. zł w stosunku rocznym. Ponadto dekret podwyższył o 100% granice wynagrodzenia w stosunku rocznym dla osób korzystających ze zniżek rodzinnych z tytułu utrzymania dzieci ze 120 tys. na 240 tys. złotych. Wynagrodzenia ponad te sumy nie korzystają ze zniżek rodzinnych. Złagodzenie progresji w/g nowej skali wynosi od 100 do 52,5% w stosunku do skali przewidzianej w poprzednich dekretach. Ponadto nowela do dekretu uprawnia Ministra Skarbu do dalszego podwyższenia minimum w miarę ewentualnych zmian płac. Równocześnie Ministerstwo Skarbu zmieniło przepisy o obliczaniu podatku od uposażeń pracowników sezonowych. Nowe rozporządzenie wyjaśnia, że za pracowników sezonowych uważa się pracowników zatrudnionych na robotach publicznych ziemnych i brukarskich, w przedsiębiorstwach budowlanych, w żegludze śródlądowej i przy spławie. Nie ma znaczenia czas trwania zatrudnienia ani jego charakter. Zarówno pracownicy fizyczni jak i umysłowi (sezonowi) korzystać będą z ulgowego obliczenia podatku. W myśl dekretu pracownikom sezonowym obarczonym rodziną przysługują daleko idące ulgi od 25% (2 dzieci) do 50% (4 dzieci). Jeżeli pracownik ma więcej niż 6 dzieci, wówczas całkowicie zostaje zwolniony od podatku od uposażeń. Obniżka obejmie ponad ćwierć miliona pracowników i wpłynie na podwyższenie ich poborów.

Jednym z najistotniejszych problemów dla odbudowującego się przemysłu państwowego jest akcja przygotowania ilościowo i jakościowo odpowiednich pracowników. Narodowy Plan Odbudowy Gospodarczej wymaga dostarczenia przemysłowi 200 tys. kwalifikowanych robotników, 11 tys. mistrzów, 8 tys. techników. Ilość sił fachowych, stojących do dyspozycji przemysłu, jest znikoma. Przemysł państwowy poprzez swe centralne zarządy i zjednoczenia branżowe, mając do swej dyspozycji warsztaty pracy, podjął się dostarczenia odpowiedniej liczby fachowców, przez dalsze organizowanie i rozszerzanie szkolnictwa zawodowego.

W/g stanu na dzień 1 listopada br. ogółem istnieje 175 szkół przemysłowych z 17 tys. uczniów oraz 161 szkół dokształcających z 16.500 uczniami, ponadto 11 liceów i 2 technicum. Najwięcej szkół posiada przemysł metalowy — 55 oraz hutniczy i włókienniczy — po 21. Przemysł włókienniczy prowadzi najwięcej szkół dokształcających — 67, następnie przemysł węglowy — 38 i hutniczy — 24. Jeśli chodzi o kursy przygotowujące pracowników do objęcia stanowisk fachowych, to spośród zakończonych dotychcas kursów zorganizowanych w ramach Ministerstwa Przemysłu najwięcej przypada na przemysł węglowy — 137, hutniczy — 55, włókienniczy — 50 i energetyczny — 33. Na kursach przeszkolono około 10 tys. uczniów. Obecnie jest czynnych około 220 kursów z ilością ponad 7 tys. słuchaczy. Planuje się powołanie do życia ok. 600 szkół przemysłowych. Centralne zarządy przemysłowe wydają obecnie na cele szkolenia zawodowego około 850

mil. zł rocznie. W przyszłym roku suma ta wzrośnie w/g preliminarza do 2.700 mil. Specjalną uwagę zwraca przemysł na zatrudniania dziewcząt. Jeszcze w okresie zimy uruchomione będą specjalne kursy, kształcące specjalistki w dziedzinie spawania, kursy laborantek chemicznych itp. Znaczną część dziewcząt wchłonie przemysł włókienniczy, prowadzący już szereg specjalnych kursów przysposobienia przemysłowego.

Z dniem 1 października b. r. wszedł w życie nowy Układ Zbiorowy Pracy Robotników Portowych, obejmujący porty w Gdańsku, w Gdyni i w Szczecinie. W myśl nowego układu robotnicy portowi zostali podzieleni na 3 zmiany, przesuwane co 7 dni. Zarobki robotnika portowego I zmiany wynoszą 33 zł za godzinę, II i III zmiany — 28 zł. Zasadniczo wysokość wynagrodzenia podniesiono o 8 zł za godzinę pracy. Przodownicy otrzymują dodatek 30%, ponadto robotnicy zatrudnieni przy przeładunku złomu, fosforytów, sody, cementu w workach i luzem, rudy siarczanej, farb anilinowych, superfosfatu itp. otrzymują 10%-wy dodatek, za przeładunek apatytu, siarki, pirytów — 15%, a za przeładunek materiałów wybuchowych — 100%. Przy przeładunku węgla przyznano robotnikom premie od płacy zasadniczej, jednakże dopiero w wypadku przekroczenia minimum, t. j. 350 tys. ton miesięcznie. Wysokość premii sięga od 10 do 25% płacy zasadniczej.

Opadły świadczenia dla robtników za niedostarczone artykuły żywnościowe, pozostały zaś świadczenia rzeczowe w formie bezpłatnych obiadów, przy czym pracodawcy obowiązani są przeznaczyć na zakup artykułów żywnościowych dla kuchen robotniczych 800 zł miesięcznie na robotnika.

Dodatki rodzinne zostały zwiększone i wynoszą obecnie 150 zł na żonę i 100 — 300 zł na każde dziecko miesięcznie, zależnie od tego, czy dziecko jest w wieku przedszkolnym czy też uczęszcza do szkoły powszechnej, średniej lub wyższej.

Poprzedni układ zbiorowy dzielił robotników na t. zw. stałych i niestałych robotników portowych i wszelkie świadczenia dodatkowe, nie wynikające bezpośrednio z ustawy, były dokonywane przez pracodawców za pośrednictwem t. zw. Funduszu Wyrównawczego, do którego pracodawcy obowiązani byli wpłacać 117% każdorazowej listy płac. Nowy układ zbiorowy obejmuje tylko robotników stałych, przyjętych za pośrednictwem Urzędu Zatrudnienia na czas nieograniczony, z terminem wypowiedzenia 2 tyg. Pracodawca angażujący robotników na czas nieokreślony winien już wobec nich dokonywać świadczeń, nie wynikających bezpośrednio z ustawy.

Z dniem 1 października b. r. została zawartą umowa zbiorowa, na okres od 1.9.46 do 28.2.47, w przemyśle cukrowniczym, obowiązująca na obszarze całego kraju. Umowa przynosi zwyżkę zarobków gotówkowych pracownika fizycznego ca 60% w stosunku do umowy ub. roku. Robotnicy kampanijni otrzymują, tytułem ekwiwalentu za wszelkie świadczenia rzeczowe, cukier w wysokości 6 kg na dekadę dla pracownika obdarzonego rodziną i 4 kg cukru dla samotnego. Deputat węglowy w nowej umowie został zmniejszony z 300 kg 160 kg miesięcznie.

c) W październiku b. r. nastąpił znaczny wzrost cen zarówno artykułów żywnościowych, używek jak i artykułów przemysłowych. Ogólny wskaźnik cen wolnorynkowych w W-wie podniósł się w omawianym okresie około 10%.

Ogólne wskaźniki kosztów wyżywienia w październiku w stosunku do drugiej połowy września b r. wzrosły: w W-wie ok. 6,5%, Łodzi 1,8%, Krakowie 4,4%, Białymstoku 2,4%, Lublinie 5,1%, Rzeszowie 10,1%, Bydgoszczy 11%, Gdyni 7,1%, Katowicach 2,7%, Poznaniu 5,8%, Legnicy 17,3%, Wrocławiu 24,4%. Jedynie w Olsztynie notuje się spadek wskaźników kosztów wyżywienia o 6,9%. Najsilniej zwyżkowały w omawianym okresie ceny warzyw, następnie tłuszczów i artykułów mącznych. Przeciętna w kraju cena chleba w październiku w porównaniu do drugiej połowy września wzrosła około 16,5%, mąki pszennej 10%, kaszy jęczmiennej 3,9%, fasoli 13,5%, ziemniaków 27,9%, masła 5,5%, słoniny 7,4%, wieprzowiny 5,8%, wołowiny 3,2%, mleka 12,6%, jaj 20,4%. Cena cukru utrzymała się na dotychczasowym poziomie, a nawet wykazywała lekką tendencję zniżkową.

Z artykułów nieżywnościowych przeciętna cena w kraju nafty, w październiku w stosunku do drugiej połowy września, wzrosła o 9,9%, nici ok. 27,6%, kretonu ok. 9%, kamgarnu 6,6%, skóry 57,4%, węgla 27,4%.

Ceny wolnorynkowe ziemiopłodów kształtowały się w październiku następująco: żyto

za 100 kg od 1200 do 2400 zł, pszenica od 2200 do 4000 zł, jęczmień kaszowy od 950 do 2500 zł, owies od 900 do 2000 zł.

W okresie sprawozdawczym zwyżka cen artykułów żywnościowych wywołana została kilkoma zjawiskami. Z jednej strony mamy do czynienia ze zwyżką sezonową, uwarunkowaną przyczynami bezsprzecznie obiektywnymi: zmniejszeniem podaży produktów rolnych w okresie jesiennych robót rolnych, co jest zjawiskiem normalnym, ponadto robieniem zapasów na zimę, poważniejszymi zakupami czynionymi przez kupców i rzemieślników, przed nadchodzącymi świętami, z drugiej strony źródłem tendencyj zwyżkowych jest niewątpliwie spekulacja. Np. zwyżka cen słoniny nie jest gospodarczo wytłumaczalna wobec stałego wzrostu pogłowia nierogacizny. Pogłowie trzody chlewnej dosięga już 80% stanu przedwojennego.

Tabele 39 i 40 przedstawiają ceny artykułów żywnościowych w październiku oraz wskaźniki kosztów wyżywienia.

Tabela 39

Ceny artykułów żywnościowych w niektórych większych miastach

w złotych

	Czasokres 1946	Chleb pytl.	Mąka psz.	Kasza jęczm.	Ziemniaki	Masło	Słonina	Wieprzowina	Wołowina	Jaja	Cukier
		1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 kg	1 szt.	1 kg
Warszawa	1 — 15.X	45	52	30	7	420	300	260	200	13	180
	16 — 31.X	45	70	30	8	420	320	260	200	18	180
Łódź	1 — 15.X	42,5	90	27,8	4,75	444	342,5	280	195	13,85	177,5
	16 — 31.X	45	90	27,66	5,5	413,33	345	280	195	14,41	177,5
Kraków . .	1 — 15.X	30	60	30	8	460	350	260	180	13	185
	16 — 31.X	32	60	30	7	450	400	260	160	14	185
Katowice . .	1 — 15.X	40	70	38	8	520	380	300	230	15	180
	16 — 31.X	35	45	35	8	520	400	260	240	16	180
Poznań . . .	1 — 15.X	.	53	22	4	520	400	300	240	15	180
	16 — 31.X	.	60	24	6	520	360	260	240	18	180
Lublin . . .	1 — 15.X	21	60	45	6	380	320	220	150	12	175
	16 — 31.X	20	60	45	7,5	400	300	200	150	16	175

Tabela 40

Wskaźniki kosztów wyżywienia w niektórych większych miastach

12.5.45. — 9.6.45 = 100

Czasokres	Warszawa	Łódź	Kraków	Białystok	Lublin	Bydgoszcz	Gdynia	Katowice	Poznań
1 — 15.X.46	99	108	126	89	141	124	99	103	133
16— 31.X.46	105	109	127	96	144	130	101	95	136

Koszty wyżywienia w okresie od 12.5—9.6.45 r. przyjęto za 100, oddzielnie dla każdego miasta. Stąd porównywalność co do wysokości wskaźników pomiędzy poszczególnymi miastami nie istnieje. Można porównywać tylko stopień wzrostu względnie spadku.

14. Rynek pieniężny. *a) Sytuacja ogólna.* W październiku widoczne były dalsze objawy wzmożonej płynności rynku. Ceny miały nadal tendencję zwyżkową, przy czym wzrost cen towarów przemysłowych był relatywnie silniejszy niż artykułów spożywczych.

Istnieje znaczna rozpiętość w zwyżce cen. Najsilniej wzrosły ceny wyrobów skórzanych i tekstylnych w dobrym gatunku (wełna), odczuwa się dotkliwie brak tych wyrobów, następnie wzrosła cena węgla oraz wyrobów z drzewa.

Bez wątpienia istnieją pewne przyczyny natury pieniężnej powodujące wzrost cen, a mianowicie wzrost siły nabywczej na rynku powodowany czy to kredytami gospodarczymi na cele inwestycyjne, bez natychmiastowego, siłą rzeczy, równoważnika w postaci nowych dóbr i usług, czy też innymi kredytami, które, pomimo gospodarczego celu, działają z tych lub innych względów inflacyjnie. Jednak dość gwałtowny wzrost cen nie jest w żadnym stosunku do wzrostu siły nabywczej, która powiększa

się w sposób zupełnie umiarkowany, i przyczyny omawianego zjawiska szukać należy raczej nie w pieniężnym aspekcie gospodarki, lecz na rynku towarowym.

Produkcja własna pomimo dużego wysiłku nie może jeszcze pokryć zapotrzebowania rynku zwłaszcza w towarach wysokiej jakości. Dużo przyczyn składa się na to, a mianowicie: niedostateczna ilość niektórych podstawowych surowców, jak skóra, wełna, bawełna, wysokoprocentowe rudy, metale kolorowe oraz niektórych artykułów technicznych i pomocniczych; następnie, urządzenia aparatu wytwórczego nie zawsze są na wysokim poziomie technicznym, a w niektórych wypadkach stan ich jest wyraźnie zły (przemysł włókienniczy), i wreszcie brak wykwalifikowanego technicznego i administracyjnego personelu, gdyż obecnie zatrudniony nieraz nie stoi na wysokości zadania.

Jeżeli weźmiemy poza tym pod uwagę fakt, że pracujący przemysł posiada na razie bardzo niewiele nakładów kapitałowych i uruchomiony został przy możliwie najmniejszych kosztach, przy czym o kwestii uruchomienia tych lub innych zakładów decydował często ich stan i stopień gotowości produkcyjnej, tak że nie zawsze poszczególne działy produkcji są całkowicie z sobą zgrane, wytwarzając typowe „wąskie przejścia" w gospodarce, — to staje się oczywiste, że nasz potencjał produkcyjny nie może na razie być wielki i wystarczający na pokrycie popytu rynku, którego wymagania są coraz większe, szczególnie jeśli chodzi o towary wysokowartościowe.

W tych warunkach, po wyczerpaniu się zapasów towarowych i w półproduktach pochodzenia niemieckiego a następnie wskutek skurczenia się dostaw w ramach „UNRRA", rynek towarowy odczuwa poważny brak i szczupła podaż, niektórych zwłaszcza, artykułów powoduje nieproporcjonalną zupełnie do wzrostu obiegu zwyżkę cen.

Notowane w miesiącu październiku wysokie kursy walut obcych w nielegalnym handlu mają również swoje specjalne przyczyny, które bynajmniej nie wynikają z ogólnej tendencji na rynku pieniężnym, ani też z porównania faktycznego parytetu siły nabywczej dolara w stosunku do złotego, obliczanego na podstawie porównania wskaźników kosztów utrzymania.

Znane są powszechnie przyczyny sztucznego wyśrubowania kursów walut w obrocie nielegalnym, omówione również i w „Wiadomościach Narodowego Banku Polskiego", tak że ich przytaczać nie będziemy, a obecnie ograniczymy się jedynie do dorzucenia kilku uwag dotyczących obserwowanej zwyżki kursów w październiku, która przybrała wyjątkowo duże rozmiary.

Jak wiadomo, na kształtowanie się kursów w nielegalnym obrocie wpływa między innymi stopień płynności rynku pieniężnego prywatnego. Rynek ten w ostatnich miesiącach wykazywał bez porównania większą płynność z następujących powodów: po pierwsze na skutek konkurencyjnej dynamiki w handlu hurtowym a nawet i detalicznym sektora państwowego i spółdzielczego, których działalność w zakresie dystrybucji towarowej, poparta kredytem, była w ostatnich miesiącach znacznie silniejsza, a po drugie na skutek skurczenia się obrotów towarowych i niemożności kupiectwa w niektórych wypadkach, po dokonaniu sprzedaży, tzw. „towarowego odkupienia się".

b) Wkłady. Stan wkładów w bankach pośredniczących i komunalnych kasach oszczędności powiększył się w październiku do kwoty 26.849 mil. zł, w stosunku procentowym wzrost wyniósł 4%, wobec 9% we wrześniu i 26% w sierpniu. Spadek tempa przyrostu kapitałów obcych w bankach ma ścisły związek z zahamowaniem tempa upłynniania rynku przy pomocy kredytów.

Do korzystnych zjawisk należy zaliczyć silniejszy przyrost kapitałów o charakterze lokacyjnym, które wzrosły o 26%, z 2.983 mil. zł do kwoty 3.774 mil. zł, niż kapitałów natychmiast płatnych, które wykazały wzrost tylko o 1%, a mianowicie z 22.696 do kwoty 23.075 mil. zł.

c) Kredyty. Łączny stan kredytów gospodarczych (krótkoterminowych i średnioterminowych) wynosił na koniec października kwotę 66.417 mil. zł, z czego banki pośredniczące i komunalne kasy oszczędności udzieliły 44.086 mil. zł i Narodowy Bank Polski w postaci kredytów bezpośrednich 22.331 mil. zł.

Obserwowany w miesiącu poprzednim spadek tempa działalności kredytowej utrzymał się nadal, nie przybierając jednak na ostrości. Wzrost akcji kredytowej w stosunku procento-

wym wyniósł w październiku 14%, we wrześniu 13% wobec 26% w sierpniu.

Stan udzielonych kredytów średnioterminowych przedstawiał na koniec października kwotę 15.969 mil. zł, wobec 13.905 mil. zł na koniec września i 12.182 mil. zł na koniec sierpnia. Wzrost akcji średnioterminowej w procentach wynosił w październiku 14%, we wrześniu również 14% wobec 62% w sierpniu.

Kredyty refinansowe Narodowego Banku Polskiego stanowiły na koniec października kwotę 21.543 mil. zł i wzrosły w porównaniu ze stanem z końca września o 21% wobec 13% wzrostu we wrześniu i 18% w sierpniu. Średnia refinansowania operacji banków wzrosła w październiku dość mocno i wynosiła 48,8% wobec 45,4% we wrześniu i 44,0% w sierpniu. Zjawisko to tłumaczy się stosunkowo mniejszym przyrostem kapitałów obcych w bankach (por. wkłady).

Stopień refinansowania czynnych operacji banków jest zależny z jednej strony od tempa akcji kredytowej i z drugiej strony od tempa przyrostu środków własnych, (wkładów i sald na rachunkach bieżących), które dzielą się znowu na środki ściśle regenerowane z rynku i środki pochodzące z bieżących operacji kredytowych (z kreacji pieniądza bankowego).

O ile więc wkłady pochodzące z operacji kredytowych zostaną silniej wykorzystane (np. na skutek pewnych restrykcji w nowych kredytach), tak że w sumie procentowy wzrost wkładów będzie słabszy od procentowego wzrostu akcji kredytowej, jak to miało miejsce w październiku, to automatycznie musi powiększyć się stopień refinansowania udzielonych kredytów, zakładając, rzecz naturalna, że własne środki były wykorzystane już przez banki w takim stopniu, że intensywniej wykorzystać ich nie można z uwagi na konieczność utrzymania rezerw kasowych w pewnym określonym stosunku do zobowiązań à vista.

d) *Żyro.* Obroty na rachunkach żyrowych w Narodowym Banku Polskim wynosiły w październiku 254.785 mil. zł i wzrosły w porównaniu z miesiącem ubiegłym o 22,0% wobec 16,3% we wrześniu i 14,3% w sierpniu.

Obroty bezgotówkowe wynosiły 227.720 mil., zł tj. 89,4% obrotów ogólnych, wobec 89,7% we wrześniu i 89,1% w sierpniu. Jak widać, stosunek procentowy obrotów bezgotówkowych w porównaniu z wrześniem nieco pogorszył się, był jednak lepszy niż w miesiącu sierpniu.

Stan pozostałości na rachunkach żyrowych wynosił na koniec października 18.427 mil. zł wobec 15.243 mil. zł na koniec września i 12.989 mil. zł na koniec sierpnia. W stosunku procentowym pozostałości wzrosły w październiku o 20,8% wobec 15,1% we wrześniu i 10,3% w sierpniu.

e) *Bilety skarbowe. Premiowa Pożyczka Odbudowy Kraju.*

Sprzedaż biletów skarbowych I Em. po uwzględnieniu wymiany na gotówkę wyniosła na koniec października 918 mil., II Em. 1.584 mil. Łącznie stan sprzedaży wynosił 2.502 mil. zł i wzrósł w porównaniu ze stanem z końca września o 138 mil.

Stan przedpłat i wpłat na Premiową Pożyczkę Odbudowy Kraju wynosił na koniec października 4. 285 mil. zł. W październiku wpływy na P. P. O. K. wzrosły o 129 mil.

Łącznie wpływy Skarbu z tytułu sprzedaży biletów skarbowych i wpłat na P. P. O. K. wyniosły w październiku 267 mil. zł.

Z BIEŻĄCYCH ZAGADNIEŃ GOSPODARCZYCH

ZAGADNIENIA BUDŻETOWE U. S. A. *)

W ostatniej kampanii wyborczej rebublikanie wystąpili z programem zrównoważenia budżetu i obniżenia opodatkowania. Co do pierwszego postulatu nie było większych różnic między adwersarzami tej kampanii. Natomiast obniżenie opadatkowania zmusiłoby Państwo do kompresji budżetowej z ca 40 mrd. dol. na ca 30 mrd. dol., mówiło się nawet, iż może i jeszcze większej, ażeby udział budżetu federalnego w ogólnym dochodzie narodowym spadł z 25 do 20%. Konieczność zrównoważenia stanie się dla nas jasną, gdy uprzytomnimy sobie, że

*) The Financial Times z 21. XI. 1946 r.

podczas ostatniej wojny światowej wydatki budżetowe doszły do zawrotnej kwoty 100 mrd. dol., co znalazło oczywiście wyraz w odpowiednim deficycie budżetowym i gwałtownym sześciokrotnym wzroście zadłużenia Skarbu Państwa.

Przy ocenie realności tego projektu skomprymowanego budżetu w skali 30 mrd. dol. trzeba pamiętać, że globalna suma wydatków federalnych w okresie 1924 — 1930 wynosiła zbliżoną sumę 34 mrd. dol.

Tymczasem preliminarz na rok 1946/47 (do czerwca 1947 r. włącznie) przewiduje w milionach dolarów: 41.539 (zestawienie obok).

Możliwości kompresji budżetu są widoczne w Stanach Zjednoczonych głównie w wydatkach na obronę narodową, które to wydatki nadal są najpoważniejszą pozycją budżetu, oraz pensje i zasiłki weteranów. W pierwszym przypadku możliwości kompresji zależne są od sytuacji międzynarodowej, w drugim przypadku od umiejętności rozegrania całej partii z 12 milionową rzeszą wzmiankowanych weteranów.

Następnie, poza udziałem U. S. A. w Międzynarodowym Funduszu Walutowym, Banku Rozwoju i Odbudowy oraz Banku Eksportowo-Importowym, których wysokość jest ustalona umowami międzynarodowymi, duże oszczędności obiecuje się na odcinku administracji w drodze likwidacji szeregu jej komórek jak np. Urzędu Kontroli Cen, aparatu opieki społecznej, robót publicznych itd.

Zestawienie:

Ministerstwo Wojny	8.060
„ Marynarki	5.150
Zobowiązania płatne terminowe	2.418
Komisja Morska U. S. A.	290
Wojenna Administracja Okrętowa	412
inne (łącznie z UNRRA)	2.178
Razem na obronę narodową	18.508
Pensje i zasiłki weteranów	6.205
Oprocentowanie pożyczek państwowych	5.000
Udział w finansach międzynarodowych (Międzynarodowy Fundusz Walutowy, kredyt udzielony Anglii itp.)	4.168
Władze Centralne	1.885
Zwroty podatkowe	1.857
Ubezpieczenia społeczne, opieka i renty	1.252
Pomoc rolnictwa i subsydia	1.174
Roboty publiczne	887
Poczta	241
Budynki	202
inne	100
Ogółem wydatki	41.539

M. O.

DZIAŁ ARTYKUŁOWY

Jerzy Jurkiewicz

ROLA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO W ZAKRESIE OPERACYJ ZAGRANICZNYCH

I.

Pozycja Narodowego Banku Polskiego w naszym modelu gospodarczym w zakresie stosunków międzynarodowych państwa została ustalona w drodze poszukiwań praktycznych rozwiązań bieżących problemów. Tym nie mniej już teraz, jakkolwiek proces kształtowania się naszego modelu gospodarczego nie jest jeszcze ostatecznie zakończony, miejsce, jakie zajmuje w nim Narodowy Bank Polski, jest wyraźnie określone, a funkcje, które wypełnia, stanowią system logicznie powiązany zarówno między sobą, jak i z działalnością innych organów gospodarczych państwa.

Zasadnicze zadanie Banku w obecnym etapie kształtowania się naszego modelu gospodarczego polega na tym, aby:

a) opracować i realizować życiowo koncepcję współpracy finansowej naszego systemu ekonomicznego (z wszystkimi jego przypadkowymi i przejściowymi brakami) z systemami gospodarczymi innych krajów w ten sposób, ażeby spowodowało to jak najmniej zaburzeń wewnątrz i zapewniało jak największą sprawność na zewnątrz,

b) współdziałać w planowej likwidacji tych braków naszego obecnego systemu operacji zagranicznych, które nie są uzasadnione koncepcją gospodarczą, czy społeczną, lecz stano-

wią tylko skutki wojny, lub okupacji i następstwa trudności pierwszego okresu odbudowy, lub też podyktowane zostały przejściowymi koniecznościami, wynikającymi ze zbyt powolnego dojrzewania świadomości społecznej w stosunku do przemian, które się u nas po wojnie dokonały.

W artykule niniejszym ograniczę się jedynie do omówienia zadań Banku w pierwszym zakresie, tzn. nie będę omawiał współpracy Banku przy likwidacji niektórych niedociągnięć naszego obecnego systemu operacyj zagranicznych — niedociągnięć, wywołanych zrozumiałymi trudnościami okresu przejściowego.

II.

Nasz układ cen wewnętrznych znacznie odbiega od układu międzynarodowego, abstrahując nawet od kwestii kursów. Różnice te są w obecnym etapie zbyt wielkie, liczne i różnorodne, ażeby mogły być opanowane systemem ceł i premij eksportowych, zwłaszcza, że ceny wewnątrz, jak dotychczas, są w stałym ruchu. Przeważająca część tych różnic wynika nie z koncepcji gospodarczej, czy społecznej, lecz jest wywołana okolicznościami ubocznymi i ma charakter przejściowy. W przyszłości, gdy ilość tych różnic zostanie zredukowana do uzasadnionego minimum i nabiorą one cech trwałości, można sobie zupełnie dobrze wyobrazić system, w którym dla ich zneutralizowania nazewnątrz, wystarczy system ceł i premii. Redukcja ich może jednak być osiągnięta najlepiej drogą przeprowadzenia szeregu kolejnych zmian, które winny być przewidziane w ogólnym planie gospodarczym. Nie byłoby tą drogą natychmiastowe zastosowanie w naszych rozrachunkach z zagranicą systemu wypłat i inkas po oficjalnych kursach dewizowych, gdyż doprowadziłoby ono bez względu na wysokość, na jakiej te kursy byłyby ustalone, tylko do niepotrzebnych i gwałtownych zaburzeń gospodarczych i byłyby sprzeczne z ideą planowego rozwiązywania problemów gospodarczych. Z tych względów Bank stosuje w swoich rozliczeniach z przedsiębiorstwami krajowymi z tytułu transakcyj zagranicznych w wielu wypadkach zamiast oficjalnych kursów dewizowych — indywidualne mnożniki, wyznaczone na poszczególne transakcje, lub ich grupy. Mnożniki te w pewnych wypadkach mogą być, jeżeli idzie o transakcje towarowe, ustalone w formie cen wewnętrznych (wtedy za pomocą działania arytmetycznego można wyprowadzić z porównania ceny wewnętrznej z zagraniczną odpowiedni mnożnik).

III.

Powyższy system rozliczeń pociąga za sobą poważne konsekwencje. Przede wszystkim znika automatycznie działający związek między rozrachunkiem w walucie zagranicznej i krajowej. Możliwa staje się np. sytuacja, w której przy zrównoważonym bilansie płatniczym w obrocie zagranicznym, bilans tych samych operacyj w walucie krajowej może się zamknąć saldem w jedną, lub drugą stronę — odpowiednie różnice mogą wystąpić przy bilansie płatniczym w walucie zagranicznej czynnym, lub biernym. W ten sposób powstaje możliwość inflacyjnego, lub deflacyjnego oddziaływania handlu zagranicznego na rynek krajowy, niezależnie od otrzymanych, czy spłacanych kredytów zagranicznych. O kierunku i rozmiarach tego oddziaływania decydować można przez odpowiednie ustalanie listy towarów eksportowych i importowych oraz usług świadczonych i otrzymywanych, jak również przez odpowiednie wyznaczanie mnożników, czy cen wewnętrznych, stosowanych do przeliczenia walut zagranicznych na krajową.

Wychodząc z założenia, że system rozliczenia tranzakcyj zagranicznych winien wywołać jak najmniej zaburzeń w życiu gospodarczym kraju, podzielić można ceny towarów importowanych i eksportowanych na pewne grupy, zależnie od stopnia, w jakim ich zmiany mogłyby te zaburzenia wywołać:

a) najbardziej elastyczne będą ceny towarów importowanych luksusowych — zmiany ich winny w zupełnie nieznacznym stopniu odbić się na kosztach produkcji i co za tym idzie — cenach innych towarów. Powyższe ceny można dzięki temu ustalić na każdym poziomie, poczynając od kursów dewizowych, a kończąc na poziomie cen wolnorynkowych. Jeżeli zaś dany towar pojawia się w handlu po raz pierwszy, można nawet za pomocą odpowiednich kontygentów świadomie uzyskiwać rentę monopolisty,

b) następnie wymienić należy importowane surowce, służące całkowicie, lub częściowo do produkcji towarów luksusowych. W tym drugim wypadku można drogą stosowania systemu

podwójnych cen, bardziej obciążać tę część surowca, która zostanie przeznaczona do produkcji towarów luksusowych,

c) w dalszej kolejności należałoby umieścić towary konsumcyjne, przeznaczone do sprzedaży na wolnym rynku. Ich ceny mogą być podnoszone od kursu dewizowego (a nawet kursu niższego, niż dewizowy, o ile by to było uzasadnione specjalnymi względami), aż do wysokości cen wolnorynkowych. Przekroczenie tej granicy mogłoby spowodować pod wpływem działania momentów raczej psychologicznych, niż gospodarczych, podwyżkę krajowych cen wolnorynkowych, co z kolei mogłoby w dalszych skutkach wywołać wielkie zaburzenia, jak nacisk na płace, lub zwyżkę cen innych towarów.

d) Mniej elastyczne będą ceny importowanych dóbr kapitałowych. Zasadniczo powinny dla nich obowiązywać ceny przewidziane w planie. Podwyższanie ich powyżej poziomu przewidzianego planem, musiałoby się odbić na ograniczeniu inwestycji, co — w małym zresztą stopniu — może wpłynąć na ceny bieżące, w dużo wyższym natomiast — na przyszłe.

e) Ceny importowanych surowców i półfabrykatów, potrzebnych dla przemysłu krajowego, powinny ulegać zmianom tylko w długich odstępach czasu i ich zmiany winny być uwzględnione w ogólnopaństwowym planie, gdyż każda taka zmiana wywołuje reperkusje w cenach wielkiej ilości towarów i poważne zaburzenia na rynku krajowym. Oczywiście może zachodzić wypadek, że pewne ustalenie tych cen spowoduje, przy nierentownej pracy przemysłu, przerzucenie jego strat na handel zagraniczny. Nawet w tym wypadku jednak zmiany tych cen winny następować tylko zgodnie z ogólnopaństwowym planem, który winien albo nierentowność przemysłu usunąć, albo, jeżeli utrzymanie jej będzie z pewnych względów konieczne, znaleźć inne sposoby jej pokrycia.

f) Specjalnie wreszcie wyróżnić należy importowane artykuły spożywcze, przeznaczone dla zaopatrzenia kartkowego. Wewnętrzne ich ceny winny pokrywać się z cenami wewnętrznymi reglamentowanymi i winny być również sztywne, jak ceny artykułów, wymienionych pod „e", gdyż ich zmiana równoznaczna jest ze zmianą płac. Można jednak wyjść z założenia, że dla importowanych towarów spożywczych, przeznaczonych na rynek reglamentowany, ustala się mnożniki na jakiśm innym, niż ceny reglamentowane, poziomie, np. poziomie, po jakim musiałoby się je nabywać na rynku krajowym, a różnicę pokrywa Fundusz Aprowizacyjny. Takie rozwiązanie z punktu widzenia porządku buchalterii narodowej wydaje się słuszne, wtedy jednak ceny ustalone w ten sposób nie powinny być również dowolnie zmieniane, gdyż wszelkie przesunięcie ich w górę lub w dół od poziomu, odpowiadającego poziomowi cen, po których należałoby te towary kupować na rynku wewnętrznym, powodowałoby tylko sztuczną alimentację Funduszu Aprowizacyjnego przez handel zagraniczny, lub handlu zagranicznego przez Fundusz Aprowizacyjny i zaciemniało buchalterię narodową.

g) Ceny wewnętrzne towarów eksportowanych winy być sztywne i odpowiadać kosztom produkcji o ile pochodzą z sektora państwowego, a cenom wolnorynkowym o ile pochodzą z sektora spółdzielczego i prywatnego.

Zasadniczy plan państwowy winien ustalić w sposób ogólny, jakie towary będzie należało w danym okresie czasu importować i jakie można będzie dopuścić do eksportu. Winien on również ustalić w sposób ogólny, czy życzymy sobie, by handel zagraniczny nie odbił się na finansach krajowych, czy też chcemy, by działał inflacyjnie, lub deflacyjnie, a jeżeli tak, to w jakich rozmiarach. Pogodzenie tych dwóch elementów tj. wykonanie określonego planu towarowego bez przekroczenia zakreślonych ram finansowych, jest zadaniem planów szczegółowych dla handlu zagranicznego. Dla wykonania tego zadania organa planujące mogą działać przez odpowiednie ustalenie cen (w ramach ich elastyczności tak, jak została ona opisana wyżej) i przez przesuwanie, w granicach, które nie naruszą ogólnego planu, pewnych kontyngentów z grup mniej do bardziej elastycznych. Ponieważ więc o tym, czy oddziaływanie handlu zagranicznego na krajowy rynek pieniężny będzie przebiegać zgodnie z ogólnym planem gospodarczym, czy nie, decydują organa zbiorowe, ustalające kontyngenty towarów importowanych i eksportowanych i ich ceny, N. B. P. jako bank emisyjny, którego zadaniem jest regulowanie obiegu pieniężnego, winien być współdecydującym członkiem tych organów.

IV.

Nasze kadry specjalistów w dziedzinie rozrachunków międzynarodowych są obecnie nie-

zwykle skąpe. To powduje konieczność skoncentrowania ich wszystkich w Banku, gdyż jest wykluczone, by można było dublować ich w zainteresowanych instytucjach i przedsiębiorstwach. Równocześnie należy zorganizować stałą współpracę Banku z tymi instytucjami i przedsiębiorstwami, w rozwiązywaniu wszystkich finansowych problemów, związanych z zagraniczną stroną rozrachunków.

Bank poza tym, że zawiera bezpośrednio umowy rozrachunkowe z bankami emisyjnymi innych krajów, wysyła swych przedstawicieli w ramach każdej delegacji dla zawierania międzynarodowych umów handlowych. Zadaniem Banku w tym zakresie jest przede wszystkim dbać, by warunki płatności i kredytów zagranicznych były jak najbardziej dla całości naszej gospodarki korzystne, nawet jeżeliby to się łączyło z dodatkowymi obciążeniami dla Banku — postawa konieczna przy prowadzeniu gospodarki planowej. Przy zawieraniu umów rozrachunkowych Bank winien dbać, by rachunek clearingowy był dwustronny i mógł dla obydwu stron przechodzić w debet — jeżeli to jest niemożliwe do osiągnięcia w drodze umowy międzybankowej (a ten wypadek często zachodzi) — strona zagraniczna winna udzielić nam kredytów obrotowych dla wyrównania niedogodności stałego salda kredytowego dla nas. Poza tym Bank winien starać się otwierać za granicą rachunki wolne dla całości, lub części transakcji — jeżeli to jest niemożliwe, zamieszczać w umowach rozrachunkowych postanowienie, że nadwyżki, lub saldo umów clearingowych mogą być transferowane na wolną dewizę. W ramach umów z krajami o walucie rzeczywiście ustabilizowanej Bank winien starać się, by przez rachunki clearingowe można było dokonywać oprócz towarowych jak najszerszego wachlarza innych transakcji z tym, że o konkretnym dopuszczeniu do rozrachunku każdej indywidualnej transakcji decydować będą oczywiście nasze władze dewizowe.

V.

Główny ciężar pracy Banku w dziedzinie rozrachunku zagranicznego spoczywa jednak nie na współpracy w organach decydujących, ale na technicznym przeprowadzeniu rozrachunków. W tym zakresie Bank działa, ze względu na pewne szczególne cechy naszego modelu gospodarczego, w sposób odmienny od normalnej działalności dewizowo-rozrachunkowej. Tak więc, jak już o tym wspominałem wyżej, Bank stosuje przy rozliczeniach towarowych nie kursy, ale mnożniki, lub ceny wewnętrzne. Ten sam sposób rozliczeń winien on stosować do tych usług, które świadczy sektor państwowy, a w których konkurujemy z zagranicą, gdyż ich ceny wewnętrzne muszą być równe innym cenom krajowym, a ich ceny zagraniczne nie mogą odbiegać od poziomu światowego. Ceny usług świadczonych przez zagranicę w związku z obrotem towarowym, które winny być pokrywane przez nasze przedsiębiorstwa importerskie, należy wliczać ceny wewnętrzne towarów, którym towarzyszą — ma to znaczenie w wypadku, gdy ceny te są usztywnione. Inne przekazy na zagranicę mogą być dokonywane tylko za pozwoleniem Komisji Dewizowej, która winna je ograniczać, w obecnych naszych stosunkach, tylko do wypadków ważnych ze względów ogólnopaństwowych. Do tych przekazów, jak też i do wszystkich, poza wymienionymi powyżej, transakcyj nietowarowych, najbardziej celowe jest stosowanie kursów dewizowych, które jednak winny być ustalone na takim poziomie, by nie działały ograniczająco przy przypływie dewiz zza granicy i nie zachęcały w zbyt wysokim stopniu do dokonywania przestępstw — oczywiście nie chcę przesądzać kwestii, czy kursy przez nas obecnie stosowane warunki te spełniają.

Drugie pociągnięcie ze strony Banku, mające na celu ułatwić współpracę naszego systemu gospodarczego z zagranicą, to przyjęcie zasady, że Bank dokonuje wypłat w walucie krajowej na rzecz krajowych instytucyj w ramach umów clearingowych niezależnie od tego, czy odpowiednie pokrycie w walucie krajowej znajduje się nietylko na danym rachunku clearingowym u nas, ale nawet w ramach całości handlu zagranicznego. Zasada ta wynika z samej istoty gospodarki planowej. Jeżeli plan okaże się w pewnym punkcie zbyt mało przewidującym lub jeżeli nastąpiły pewne zaburzenia przy jego wykonaniu, to należy starać się natychmiast go uzupełnić. Dopóki jednak nie jest on zmieniony, nie można nagle hamować wykonania jakiejś jego części, bo to doprowadzi tylko do dalszych zaburzeń i zawsze przyniesie wiele niepotrzebnych strat. Właśnie jednak ta zasada nakłada na Bank w transakcjach zagranicznych specjalną odpowiedzialność za wczesne sygnalizowanie wszelkich grożących zaburzeń, by zawcza-

su można im było zapobiegać. Z tego też względu, jakkolwiek planuje się w zakresie handlu zagranicznego jako całości (nawet co się tyczy problemów finansowych), w praktyce okazało się najwygodniejsze prowadzenie rozrachunków przy zachowaniu następującego podziału:

1) transakcje wolnodewizowe nietowarowe,
2) transakcje wolnodewizowe, dotyczące importu towarów o specjalnym znaczeniu dla państwa, po cenach wewnętrznych reglamentowanych,
3) transakcje wolnodewizowe kompensacyjne, które dalej dzielą się na poszczególne grupy kompensacyjne,
4) transakcje nietowarowe w ramach umów clearingowych, które dalej dzielą się na grupy według krajów.
5) transakcje towarowe w ramach umów clearingowych, które dalej dzielą się na grupy według poszczególnych umów rozrachunkowych, które są ich podstawą,
6) transakcje, dotyczące kredytów średnio- i długoterminowych, które dalej dzielą się na odzielne grupy dla każdego kredytu.

Rachunek każdej takiej grupy, czy podgrupy prowadzi się oddzielnie i jeżeli w której z nich zarysowuje się wynik finansowy odmienny od planowanego, obowiązkiem Banku jest interweniować w kierunku znalezienia środków zaradczych. Nie potrzebuję dodawać, że Bank we wszystkich transakcjach, z wyjątkiem tych, które opierają się na kursach dewizowych, winien działać w imieniu i na rachunek Skarbu Państwa.

Trzecia właściwość sposobu prowadzenia rozrachunków zagranicznych przez N. B. P. polega na tym, że w stosunku do importu przewidzianego w naszym planie importowym dla przedsiębiorstw państwowych. Bank dokonuje przekazu na zagranicę nawet w wypadku, gdy importer na czas równowartości w kraju nie wpłaci, równocześnie zaś egzekwuje należność od dłużnika przy zastosowaniu b. wysokich odsetek karnych. Ta zasada wynika z pewnych niedoskonałości naszego młodego aparatu handlowego, który mógłby, wskutek niewystarania się na czas o odpowiednie kredyty, stracić możliwość importu zza granicy jakiegoś przewidzianego planem artykułu i zerwać plan, lub narazić się na obowiązek płacenia w stosunku do kontrahenta zagranicznego odsetek zwłoki w walucie obcej. Obie te ewentualności naraziłyby na szkodę całość naszej gospodarki narodowej, za co ukaranie winowajcy nie byłoby wystarczającą rekompensatą. Te transakcje Bank winien przeprowadzić również na odpowiedzialność Skarbu Państwa z tym, że należy je traktować jako objaw przejściowy, a w przyszłości przejść na system normalny.

VI.

Trzecią funkcją Banku w zakresie naszych obrotów zagranicznych, obok współdziałania w planowaniu i obok wykonywania ich strony finansowej winno być przyzwyczajanie naszych organizacyj, stykających się z handlem zagranicznym do takich metod pracy, które by chroniły państwo od szkód, jakie mogą wyniknąć z faktu, że wiele z nich nie posiada dostatecznego doświadczenia w zakresie rozrachunków międzynarodowych. W tym zakresie Bank winien działać metodą konsultacji, a poza tym przez ustalanie takich terminów i warunków wypłat wewnętrznych, by interes danej organizacji zawsze pokrywał się z interesem państwa. Odnosi się to również do uzyskiwania średnio- i długoterminowych kredytów zagranicznych.

Zbigniew Pirożyński.

BUDŻET A DOCHÓD SPOŁECZNY POLSKI

Badając wielkość budżetu na tle dochodu społecznego możemy dążyć do ustalenia, jaką część dochodu społecznego wytwarza Państwo względnie jaką jego częścią Państwo dysponuje. Państwo może bowiem rozporządzać nie tylko tą częścią dochodu, którą samo wygospodarowało, ale także na zasadzie zwierzchnictwa fiskalnego częścią dochodów swych obywateli. Proporcja między dochodem wytworzonym. względnie dysponowanym przez Państwo a globalnym dochodem społecznym zależy od tego, jaką treść zawiera pojęcie budżetu.

Budżet polski nie obejmuje całości gospodarki państwowej. Brak w nim przede wszystkim przedsiębiorstw objętych przez Państwo w wyniku zmian ustrojowych. Brak w nim, począwszy od 1 kwietnia 1946 r., wydatków inwestycyjnych, które weszły do odrębnego pla-

nu inwestycyjnego. Dlatego wyciągnięcie z porównania budżetu z dochodem społecznym wniosków co do zakresu i wielkości gospodarki państwowej nie byłoby możliwe.

Budżet ogranicza się niemal wyłącznie do kosztów bieżącej działalności administracji państwowej i niewielkiego na tle całości gospodarki narodowej odcinka gospodarczej działalności Państwa, zresztą działalności specjalnego typu. Budżet ogranicza się po stronie zapotrzebowania do:

a) kosztów bieżących administracji państwowej,
b) wydatków na ochronę Państwa, jako wspólnego dobra wszystkich obywateli,
c) wydatków na ochronę i opiekę nad obywatelami.

Po stronie pokrycia wydatków budżetowych, główną rolę grają dochody z opadatkowania.

Przy tak zacieśnionym pojęciu badanie wielkości budżetu na tle dochodu społecznego sprowadza się do zagadnienia kosztu utrzymania Państwa i obciążenia z tego tytułu dochodu społecznego.

Zagadnienie kosztu utrzymania Państwa rozważymy w łączności z podziałem dochodu społecznego na:

a) dochód akumulowany i konsumowany,
b) poszczególne sektory gospodarki narodowej.

Koszty utrzymania Państwa pochłaniają nie tylko część dochodu konsumowanego, lecz wpływają także na przesunięcie między akumulowaną a konsumowaną częścią dochodu społecznego.

Będziemy się starali przedstawić na tle dochodu społecznego ciężar utrzymania Państwa oraz wyjaśnić, w jaki sposób ciężar ten wpływa na podział dochodu.

1. Współzależność budżetu i dochodu społecznego.

Zanim przejdziemy do badania obciążenia budżetem dochodu społecznego, chcielibyśmy wskazać na związek zależności zachodzący między budżetem a dochodem społecznym.

Budżet rośnie w miarę podnoszenia się dochodu społecznego i maleje z jego spadkiem. Kraje na wysokim szczeblu rozwoju gospodarczego mają z reguły budżet znacznie wyższy od krajów opóźnionych w rozwoju.

Nie oznacza to jednak, że stosunek budżetu do dochodu społecznego jest wielkością stałą. Są przyczyny, które powodują, że stosunek ten zmienia się i jest różny w różnych krajach i dla różnych okresów czasu. Wpływają na to:

a) konstrukcja budżetu państwowego a w szczególności zakres stosowania systemu budżetowego brutto i netto,
b) struktura i polityka gospodarcza,
c) rozszerzenie zakresu działania Państwa w związku z przechodzeniem od indywidualnego do zbiorowego zaspakajania potrzeb.

Zmiany w konstrukcji budżetu mogą powodować pozorne zmiany w wielkości budżetu. W szczególności tworzenie funduszów i wprowadzenie ich do budżetu. Obserwowaliśmy te zjawiska w Polsce w czasie i pod wpływem kryzysu.

W konstrukcji budżetu powojennego nie zaszły jednak takie zmiany, które by uniemożliwiły jego porównywalność z okresem przedwojennym mimo wprowadzenia nowych pojęć i nowych podziałów.

Nowa struktura gospodarcza i realizowanie zasad gospodarki planowej znlazły wyraz w powołaniu nowych urzędów dyspozycji gospodarczej a reglamentacja towarowa i polityka podwójnych cen zmuszały nie tylko do tworzenia komórek administracyjnych, lecz także aparatu nadzorującego i kontrolnego. Stąd płynie rozrost administracji.

Przechodzenie od indywidualnego do zbiorowego zaspakajania potrzeb obserwujemy na odcinku oświaty i kultury, opieki społecznej i zdrowia. Prowadzi to oczywiście do rozszerzenia zakresu działania Państwa.

W gospodarce liberalnej zmiany w dochodzie społecznym odbijają się na budżecie z pewnym opóźnieniem. Wzrost lub spadek dochodu społecznego wyprzedza budżet. W gospodarce planowej, gdzie zarówno wielkość budżetu jak i wielkość dochodu są wyrazem dyspozycji tego samego ośrodka, opóźnienia te są niemal wyeliminowane a stosunek budżetu do dochodu jest wielkością bardziej stałą i tym więcej im mniejszą rolę odgrywa automatyzm gospodarczy.

Usztywnieniu proporcji budżetu do dochodu przeciwdziałają pierwotne potrzeby Państwa, które muszą być zaspokojone — podobnie jak w budżecie domowym — niemal bez

względu na wielkość dochodu. Odgrywają one doniosłą rolę w budżetach opartych o niski dochód społeczny.

W końcu nie można zapomnieć, że na wielkość budżetu wpływają nie tylko potrzeby ale i środki pokrycia. Technika finansowa umożliwiająca przerzucenie na Państwo części wygospodarowanego dochodu ma zasadnicze znaczenie w uzyskiwaniu środków pokrycia.

2. Budżet a dochód społeczny przed wojną.

Stojąc na stanowisku częściowej porównywalności budżetu obecnego z budżetem przedwojennym, podejmujemy próbę zestawienia budżetu przedwojennego z dochodem społecznym. Dla okresu przedwojennego rozporządzamy trzema szacunkami dochodu społecznego dla lat 1929, 1933 (Landau i Kalecki) i 1938 (C. U. P.).

Dochód społeczny i budżet
w latach 1929, 1933 i 1938
(wartość nominalna)

w mrd. zł 1938	1929	1933	1938
dochód społeczny . .	28,3	15,5	17,7
akumulowany	2,1	0,5	2,3
konsumowany	26,2	15,0	15,4
w tym: budżet	2,7	2,1	2,4
budżet w % w stosunku do:			
dochodu społecznego .	9,5	13,5	13,5
dochodu konsumowanego	10,3	14,0	15,6

Obciążenie dochodu społecznego kosztami utrzymania Państwa wzrosło w latach kryzysu (1933). Kompresja budżetu w proporcji do spadku dochodu okazała się niemożliwa. Zwiększone w latach kryzysu obciążenie utrzymywało się na raz osiągniętym pozomie a wydatki bieżące administracji rosły w latach następnych w proporcji do wzrostu dochodu. Zasada wzrostu wydatków budżetowych proporcjonalnie do dochodu była utrzymana tak dalece, że zwiększenie dochodu akumulowanego na inwestycje w latach poprzedzających wybuch wojny nastąpiło wyłącznie kosztem konsumcji pozapaństwowej.

Koszt utrzymania Państwa utrzymywał się się przed wojną na wysokości 13,5% dochodu.

3. Obciążenie powojennego dochodu społecznego.

Globalny dochód społeczny w 1946 stanowi zaledwie połowę a liczony na głowę ludności 73% dochodu przedwojennego. Wydawałoby się, że w tych warunkach obciążenie dochodu kosztami utrzymania Państwa przy tak niskim poziomie dochodu wzrosło. Tymczasem tak nie jest.

Według szacunku Centralnego Urzędu Planowania dochód społeczny w 1946 wyniesie 8,8 mrd. zł w cenach 1938 z czego 7,02 mrd. zł przypadnie na dochód konsumowany.

Staramy się ustalić realną, wyrażoną w cenach 1938, wartość wypłat budżetowych, które wyniosą w 1946 około 55 mrd. zł obiegowych. W tym celu stosujemy mnożnik równy wskaźnikowi kosztów utrzymania uwzględniający zarówno ceny wolnorynkowe jak i sztywne. Zastosowanie tego mnożnika uzasadnia fakt, że wypłaty budżetowe idą w przeważnej części bezpośrednio lub pośrednio na płace w sektorze państwowym i są wydawane zarówno po cenach sztywnych jak i wolnorynkowych. Celem uzyskania porównywalności z okresem przedwojennym musimy jeszcze uwzględnić wypłaty na zaopatrzenie aprowizacyjne pracowników państwowych i ich rodzin z pozabudżetowego funduszu aprowizacyjnego. Wypłaty te można traktować jako część wynagrodzenia pracowników państwowych. Obydwie te grupy wypłat dają przy zastosowaniu przyjętego mnożnika kosztów utrzymania z uwzględnieniem przydziałów kartkowych 0,9 mrl. zł w cenach 1938.

Wypłaty budżetowe w 1946 obciążą więc dochód społeczny w wysokości 10,2%, pochłaniając 12,8% dochodu konsumowanego. Jeśli nawet szacunki dochodu i wypłat są niedokładne, nie można nie zauważyć, że obciążenie dochodu kosztami utrzymania Państwa jest raczej niższe niż przed wojną.

Wartość realną wypłat ocenialiśmy pod kątem widzenia osób, które z nich korzystają. Nie wyczerpuje to jednak zagadnienia. Na ten sam budżet możemy spojrzeć nietylko pod kątem widzenia wypłat i ich wartości dla odbiorcy wypłat, lecz także pod kątem widzenia nakładów i usług, jakie Państwo osiąga dzięki tym wypłatom. Spróbujemy ustalić, jaką wartość reprezentują dla Państwa usługi i nakłady objęte budżetem.

W poszukiwaniu mnożnika przeliczeniowego przeprowadzamy wstępny szacunek w preliminarzu budżetowym na okres 1.IV — 31.XII. 1946 r., starając się odpowiedzieć na pytanie, ile wynosiłby ten preliminarz, gdyby zawarte

w nim usługi i nakłady opłacić według cen z r. 1938.

Przeliczenie usług i nakładów w preliminarzu administracji (A) na okres 1.IV — 31.XII. 1946 (w mrd. zł)

	wartość nominalna	wartość realna w cenach 1938
wydatki osobowe	4,0	0,106
wydatki rzeczowe-admin. .	10,3	1,07
inne	11,0	0,994
	35,3	2,17
mnożnik ogólny	16,3	

Przez zastosowanie mnożnika 16,3 do przewidzianych wydatków budżetowych, po wyłączeniu podwyżki płac, otrzymujemy jako realną wartość usług i nakładów zawartych w budżecie na rok 1946 kwotę około 2,9 mrd. zł. W szacunku jest pewna niedokładność polegająca na tym, że przyjmując ceny usług w 1938 r. przyjęliśmy automatycznie wydajność na poziomie 1938 r. Tymczasem jest rzeczą znaną, że wydajność pracy w administracji znacznie spadła w porównaniu z okresem przedwojennym.

Różnica realnej wartości wpłat (0,9 mrd. zł) i realnej wartości usług i nakładów (2,9 mrd. zł) wskazuje na to, w jakim stopniu jest nierealny budżet 1946 r. Różnica jest wyrazem niskiego poziomu płac, niedostatecznej amortyzacji majątku państwowego oraz korzystania w dostawach z uprzywilejowanych cen przedsiębiorstw państwowych, cen często niższych od kosztów własnych.

Szacunek wartości usług i nakładów wskazuje równocześnie, jakie siły ludzkie i środki materialne angażuje administracja państwowa w swej bieżącej działalności. Sięgają one 33% globalnego realnego dochodu w 1946. W tych warunkach budżet nie może być urealniony. Wymagałoby to przeszło trzykrotnego podwyższenia nominalnej kwoty wydatków budżetowych.

4. *Budżet a plan trzyletni.*

Powstaje pytanie, czy jest możliwe urealnienie budżetu na tle dochodu, jaki będzie wygospodarowany w wykonaniu Planu Obudowy Gospodarczej.

Gdyby w ostatnim roku Planu (1949) dochód społeczny osiągnął poziom 20,7 mrd. zł (akumulowany 4,0 i konsumowany 16,7) to pełne urealnienie budżetu obciążyłoby dochód w 14,0% i pochłonęłoby 17,4% dochodu konsumowanego.

Byłoby to niewielkie podniesienie obciążenia dochdu w stosunku do okresu przedwojennego (13,5%), natomiast dość silne przesunięcie dochodu konsumowanego na rzecz Państwa (15,6%). Wydaje się, że przy tym obciążeniu musiałaby nastąpić zmiana w postulowanym podziale dochodu społecznego w kierunku powiększenia dochodu konsumowanego kosztem akumulowanego. Zmniejszałoby to możliwość realizacji planu inwestycyjnego.

5. *Wnioski.*

Porównanie wielkości budżetu i dochodu społecznego prowadzi do następujących wniosków:

a) Wielkość usług i nakładów w budżecie jest nieproporcjonalnie wielka zarówno w stosunku do liczby ludności jak i dochodu. W porównaniu z okresem przedwojennym wielkość usług i nakładów budżetu liczona na głowę ludności wzrosła niemal dwukrotnie, zaś stosunek ich do dochodu społecznego wzrósł z 13,5% do 33%.

b) Urealnienie budżetu w obecnych warunkach nie jest możliwe. Urealnienie budżetu może nastąpić albo przez wzrost dochodu społecznego albo przez redukcję funkcji budżetu to jest zmniejszenie ilości usług i nakładów objętych budżetem.

c) Przy postulowanym w Planie Odbudowy Gospodarczej dochodzie społecznym pełne urealnienie budżetu mogłoby nastąpić dopiero w okresie następnego planu wieloletniego, prawdopodobnie około roku 1950.

d) Redukcja usług i nakładów objętych budżetem przyspieszyłaby znacznie proces urealnienia budżetu.

e) Urealnienie budżetu jest nie tylko warunkiem usprawnienia administracji państwowej i warunkiem zachowania i utrzymania na poziomie elementu ludzkiego, ale jest nie w mniejszym stopniu postulatem finansowym, gdyż nierealność budżetu mierzona stosunkiem realnych wypłat do realnych usług i nakładów budżetowych wytwarza stan napięcia finansowego na odcinku budżetowym.

Dr Józef Świdrowski

REGLAMENTACJA ZAPŁAT MIĘDZYPAŃSTWOWYCH W POLSCE (c. d.)

3. Rozporządzenie Wykonawcze Ministra Skarbu.

Rozporządzenie wykonawcze przede wszystkim definiuje pojęcie banku dewizowego i agenta dewizowego.

Uprawnienia banku dewizowego lub agenta dewizowego są udzielane indywidualnie w formie pisemnych dekretów.

Uprawnienia banku dewizowego maksymalnie obejmują (mogą być one jednak węższe) dokonywanie wszelkich tranzakcji zagranicznych środkami płatniczymi z Narodowym Bankiem Polskim i z innymi bankami dewizowymi, nieograniczony skup w kraju zagranicznych środków płatniczych oraz zgodnie z odpowiednimi przepisami dewizowymi sprzedaż zagranicznych środków płatniczych, zakup ich za granicą oraz wykonywanie zleceń wchodzących w zakres obrotu pieniężnego z zagranicą. Banki dewizowe mogą skupywać złoto, a odsprzedawać je winny tylko Narodowemu Bankowi Polskiemu.

Bank dewizowy na żądanie Narodowego Banku Polskiego winien jemu odsprzedawać posiadane w kraju, bądź za granicą środki płatnicze oraz wszelkie należności od zagranicy.

Banki dewizowe mogą dokonywać operacji arbitrażowych jedynie za zgodą Narodowego Banku Polskiego. Banki dewizowe mogą sprzedawać dewizy i waluty jedynie na podstawie indywidualnych zezwoleń Komisji Dewizowej lub też w ramach ogólnych przepisów.

Uprawnienia agenta dewizowego są o wiele węższe, obejmują one tylko skup w kraju pieniędzy zagranicznych oraz złota.

Również agenci dewizowi są obowiązani odsprzedawać Narodowemu Bankowi Polskiemu lub bankowi dewizowemu w terminach określonych przez Komisję Dewizową posiadanych w kraju bądź za granicą złota, zagranicznych środków płatniczych oraz wszelkich należności od zagranicy. Agenci dewizowi winni odsprzedawać złoto jedynie Narodowemu Bankowi Polskiemu.

Jeśli chodzi o transakcje dewizowe i walutowe, dokonywane przez osoby prywatne, to mogą one kupować dewizy oraz waluty zagraniczne jedynie w bankach dewizowych w myśl odnośnych przepisów, sprzedawać zaś dewizy mogą tylko bankowi dewizowemu, zaś waluty zagraniczne — bankom lub agentom dewizowym.

Rozporządzenie wykonawcze zawiera cały szereg przepisów o charakterze technicznym, a mianowicie: jak banki dewizowe powinny postępować przy sprzedaży dewiz i walut, przy ich wysyłce za granicę itp.

Rozporządzenie wykonawcze wyjśnia, że stawianie do dyspozycji cudzoziemców dewizowych wszelkich środków płatniczych oraz dokonywanie jakichkolwiek wypłat w kraju z polecenia cudzoziemców jest traktowane tak samo, jak przekazywanie sum pieniężnych za granicę i jest dozwolone tylko za pośrednictwem banków dewizowych, zgodnie z odnośnymi przepisami. To zarządzenie nie dotyczy rachunków zagranicznych wolnych, o których jest mowa dalej.

Wykonywanie dyspozycji cudzoziemców co do papierów procentowych i dywidendowych oraz kuponów od tych papierów, złożonych przez nich na przechowanie u krajowców dewizowych, jest bez zezwolenia zabronione.

Wysyłanie pocztą za granicę krajowych i zagranicznych środków płatniczych, papierów procentowych i dywidendowych, kuponów od takich papierów oraz książeczek oszczędnościowych, jest dozwolone tylko za zezwoleniem Komisji Dewizowej w listach (paczkach) wartościowych i poleconych, nadawanych na pocztę do wysłania w stanie otwartym.

Wysyłanie za granicę złota w stanie nieprzerobionym, platyny w postaci zarówno przerobionej i nieprzerobionej oraz kamieni szlachetnych i innych klejnotów jest bez zezwolenia zabronione.

Dalej przepisy Rozporządzenia Wykonawczego ustalają sumy, jakie krajowiec dewizowy ma prawo zabrać ze sobą przy wyjeździe za granicę, na podstawie paszportu zagranicznego, przepustki granicznej, lub tym podobnego dokumentu.

Krajowiec dewizowy, wracający do kraju, winien zgłosić przy wjeździe do kraju wszystkie przywożone środki płatnicze, których sprowadzenie do kraju jest zabronione bez

zezwolenia: złoto, papiery procentowe i dywidendowe oraz kupony od tych papierów.

Cudzoziemiec dewizowy ma prawo wywieźć za granicę (bez zezwolneia Komisji Dewizowej) w ciągu czterech miesięcy od daty wwiezienia książeczki oszczędnościowe i wkładowe, zgłoszone przy wjeździe do Polski i uwidocznione na imiennym zaświadczeniu właściwego urzędu celnego lub placówki ochrony skarbowej, stwierdzającym przywiezienie tych walorów zza granicy do kraju.

Cudzoziemcy dewizowi mogą posiadać rachunki (tzw. „rachunki zagraniczne") tylko w bankach dewizowych, a za zezwoleniem także w innych instytucjach. Są trzy rodzaje rachunków zagranicznych: 1) wolne, 2) zablokowane, 3) inne (tzw. specjalne) o specjalnym charakterze na warunkach określonych przez Komisję Dewizową. Rachunki te mogą być prowadzone w walucie zagranicznej tylko za zezwoleniem Komisji Dewizowej.

Te ograniczenia nie dotyczą rachunków, prowadzonych przez krajowców dewizowych dla cudzoziemców dewizowych, z którymi mają oni rozliczenia pieniężne z obrotów towarowych lub innych tytułów. Prowadzenie tych rachunków nie zwalnia od obowiązku uzyskania zezwolenia na same czynności, będące treścią księgowania, jak wpłaty, wypłaty, przelewy, przeliczenia itp. Księgowanie nie może prowadzić do kompensowania należności wzajemnych, jeżeli na ich skompensowanie nie uzyskano zezwolenia.

Obroty na zagranicznych rachunkach wolnych mogą być dokonywane zgodnie z następującymi przepisami:

a) wpłaty krajowców dewizowych na te rachunki mogą być dokonywane na podstawie zezwolenia ogólnego, czy też pozwoleń indywidualnych,

b) wpłaty cudzoziemców dewizowych przez przesyłkę banknotów zza granicy wymagają zezwolenia.

c) jest dozwolone kredytowanie równowartością zagranicznych środków płatniczych nabytych za granicą od posiadacza rachunku lub z tytułu inkasa nadesłanego zza granicy weksla lub czeku, o ile wysłanie nastąpiło zgodnie z odnośnymi przepisami dewizowymi.

W granicach sum, będących na rachunkach zagranicznych, są dozwolone wypłaty na rzecz osób, mających miejsce zamieszkaina lub siedzibę w kraju, oraz przelewy na inne rachunki zagraniczne wolne, prowadzone w tej samej lub innej instytucji.

Natomiast kupno dewiz za sumy, będące na rachunkach zagranicznych, wymaga zezwolenia Komisji Dewizowej.

Wpłaty na rzecz cudzoziemców dewizowych, nie odpowiadające wyżej podanym wymaganiom, mogą być przyjmowane przez banki dewizowe na rachunki zagraniczne zablokowane. Dyspozycja sumami zablokowanymi wymaga zezwolenia, o ile Komisja Dewizowa nie dopuszcza przyjęcia tych sum na rachunek zagraniczny specjalny.

Tylko Narodowy Bank Polski, a za jego zezwoleniem bank dewizowy, mogą sprzedawać za granicą wypłaty na Polskę w jakiejkolwiek bądź formie. Przez sprzedaż za granicę wypłaty na Polskę rozumie się zarówno efektywną wypłatę złotych polskich z polecenia cudzoziemca dewizowego, jak i wszelkie postawienie sumy pieniężnej w walucie polskiej do dyspozycji cudzoziemca dewizowego, w zamian za otrzymaną od niego do dyspozycji za granicą równowartość w walucie zagranicznej.

Zapłata w pieniądzu polskim, poza zapłatami z rachunków zagranicznych wolnych, długu osobie trzeciej z polecenia wierzyciela — cudzoziemca jest bez zezwolenia zabroniona.

Dalej Rozporządzenie Wykonawcze ustala, że zapłata od zagranicy za wywiezione towary winna nastąpić w wysokości rzeczywistej wartości tych towarów w zagranicznych środkach płatniczych, lub w drodze wypłaty z rachunku zagranicznego wolnego. Krajowcy dewizowi są obowiązani we wszelkiego rodzaju umowach z zagranicznymi odbiorcami towarów (również fakturach) zastrzegać w ten sposób regulowanie należności.

Eksporterzy są obowiązani ofiarować do skupu Narodowemu Bankowi Polskiemu lub bankom dewizowym niezwłocznie po otrzymaniu całkowitą sumę zagranicznych środków płatniczych, otrzymanych tytułem częściowej lub całkowitej zapłaty za towary wywiezione za granicę, bądź też tytułem należności za przyszłe dostawy towarów.

Poza tym eksporterzy są obowiązani udowodnić przed instytucją wskazaną przez Komisję Dewizową, że tego obowiązku dopełnili.

Obowiązek odsprzedaży zagranicznych środków płatniczych dotyczy wszystkich krajowców dewizowych, którzy mają należności od

zagranicy z wszelkich tytułów, przy tym przykładowo Rozporządzenie wylicza: z tytułu usług, odszkodowań, umów o ubezpieczenia, rent i emerytur, opłat licencyjnych i praw autorskich, udzielonych pożyczek, dochodów z przedsiębiorstw, dochodów z nieruchomości, dochodów z praw rzeczowych na nieruchomościach, dochodów z kapitałów, przy tym beneficjenci, zawierając umowę, w której wyniku ma powstać dla nich należność od zagranicy, są obowiązani ustalać zaspokojenie tej należności w sposób zgodny z przepisami wyżej podanymi.

Od tych obowiązków są wolne: 1) banki dewizowe, 2) osoby, korzystające w Polsce z prawa zakrajowości oraz zawodowi konsulowie i przydzieleni im zawodowi urzędnicy, jeśli osoby te posiadają obywatelstwo państwa wysyłającego, 3) obywatele państw innych, mieszkający w Polsce, o ile państwa te w zakresie tego rodzaju przepisów dewizowych, bądź obowiązków analogicznych nie wprowadziły takich ograniczeń, bądź nie stosują ich do obywateli państwa polskiego.

Komisja Dewizowa może zwolnić od obowiązku odsprzedaży dewiz oraz innych obowiązków, związanych z odsprzedażą dewiz.

Rozporządzenie zastrzega, że polski krajowiec dewizowy, który uzyskał od cudzoziemców dewizowych kredyt lub porękę za opłatę takiego kredytu, winien zgłosić ten fakt w Narodowym Banku Polskim w terminie 7 dni od dnia uzyskania kredytu lub udzielenia poręki.

Rozporządzenie ustala, że nadzór nad wykonaniem przepisów Rozporządzenia Wykonawczego sprawują władze, urzędy i instytucje, wyznaczone przez Ministra Skarbu, nie mniej jednak w każdym wypadku Narodowy Bank Polski sprawuje dozór nad bankami i agentami dewizowymi. Przedsiębiorstwa bankowe są obowiązane stosować się do instrukcji wydawanych w ramach Rozporządzenia przez Komisję Dewizową i Narodowy Bank Polski. Przedsiębiorstwa te są obowiązane dostarczyć na każde żądanie Komisji Dewizowej, Narodowego Banku Polskiego i upoważnionych przez Ministerstwo Skarbu władz, urzędów, instytucji wszelkich danych, wyjaśnień i wykazów, odnoszących się do transakcji zagranicznymi środkami płatniczymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

4. Działalność Komisji Dewizowej.

Jeśli chodzi o działalność Komisji Dewizowej w zakresie ustalania przepisów reglamentacyjno-dewizowych, to na ogół jest ona ograniczona co do rozmiarów, jednak ważna co do treści. Komisja Dewizowa rozwinęła swoją działalność raczej w kierunku indywidualnych wyjaśnień i decyzji niż generalnych uchwał i okólników, podawanych do ogólnej wiadomości. Fakt ten tłumaczy się tym, że w powojennej sytuacji trudno było generalnie rozwiązywać problemy dewizowe, należało raczej decydować w poszczególnych wypadkach, dopóki struktura gospodarcza i dewizowa nie przybierze w zmienionych warunkach powojennych określonego i skrystalizowanego charakteru pod względem organizacyjnym i technicznym.

Komisja Dewizowa była reaktywowana w dniu 6 sierpnia 1945 roku. Pierwsze jej zarządzenie, podane do publicznej wiadomości, zawierało uchylenie wydanych przez Komisję Dewizową w okresie od 26.4.1936 r. do 6.9. 1939 r. okólników, uchwał generalnych, zezwoleń okresowych, które nie zostały w całości wykorzystane, wszelkich innych zezwoleń lub upoważnień indywidualnych, bądź generalnych, jak autonomie dewizowe, specjalne upoważnienia dla niektórych firm gdyńskich, towarzystw żeglugowych, biur podróży itp. (okólnik nr. 6 z dn. 27.9.1946 r.). W ten sposób działalność Komisji Dewizowej rozpoczęła się całkowicie od nowa, na podstawie dekretu dewizowego oraz Rozporządzenia Wykonawczego Ministra Skarbu, które przedstawiliśmy wyżej.

Równocześnie Komisja Dewizowa przypomniała, że w myśl art. 2 Dekretu Prezydenta R.P. z dn. 2.9.1939 r. (Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 549) uprawnienia Dewizowe, udzielone przedsiębiorstwom bankowym przed wejściem w życie tego Dekretu, utraciły swą moc.

Uprawnienia banków dewizowych, nadane w latach 1945/46 przez Ministra Skarbu, mają obecnie: Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny, Bank Handlowy w Warszawie, Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Polska Kasa Opieki, Pocztowa Kasa Oszczędności, Bank Gospodarstwa Spółdzielczego, zaś uprawnienia agentów dewizowych — Komunalna Kasa Oszczędności m. Gdyni w Gdyni, Polskie Biuro Podróży „Orbis", Bank Ludowy Spółdzielczy z odp. nieogr. w Rybniku.

Również w roku 1945 Komisja Dewizowa

ustaliła niektóre kursy walutowe, przy czym kursy w Polsce są podawane w sposób odrębny od ogólnie stosowanego, mianowicie są ustalane kursy zasadnicze, jakie były stosowane przed wojną oraz wyrównania stanowiące kwoty, mające odpowiadać relatywnemu spadkowi siły nabywczej złotego w okresie wrzesień 1939 roku do czasu ustalenia odnośnych kursów.

Obecnie stosowane są następujące kursy i wyrównania:

	kurs zasadniczy	Kupno		Sprzedaż		Kupno		Sprzedaż	
		wyrównanie	kurs i wyrównanie	wyrównanie	kurs i wyrównanie	wyrównanie	kurs i wyrównanie	wyrównanie	kurs i wyrównanie
		Czeki, przekazy i inne dyspozycje zagranicą				Pieniądze zagraniczne			
1 dolar U. S. A.	5.30	94.70	100.—	96.70	102.—	94.70	100.—	96.70	102.
1 dolar kanadyjski	5.30	94.70	100.—	96.70	102.—	94.70	100.—	96.70	102.—
1 funt angielski	21.38	381.62	403.—	390.64	412.—	370.62	392.—	383.62	405.
1 funt palestyński	21.36	381.62	403.—	390·64	412.—	368.62	390.—	383.62	405.—
100 fr. szwajcarskich	123.33	2.201.67	2.325.—	2.247.40	2.371.—	2.161.67	2.285.—	2.247.67	2.371.—
100 kor. szwajcarskich	147.42	2.644.58	2.792.—	2.679.55	2.827.—	2.630.53	2.778.—	2.679.55	2.827.—
100 kor. duńskich	99.10	1.974.90	2.074.—	2.016.90	2.116.—	1.900.90	2.000.—	1.980.90	2.080.
100 kor. norweskich	106.—	1.894.—	2.000.—	1.934.—	2.040.—	1.794.—	1.900.—	1.894.—	2.000.
1 Ł. turecki	1.85	31.15	35.—	34.15	36.—	28.15	30.—	33.15	35.—
100 fr. francuskich	4.45	79.55	84.—	81.55	86.—	75.55	80.—	72.55	84.—
100 fr. belgijskich	12.14	215.86	228.—	220.86	233.—	207.86	220.—	217.86	230.—
100 fl. holenderskich	200.34	3.574.66	3.775.—	3.649.66	3.850.—	1.599.66	1.800.—	1.799.66	2.000.—
1 Ł. austriacki	17.10	—	—	—	—	282.90	300.—	312.90	330.—
1 Ł. egipski	22.—	—	—	—	—	373.—	395.—	388.—	410.
100 kor. czeskich	10.60	189.40	200.—	193.40	204.—	184.40	195.—	193.40	204.—
100 din. jugosłowiańskich	10.60	—	—	—	—	174.40	185.—	189.40	200.—
100 lir. włoskich	2.35	—	—	—	—	37.65	40.—	42.65	45.—
100 milit. marki	50.—	—	—	—	—	165.—	215.—	182.—	235.—
100 szylingów austriackich	53.—	—	—	—	—	547.—	600.—	647.—	700.—
100 florenów węgierskich (Ft)	45.14	806.86	852	823.86	869.—	729.86	775.—	779.86	825.—

Komisja Dewizowa ustaliła cenę złota w sposób analogiczny, co kursy walutowe, mianowicie cena 1 grama czystego złota (próby 1000) pozostała zł 5.9244, przy tym wyrównanie określono na zł 106.6031, łącznie zł 112.5275.

Poza tym Komisja Dewizowa uregulowała wiele innych spraw, jak przywóz i wywóz za granicę pieniędzy polskich i zagranicznych w specjalnych wypadkach, np. repatriacja, wysiedlenie, wyjazdy, kursy rozrachunkowe w międzynarodowym obrocie pocztowym, kolejowym, specjalne uprawnienia czy też zwolnienia udzielone bankom dewizowym, niektórym przedsiębiorstwom, urzędom czy też urzędnikom o charakterze publicznym, zapłatę za bilety zagraniczne przez cudzoziemców dewizowych.

5. Organizacja i kompetencja władz i organów reglamentacji zapłat międzypaństwowych.

W zakresie reglamentacji zapłat międzypaństwowych w pewnym sensie władzą ustawodawczą jest Minister Skarbu. Ma on prawo w drodze rozporządzeń zezwalać, na warunkach przez siebie ustalanych, na czynności zakazane lub ograniczone dekretem oraz uwalniać od obowiązków, które dekret nakłada (Art. XV Dekretu).

W chwili zastosowania reglamentacji zapłat międzypaństwowych Minister Skarbu miał obowiązek wprowadzić w życie dekret dewizowy odnośnie do postanowień o charakterze reglamentacyjno - dewizowym; bez odpowiedniego rozporządzenia Ministra Skarbu dekret dewizowy, czy też jego uzupełnienie nie ma mocy obowiązującej. Praktyczny przykład takiego wypadku ma miejsce z nowelą dekretu z dnia 3 września 1939 r., która to nowela nie obowiązuje, gdyż nie wyszło rozporządzenie wykonawcze.

Poza tym Minister Skarbu ma szereg innych uprawnień w zakresie reglamentacji zapłat międzypaństwowych, między innymi, jak to już wyżej wspominaliśmy, on udziela bankom upoważnień do prowadzenia handlu zagranicznymi środkami płatniczymi oraz ustala zakres i warunki udzielonych uprawnień dewizowych. Minister Skarbu może na podstawie swobodnego uznania, bez obowiązku podania powodów, ograniczyć, zawiesić lub cofnąć nadane uprawnienia dewizowe.

Do kompetencji Ministra Skarbu należy mianowanie członków Komisji Dewizowej, przy czym, w miarę potrzeby, może on zwiększać liczbę członków i zastępców, ma on też prawo otwierać ekspozytury Komisji Dewizowej. Minister Skarbu ma zapewniony wpływ decydujący w Komisji Dewizowej, gdyż on mianuje przewodniczącego Komisji.

Drugą władzą reglamentacji zapłat międzypaństwowych w Polsce jest Komisja Dewizowa. Ona stanowi właściwą władzę dewizową, która ma prawo orzekać i rozstrzygać o wszystkich kwestiach, związanych z regulowaniem należności zagranicznych i dokonywaniem zapłat międzypaństwowych oraz z obrotem dewizami, złotem i innymi środkami płatniczymi, używanymi w międzypaństwowych stosunkach płatniczych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 26 kwietnia 1939 roku oraz następnymi rozporządzeniami, Komisja Dewizowa składa się z przewodniczącego, dwóch członków i dwóch zastępców. Minister Skarbu mianuje przewodniczącego, jednego członka i jednego zastępcę, zaś drugiego członka, będącego zastępcą przewodniczącego Komisji i jego zastępcę mianuje Prezes Narodowego Banku Polskiego. W ten sposób w Komisji Dewizowej jest reprezentowane Ministerstwo Skarbu, które odgrywa ważną rolę w obrocie płatniczym zagranicznym i nie mniejszą rolę w dziedzinie polityki bankowej i pieniężnej, oraz Narodowy Bank Polski, który, będąc krajowym bankiem centralnym, jest tym samym jedną z naczelnych władz pieniężnych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Skarbu, w miarę potrzeby może następować zwiększanie ilości członków i zastępców Komisji Dewizowej oraz tworzenie i zwijanie ekspozytur Komisji Dewizowej.

Regulamin Komisji Dewizowej, oparty na dekrecie dewizowym i rozporządzeniu wykonawczym Ministra Skarbu, zatwierdzony przez niego w dniu 7 kwietnia 1936 roku, ustala, że do ważności w sprawie zezwoleń generalnych potrzebna jest obecność trzech członków Komisji lub ich zastępców, dla udzielania zezwoleń indywidualnych wystarcza obecność dwóch członków lub ich zastępców, w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Generalne uchwały Komisji Dewizowej mogą być zmienione w każdej chwili. Komisja Dewizowa nie jest zobowiązana do uzasadniania swych decyzji.

Posiedzenia Komisji zwołuje przewodniczący w miarę potrzeby, jednak nie rzadziej jak dwa razy w tygodniu.

Do zadań Komisji Dewizowej należy wydawanie orzeczeń i decyzji, odnoszących się do przepisów dekretu dewizowego, w zakresie ustalonym w rozporządzeniach wykonawczych; orzeczenia i decyzje mogą być ogólne, dotyczące pewnego zakresu czynności lub pewnej kategorii osób, bądź też dotyczą poszczególnych spraw. Komisja Dewizowa wydaje zezwolenia na wykonywanie czynności ograniczonych dekretem. Zezwolenia te mogą zawierać upoważnienia do jednorazowego, wielokrotnego lub ciągłego wykonywania czynności, jak również aprobatę czynności już dokonanych.

Decyzje Komisji mogą uzależniać zezwolenia na czynności zabronione lub zwolnienie od obowiązków, ustanowionych w dekrecie, lub w wydanych na jego podstawie rozporządzeniach wykonawczych od dopełnienia określonych warunków.

Komisja Dewizowa rozstrzyga ostatecznie według swobodnego uznania bez obowiązku uzasadnienia swych decyzji.

Uchwały Komisji Dewizowej są podawane do wiadomości ogólnej lub zainteresowanych osób w formie: a) okólników i instrukcji, b) pism, c) decyzji umieszczanych na kopiach wniosków. Okólniki Komisji Dewizowej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Skarbu winny być ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu, stanowią one pewnego rodzaju wykładnię przepisów dewizowych.

Organem wykonawczym Komisji jest jej biuro, którego organizację w roku 1936 powierzono Bankowi Polskiemu; w chwili reaktywowania Komisji Dewizowej w roku 1945 Narodowy Bank Polski odegrał analogiczną rolę w tym względzie. Biuro to, za pośrednictwem banków dewizowych, przyjmuje wnioski dewizowe i wydaje dyspozycje sprzedaży dewiz i walut Narodowemu Bankowi Polskiemu i bankom dewizowym.

Organami wykonawczymi naczelnych władz dewizowych w Polsce są banki dewizowe, a wśród nich naczelne miejsce zajmuje Narodowy Bank Polski.

Narodowy Bank Polski koncentruje u siebie rezerwy dewizowe i walutowe, tak więc z tech-

nicznego punktu widzenia jest swego rodzaju centralą dewiz. Narodowy Bank Polski ma prawo przejąć, na podstawie swej decyzji, rezerwy dewizowe i walutowe, posiadane przez banki uprawnione do operacji dewizowych. Ponadto Narodowy Bank Polski ma uprawnienia dekretowe w zakresie ogłaszania kursów walutowych.

Narodowy Bank Polski ma prawo do wykonywania funkcji kontrolnych w stosunku do banków i agentów dewizowych oraz do innych instytucji i osób jak również ma specjalne uprawnienia dewizowe. Do nich należą: 1) zezwalanie bankom dewizowym na sprzedaż wypłat na Polskę w dowolnej formie, 2) udzielanie zezwoleń na przekazywanie pocztą, względnie wywóz pieniądza gotówkowego, papierów procentowych, weksli, czeków itp., 3) udzielanie zezwoleń na sprzedawanie złota na cele przetwórcze przez banki i agentów dewizowych. 4) udzielanie zezwoleń na kupno dewiz na ciężar rachunków zagranicznych, 5) wyrażanie zgody na operacje arbitrażowe banków dewizowych.

Poza tym Narodowy Bank Polski sprawuje kontrolę nad kredytami, które banki udzielają cudzoziemcom oraz gwarancjami, jakie dają obywatele krajowi cudzoziemcom.

Poza tymi specjalnymi uprawnieniami, Narodowy Bank Polski w dziedzinie reglamentacji zapłat międzypaństwowych w Polsce ma szczególne stanowisko. Mianowicie został on wyjęty z pod rygorów tej reglamentacji. W myśl dekretu dewizowego „wszelkie ograniczenia i zakazy, zawarte w przepisach dekretu, nie mają zastosowania do Narodowego Banku Polskiego" z tym jednak, że wszelkie obroty dokonywane na rachunkach cudzoziemców, prowadzonych przez Narodowy Bank Polski, podlegają ograniczeniem i zakazom, zawartym w dekrecie oraz w rozporządzeniach wykonawczych wydanych na jego podstawie.

Dalszym organem wykonawczym reglamentacji zapłat międzypaństwowych są przedsiębiorstwa bankowe, uprawnione przez Ministra Skarbu do zajmowania się handlem zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi. Noszą one nazwę banków dewizowych, lub agentów dewizowych, zależnie od zakresu udzielonych im uprawnień odnośnie stosowania reglamentacji zapłat międzypaństwowych.

Uprawnienia banków dewizowych są następujące: 1) dokonywanie wszelkich transakcji zagranicznymi środkami płatniczymi z Narodowym Bankiem Polskim i innymi bankami dewizowymi, 2) nieograniczony skup w kraju zagranicznych środków płatniczych, 3) zakup zagranicznych środków płatniczych, przy tym, jeśli on następował w drodze operacji arbitrażowych, wymagana jest zgoda Narodowego Banku Polskiego, 4) sprzedaż zagranicznych środków płatniczych, 5) wykonywanie zleceń, wchodzących w zakres obrotu pieniężnego z zagranicą. Minister Skarbu ma prawo ograniczać te uprawnienia do poszczególnych wypadków.

Bank dewizowy ma ponadto prawo kupować złoto w kraju w postaci sztab oraz monet zarówno będących w jakimkolwiek kraju prawnym środkiem płatniczym, jak również nie mających obiegu ustawowego. Banki dewizowe mogą sprzedawać nabyte złoto wyłącznie Narodowemu Bankowi Polskiemu.

Banki dewizowe są obowiązane odsprzedawać posiadane dewizy i waluty Narodowemu Bankowi Polskiemu na jego żądanie. Tak więc reglamentacja zapłat międzypaństwowych w Polsce ustaliła, że pewne aktywa banków dewizowych nie są własnością tych banków. Narodowy Bank Polski ma prawo przejmować posiadany zapas złota, dewiz oraz walut.

Banki dewizowe są obowiązane składać Komisji Dewizowej zestawienia, dotyczące zapasu posiadanych dewiz, zadłużenia wobec zagranicy oraz dokonywanych transakcji dewizowych według przepisanych wzorów.

Jak więc widzimy, banki dewizowe mają z góry ustalony zakres działalności, są one upoważnione tylko do wykonywania przepisów i zarządzeń reglamentacyjno-dewizowych: z jednej strony nabywają dewizy i złoto od publiczności, z drugiej strony dokonywują przydziału dewiz na podstawie zezwoleń Komisji Dewizowej, albo też w ramach uprawnień otrzymanych. Banki dewizowe mogą dokonywać operacyj arbitrażowych jedynie za zgodą Narodowego Banku Polskiego.

Banki o ograniczonych uprawnieniach tzw. agenci dewizowi są upoważnione do: 1) skupu w kraju pieniędzy zagranicznych z obowiązkiem odsprzedaży Narodowemu Bankowi Polskiemu lub bankom dewizowym w terminie przez niego ustalonym, 2) skupu w kraju złota

w postaci sztab oraz monet zarówno będących jak niebędących w jakimkolwiek kraju prawnym środkiem płatniczym, 3) sprzedaży posiadanego złota Narodowemu Bankowi Polskiemu.

6. Sankcje karne, ściganie przestępstw z dziedziny reglamentacji zapłat międzypaństwowych.

Sankcje karne, grożące za przekroczenie przepisów z zakresu reglamentacji zapłat międzypaństwowych, są bardzo wysokie. Intencją prawodawcy było, aby ewentualne korzyści i zyski, osiągane przez przekroczenia reglamentacyjno-dewizowe, były niewspółmierne z karami, grożącymi za ich przekroczenia. Jest rzeczą oczywistą, że ścisłe przestrzeganie przepisów reglamentacji zapłat międzypaństwowych zależy w dużym stopniu od poziomu etycznego obywateli, sankcje karne nie stanowią dostatecznej przeszkody dla obchodzenia tych ograniczeń. Ponadto konieczna jest lojalna współpraca banków dewizowych i innych oraz przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, związanych z handlem zagranicznym i odpowiednia znajomość przepisów reglamentacji zapłat międzypaństwowych ze strony osób, podlegających reglamentacji zapłat międzypaństwowych jak również ze strony organów wykonawczych i kontrolujących — wykonywanie przepisów reglamentacyjnych.

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

W miesiącu październiku 1946 roku ogłoszone zostały następujące ważniejsze dekrety, ustawy i rozporządzenia:

1) Dekret z dnia 26 sierpnia 1946 r. o zniesieniu Izb Rolniczych — w Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 265.

Powyższy dekret znosi Izby Rolnicze i przekazuje kompetencje oraz majątek Izb Rolniczych stowarzyszeniu „Związek Samopomocy Chłopskiej".

2) Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 24 sierpnia 1946 r. o funduszu amortyzacyjnym w przedsiębiorstwach państwowych — w Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 282.

Na zasadzie rozporządzenia tworzy się w każdym przedsiębiorstwie państwowym, podlegającym przepisom dekretu z dnia 4 czerwca 1946 r. o podziale zysku i pokrywaniu strat w przedsiębiorstwach państwowych, fundusz amortyzacyjny na wyrównanie ubytku wartości majątku przedsiębiorstwa, wynikających na skutek zużycia, lub demodernizacji.

Wpłaty dokonywane mają być w zasadzie miesięczne. Wysokość wpłat rocznych ma odpowiadać wysokości rocznych odpisów amortyzacyjnych. Wysokość tę określi zarządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami i Prezesem C. U. P. — Wpłaty na fundusz amortyzacyjny dokonane być mają do Banku Gospodarstwa Krajowego na specjalny rachunek lokacyjny odnośnego przedsiębiorstwa. Kwoty wpłacone na powyższy specjalny rachunek lokacyjny mogą być używane przez przedsiębiorstwa na spłatę kapitału dłużnego pożyczek inwestycyjnych, zaciągniętych przez przedsiębiorstwo.

3) Ustawa skarbowa z dnia 20 września 1946 r. na okres od 1 kwietnia do 31 grudnia 1946 r. — Dz. U. R. P. Nr 50, pozycja 284.

Do powyższej ustawy dołączony jest w aneksach preliminarz budżetowy na okres od 1 kwietnia do 31 grudnia 1946 r.

4) Dekret z dnia 19 września 1946 r. o zmianie ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu — Dz. U. R. P. Nr 51, pozycja 285.

Dekret nowelizuje postanowienia ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. z r. 1933, Nr 94, poz. 734).

W szczególności nowe brzmienie otrzymały artykuły: 1, 5, 8 powyższej ustawy oraz dodano art. 8 a), który przewiduje, iż w zakładach o ruchu ciągłym dozwolona jest w soboty stała ciągła praca 8-godzinna na zmianę, jednak w tym przypadku pracownicy muszą otrzymywać osobną zapłatę za 2 godziny nadliczbowe według norm ustalonych w art. 16 tejże ustawy.

Również odnośnie kopalń węgla powołany dekret przewiduje, iż w okresie 1 roku od wejścia jego w życie, czas pracy pracowników zatrudnionych na powierzchni może trwać w sobotę 8 godzin, jednak w tym przypadku pracownicy muszą otrzymywać osobną zapłatę za 2 godziny nadliczbowe według norm ustalonych w cytowanym już artykule 16 ustawy.

5) Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 5 września 1946 r. w sprawie wykonania art. 23, 26 i 35 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. o zobo-

wiązaniach dodatkowych — Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 292.

W myśl tego rozporządzenia za przedmioty wchodzące w skład majątku przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 23 ustęp 2 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. uważa się wszelkie przedmioty nieruchome i ruchome nie wyłączając wierzytelności i praw majątkowych, należące do przedsiębiorstwa i związane z jego prowadzeniem. Nie uważa się natomiast za majątek ruchomy należący do przedsiębiorstwa jedynie rzeczy przyjętych do przesłania przez przedsiębiorstwo ekspedycyjne, przyjętych do przechowania na mocy umowy o przechowaniu, lub umowy składu, jeżeli przedsiębiorca składowy nie nabył praw własności na rzeczach złożonych, następnie — rzeczy przyjętych do naprawy, rzeczy przyjętych do przerobu, rzeczy przyjętych do sprzedaży komisowej, wierzytelności przedsiębiorstwa komisowego z tytułu cen i rzeczy przyjętych do sprzedaży oraz wierzytelności pieniężnych, co do których danemu przedsiębiorstwu zlecono inkaso, lub inną realizację wierzytelności.

O ile chodzi o odraczanie i rozkładanie na raty należności Skarbu Państwa z tytułu zobowiązań podatkowych (z wyjątkiem należności z tytułu nadzwyczajnego podatku od wzbogacenia wojennego oraz zaliczek na podatek obrotowy i dochodowy) uprawnione są do kwoty 1.200.000 zł. na czas do 1 roku — Izby Skarbowe, do kwoty 2.400.000 zł. na okres do 6 miesięcy — Izby Skarbowe, do kwoty 300.000 zł. na okres do 6 miesięcy — urzędy rewizyjne i do kwoty 150.000 zł. na tenże okres — urzędy skarbowe.

Analogiczny podział co do kompetencji poszczególnych komórek administracji skarbowej w zakresie odraczania i rozkładania na raty należności z tytułu zaliczek na podatki dochodowy i obrotowy przewiduje rozporządzenie między Izby Skarbowe, urzędy rewizyjne i urzędy skarbowe, wreszcie, o ile chodzi o umarzanie zobowiązań podatkowych (z wyjątkiem należności z tytułu nadzwyczajnego podatku od wzbogacenia wojennego oraz zaliczek) są uprawnione Izby Skarbowe do kwoty 10.000 złotych.

Nakładem „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego" ukazały się następujące wydawnictwa i są do nabycia we wszystkich księgarniach:

I.

Dr M. R. WYCZAŁKOWSKI

INSTYTUCJE GOSPODARCZE NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Rada Gospodarcza i Społeczna Organizacji Narodów Zjednoczonych. Międzynarodowa Organizacja Żywnościowa i Rolnicza. Międzynarodowy Fundusz Monetarny. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju — Projekty porozumienia w zakresie handlu międzynarodowego. — 1946 r. Str. 64. —

Skład Główny: Trzaska, Evert i Michalski, Warszawa ul. Marszałkowska nr 51.

II

Dr JÓZEF ŚWIDROWSKI

ISTOTA I SPOSOBY DOKONYWANIA ZAPŁAT MIĘDZYPAŃSTWOWYCH

1946 r. Str. 64.

Skład Główny Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik" Łódź, Piotrkowska 147.

III.

W druku

Dr KAZIMIERZ SECOMSKI

PODSTAWY POLITYKI INWESTYCYJNEJ

IV.

W druku

TADEUSZ DIETRICH

„ELEMENTY POLITYKI FINANSOWEJ POLSKI WSPÓŁCZESNEJ"

OD WYDAWNICTWA

W związku z przeciążeniem drukarni w okresie wyborczym numer niniejszy ukazuje się z opóźnieniem.

Cena numeru zł 40.— Prenumerata kwartalna zł 105.—, półroczna zł 210.—, roczna zł 420.—. Wpłaty przekazami pocztowymi, lub w instytucjach bankowych na rachunek żyrowy „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego" w Wydziale Zagranicznym N. B. P. w Warszawie oraz w Urzędach Pocztowych na P. K. O na konto N. B. P. Nr VII 3122. W treści przekazu pocztowego, bankowego lub na P. K. O. należy podać: „Wiadomości N. B. P.", prenumerata (kwartalna, półroczna, roczna) oraz nazwisko i adres prenumeratora.

Wydawca: **Narodowy Bank Polski.**

Redakcja i Administracja: **Narodowy Bank Polski**, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Fredry 6.

Drukarnia Państwowa Nr 1 w Warszawie. Zam 1452. B-17386

